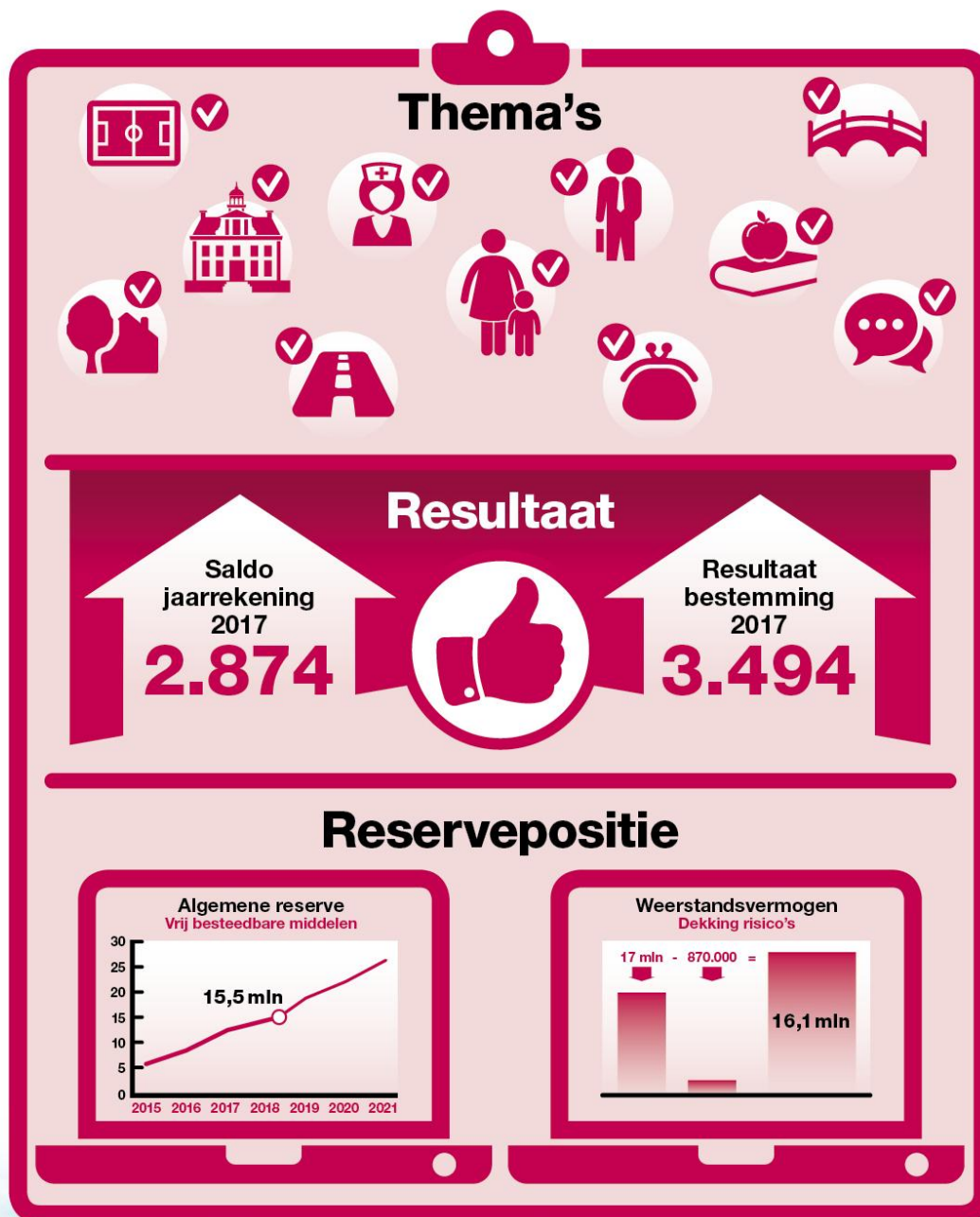

Themarekening 2017

Inhoudsopgave

1.0 Inleiding	4
2.0 Jaarverslag	7
2.1 Deel I - Themaverantwoording	
1 Thema Financiën en Bedrijfsvoering	10
2 Thema Sociaal Domein	17
3 Thema Onderwijs en Sport (accommodaties)	27
4 Thema Maak Het! en nieuwe rollen	30
2.2. Deel II	
Indicatoren en verbonden partijen	34
2.3 Paragrafen	
1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	50
2 Onderhoud kapitaalgoederen	56
3 Financiering	60
4 Bedrijfsvoering	64
5 Verbonden partijen	70
6 Grondbeleid	71
7 Lokale heffingen	74
3.0 Jaarrekening	
1 Balans en toelichting	81
2 Overzicht lasten en baten + toelichting	128
3 Overzicht lasten en baten per taakveld	134
4 Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SISA)	136
5 Overzicht reserves en voorzieningen	142
6 Overzicht incidentele lasten en baten	144
4.0 Overige gegevens	
1 Controleverklaring	147
Bijlage	
1 Lijst verbonden partijen	154

1.0 Inleiding

Met deze jaarrekening wordt aan u verantwoording afgelegd over de uitvoering van de voorgenomen beleidsdoelstellingen. Op basis van het uitgangspunt 'rekening volgt begroting' is de opzet van de begroting 2017 terug te vinden in de deze jaarstukken.

De jaarrekening bestaat uit twee hoofdonderdelen:

1. het jaarverslag (de thema's en de paragrafen);
2. de jaarrekening (balans en overzicht baten en lasten met bijbehorende toelichting).

Financiële verantwoording jaarrekening 2017

De uitkomsten van de jaarrekening laten de volgende uitkomsten zien (x € 1.000):

Saldo jaarrekening 2017		
Totaal lasten	-5.472	
Totaal baten	8.346	
Totaal saldo jaarrekening 2017		2.874
Resultaatbestemming		
Saldo jaarrekening 2017	2.874	
Bedrijfsvoeringsbudgetten	-250	
Vrijval reserve Weerstandsvermogen	870	
Totaal resultaatbestemming		3.494

Tabel 1: Saldo jaarrekening 2017 en resultaatbestemming 2017 (x € 1.000)

Totaal afwijkingen jaarrekening 2017

In de jaarrekening worden de afwijkingen op baten en lasten, groter dan € 100.000, gesaldeerd op lasten en baten per product, toegelicht. Dit is in overeenstemming met de financiële verordening. De afwijkingen per product zijn opgenomen in de thema's.

Terugkijken op het Hoofdlijnenakkoord 2014-2018

Deze jaarrekening is de laatste die is gebaseerd op het hoofdlijnenakkoord 2014-2018. In de begroting 2017 zijn de beoogde resultaten uit dit hoofdlijnenakkoord opgenomen. De meest in het oog springende resultaten zijn dat het preventief toezicht is opgeheven, er een sluitende begroting en meerjarenperspectief is en dat de algemene reserve is doorgegroeid tot een omvang van € 15,5 miljoen. De totale reservepositie is inclusief de reserve weerstandsvermogen € 31 miljoen.

Voor het Sociaal Domein is in het Hoofdlijnenakkoord opgenomen dat de uitvoering binnen de beschikbare middelen wordt gerealiseerd. Tot en met 2017 is deze doelstelling gerealiseerd. Dit geldt niet voor de toekomst, omdat er is gekozen om het bestaande beleid vast te houden en de tekorten voor de toekomst te dekken uit de algemene middelen.

Algemene reserve en reserve Weerstandsvermogen

De algemene reserve heeft per 31 december 2017 een saldo van € 15,5 miljoen.

Na verwerking van het voorgestelde rekeningsresultaat over 2017, is de stand van de algemene reserve € 18,9 miljoen.

De reserve weerstandsvermogen heeft een saldo van € 17 miljoen (begroting 2018). Op basis van de nieuwe berekeningen, daalt het risicoprofiel naar een bedrag van € 16,1 miljoen. Het saldo van het lagere risicoprofiel (€ 870.000) wordt via de resultaatbestemming toegevoegd aan de algemene reserve.

Voorstel bestemming resultaat 2017

Voorgesteld wordt om het saldo op de bedrijfsvoeringsbudgetten over 2017 te storten in de reserve concernfrictie en het resterende saldo te storten in de algemene reserve.

Bedrijfsvoeringsbudgetten

In het raadsvoorstel bij het Verzamelbesluit 2017-4 is opgenomen dat er geen vrijval van de personeelsbudgetten is opgenomen en dat er bij de resultaatbestemming in de jaarrekening 2017 een voorstel wordt gedaan hoe de personeelskosten verrekend kunnen worden met de reserve concernfrictie.

Besluiten:

1. Vanaf de jaarrekening 2017 het saldo op de bedrijfsvoeringsbudgetten te storten in de reserve concernfrictie. Elk jaar wordt bij de resultaatbestemming daarvoor een voorstel gedaan;
2. In de reserve concernfrictie voor de uitvoering van bestaand beleid een deel op te nemen waarvoor geen directe verplichtingen zijn benoemd en de verantwoording bij de jaarrekening te laten plaatsvinden, met een maximum van € 250.000 (1% van de loonkosten);
3. Het saldo op de bedrijfsvoeringsbudgetten 2017 ad. € 250.000 te storten in de reserve concernfrictie.

Argumenten:

- 1.1 Het doel van de reserve concernfrictie is personele vraagstukken op te vangen. Door een deel van het saldo op de personeelslasten uit de jaarrekening in de reserve te storten, sluiten doel en dekking goed op elkaar aan. Personele kosten die niet zijn gemaakt in een afgelopen jaar, kunnen deels worden ingezet voor personele kosten voor een komend jaar;
- 1.2 De verwachting is dat er hiermee geen voorstellen met personele kosten worden voorgelegd in de verzamelbesluiten voor het huidige beleid. Alleen personele kosten voor nieuw beleid worden apart aan u voorgelegd;
- 2.1 Door € 250.000 flexibel in te kunnen zetten, kan de organisatie snel inspelen op personele kwesties die bijvoorbeeld ontstaan door de in toenemende mate krappe arbeidsmarkt, ziekte en dergelijke. Ook is er ruimte om bijvoorbeeld uitgaven voor een kerstattentie te dekken. Alle uitgaven ten laste van dit deel zijn incidenteel. Voor dit deel van de reserve concernfrictie leggen wij bij de jaarrekening verantwoording af. En vragen wij niet gedurende het jaar om bekrachtiging van de onttrekking;
- 2.2 De norm 1% van de totale loonkosten (€ 250.000) achten wij voorzichtig, gelet op bijvoorbeeld de ervaring dat de kosten van tijdelijke inhuur van personeel gemiddeld hoger zijn dan de kosten van eigen personeel.

Verklaring overschot

Het overschot in de jaarrekening 2017 wordt veroorzaakt door:

Thema	Omschrijving product	Afwijking
1	Algemene uitkering gemeentefonds	181
1	Bedrijfsvoering	433
1	Bestemmingsplannen	108
1	Grondexploitatie	4.272
1	Leges titel 1	111
1	Vastgoed	353
1	Wijken	-413
2	Jeugd	-2.744
3	Onderwijs	168
3	Sport	-161
overig	Afwijkingen per product < € 100.000	566
Totaal		2.874

Tabel 2: Totaal afwijkingen per product > € 100.000 (x € 1.000)

De afwijkingen worden op de thema's toegelicht.

Algemene reserve

Voorgesteld wordt om het saldo van de jaarrekening over 2017, inclusief de vrijval van de reserve Weerstandsvermogen, ad. € 3.494.000, te storten in de algemene reserve. De reserve neemt hierdoor toe, van een saldo per 31 december 2017 van € 15,5 miljoen, tot een bedrag van € 18,9 miljoen.

burgemeester en wethouders van Heerenveen.

De gemeentesecretaris,

De burgemeester,

J. van Leeuwestijn

T.J. van der Zwan

2.0 Jaarverslag

2.1 Deel I - Themaverantwoording

Leeswijzer

In deel I van deze jaarrekening zijn de thema's uitgewerkt van het hoofdlijnenakkoord. In de thema's Financiën en Bedrijfsvoering , Sociaal Domein, Onderwijs en Sport (accommodaties) en Maak Het! en Nieuwe rollen, zijn afwijkingen per product groter dan € 100.000 opgenomen.

In deel II van deze begroting zijn de [wettelijk voorgeschreven beleidsindicatoren](#)¹ opgenomen en de ontwikkelingen van de verbonden partijen opgenomen.

¹ Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 24 maart 2016, nr. 2016-0000177572, tot vaststelling van de beleidsindicatoren die door gemeenten in de programma's en programmaverantwoording worden opgenomen.

1 Thema Financiën en Bedrijfsvoering

De gemeente Heerenveen heeft haar financiën op orde, ook voor de lange termijn

Met onze bedrijfsvoering zorgen we voor optimale dienstverlening aan onze inwoners. Sinds 2014 hebben wij gewerkt aan herstel van ons huishoudboekje. Daarvoor is er bezuinigd en is er gezorgd voor meer grip op de bedrijfsvoering. Uit de omvang van de reserve weerstandsvermogen en de algemene reserve blijkt dat wij ons huishoudboekje op orde hebben. Voor het financieel beleid betekent dit in de toekomst terughoudendheid in structurele financiële verplichtingen.

1.1 De uitkomsten van de jaarrekening 2017

De financiële uitkomsten van het boekjaar 2017 is positief. In de jaarrekening zijn alle mutaties en eerder door u genomen besluiten financieel verwerkt.

Thema	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Realisatie	Saldo lasten
Financiën en bedrijfsvoering	-134.415	-109.831	-110.835	-1.004
Sociaal Domein	-72.824	-70.909	-75.598	-4.688
Onderwijs en Sport (accommodaties)	-8.603	-8.317	-8.141	176
Maak het! En nieuwe rollen	-50	-163	-118	45
Totaal lasten	-215.891	-189.220	-194.692	-5.471
Thema	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Realisatie	Saldo baten
Financiën en bedrijfsvoering	192.662	165.098	171.659	6.561
Sociaal Domein	22.757	23.645	25.590	1.944
Onderwijs en Sport (accommodaties)	472	477	317	-160
Maak het! En nieuwe rollen	0	0	0	0
Totaal baten	215.891	189.220	197.556	8.345
Saldo	0	0	2.874	2.874

Tabel 1: Totaal lasten en baten per thema 2017 (x € 1.000)

1.2 Wat is de doelstelling van dit thema?

Het thema Financiën en Bedrijfsvoering heeft de volgende doelstellingen:

- De reserve Weerstandsvermogen en de Algemene reserve hebben voldoende omvang om financiële tegenvallers op te kunnen vangen, ook voor de lange termijn, zodat we aan onze financiële verplichtingen kunnen blijven voldoen. Ook bij financieel of economisch slecht weer, zonder dat de noodzakelijke publieke voorzieningen in de knel komen.
- Kunnen blijven voorzien in belangrijke voorzieningen met name in de openbare ruimte (wegen en water), onderhuisvesting en zorg en ondersteuning aan inwoners.
- Bieden van een sluitend perspectief voor de aankomende jaren.

1.3 Wat hebben we bereikt?

De gemeente heeft voldoende weerstandsvermogen en een algemene reserve om financiële tegenvallers op te kunnen vangen. De begroting en meerjarenperspectief zijn sluitend.

De gemeente heeft haar huishoudboekje op orde en kan voor nu en op de langere termijn zorg en ondersteuning blijven bieden aan inwoners. Daarnaast kan de gemeente blijven voorzien in belangrijke voorzieningen in de openbare ruimte, sport en onderwijs.

1.4 Welke maatschappelijke effecten zijn gerealiseerd

De gemeente heeft door haar financieel herstel extra middelen beschikbaar voor lastenverlaging voor haar inwoners, extra middelen voor het onderhoud in de openbare ruimte.

1.5 De ontwikkeling van de algemene reserve

De algemene reserve is in 2017 toegenomen. De ontwikkeling van de algemene reserve is weergegeven in tabel 2 daaronder. Daarin zijn alle in 2017 mutaties en door u genomen besluiten financieel verwerkt.

Verloop algemene reserve	Mutaties 2017		Saldo
Stand per 1 januari 2017			8.684
Mutaties			
Saldo begroting 2017	3.851		
Jaarrekening 2016	4.171		
Reserve precario	10.367		
Precario opbrengsten	3.175		
Onvoorzien (saldi verzamelbesluiten)	1.304		
Totaal stortingen algemene reserve		22.869	
Storting reserve Weerstandsvermogen	-15.600		
Incidentele lasten (raadsvoorstel Perspectiefnota 2017)	-500		
Totaal onttrekkingen algemene reserve		-16.100	
Totaal mutaties algemene reserve			6.768
Stand per 31 december 2017			15.452
Resultaatbestemming jaarrekening 2017			3.494
Stand algemene reserve na resultaatbestemming			18.946

Tabel 2: Verloop algemene reserve 2017 (x € 1.000)

1.6 Wat heeft het gekost

De samenstelling van de financiële uitkomsten zijn weergegeven in tabel 3.

Product	Omschrijving	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotings jaar	Saldo lasten
001	Afvalinzameling	-5.026	-5.485	-5.352	133
002	Algemene uikering gemeentefonds	0	0	0	0
003	Algemene uitgaven en inkomsten	-15.504	-36.877	-36.520	356
004	Asielzoekenden	0	-47	-36	11
005	Bedrijfsvoering	-49.391	-6.972	-6.994	-22
006	Beeldende kunst	-53	-23	-23	-1
007	Begraafplaatsen	-458	-522	-508	15
008	Belastingen	-3.687	-3.867	-3.971	-105
009	Beleggingen	-822	-824	-824	0
010	Beleid groen	-914	-913	-888	25
011	Bestemmingsplannen	-568	-540	-432	109
012	Bestuurszaken	-1.498	-1.564	-1.504	60
013	Betaald parkeren	-1.355	-1.475	-1.406	69
015	Brandweer	-2.682	-2.682	-2.658	24
016	College	-2.800	-2.730	-2.785	-55
017	Cultuur en recreatie	-2.186	-2.371	-2.379	-8
018	Personeel & Detachering	-104	-104	-236	-132
019	Dierenopvang	-51	-65	-59	7
020	Erfgoed	-79	-79	-51	27
021	Evenementen	-630	-422	-422	0
023	GEO	-380	-478	-447	30
024	Grondbank	-127	-119	-55	64
025	Grondexploitaties	-7.086	-8.685	-9.709	-1.024
027	Handhaving	-1.311	-1.312	-1.281	31
029	Jeugdwerk	-71	0	0	0
030	Leges titel 1	-962	-962	-1.050	-88
031	Leges titel 2	-156	-178	-173	5
032	Leges titel 3	-55	-55	-53	2
033	Maatschappelijk dienstverlening	-490	-399	-345	54
034	Milieubeleid	-242	-207	-211	-4
038	Openbare orde/rampenbeheersing	-298	-292	-264	29
040	Peuterwerk	-193	-193	-178	16
041	Planologisch beleid	-220	-1.306	-1.213	93
042	Plattelandsbeleid/wijkmanagement	-271	-250	-242	8
043	Posthuis	-1.623	-1.797	-1.814	-17
045	Riolering	-4.751	-4.773	-4.755	18
047	Sociaal economisch beleid	-1.064	-1.242	-1.231	11
050	Vastgoed	-10.921	-3.184	-3.477	-293
051	Verkeersveiligheid	-368	-502	-467	35
053	WABO	-3.684	-3.712	-3.676	36
054	Watergangen	-403	-414	-400	14
055	Wegen	-4.467	-4.533	-4.648	-115
056	Wijken	-7.330	-7.560	-7.982	-422
058	Woningbouw	-135	-116	-116	0
Totaal lasten		-134.415	-109.831	-110.835	-1.004

Product	Omschrijving	Raming begrotings jaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotings jaar	Saldo baten
001	Afvalinzameling	5.927	6.371	6.220	-151
002	Algemene uikering gemeentefonds	78.105	79.334	79.516	181
003	Algemene uitgaven en inkomsten	13.852	34.294	33.842	-452
004	Asielzoekenden	0	0	0	0
005	Bedrijfsvoering	47.824	2.318	2.773	455
006	Beeldende kunst	0	0	0	0
007	Begraafplaatsen	209	240	237	-3
008	Belastingen	17.957	18.211	18.397	185
009	Beleggingen	599	643	647	4
010	Beleid groen	0	0	3	3
011	Bestemmingsplannen	1	93	92	-1
012	Bestuurszaken	0	0	0	0
013	Betaald parkeren	2.310	2.283	2.270	-13
015	Brandweer	0	0	0	0
016	College	0	0	125	125
017	Cultuur en recreatie	40	100	100	0
018	Personeel & Detachering	106	106	243	138
019	Dierenopvang	0	0	0	0
020	Erfgoed	0	0	0	0
021	Evenementen	253	193	151	-42
023	GEO	3	3	3	0
024	Grondbank	100	85	64	-21
025	Grondexploitaties	7.256	9.164	14.460	5.296
027	Handhaving	0	0	12	12
029	Jeugdwerk	0	0	0	0
030	Leges titel 1	876	876	1.076	199
031	Leges titel 2	2	12	12	1
032	Leges titel 3	11	11	8	-3
033	Maatschappelijk dienstverlening	81	81	60	-21
034	Milieubeleid	73	37	41	4
038	Openbare orde/rampenbeheersing	0	0	0	0
040	Peuterwerk	16	16	0	-16
041	Planologisch beleid	0	891	812	-79
042	Plattelandsbeleid/wijkmanagement	13	13	13	0
043	Posthuis	591	591	605	15
045	Riolering	5.032	5.031	5.108	77
047	Sociaal economisch beleid	184	231	235	5
050	Vastgoed	9.709	1.682	2.328	646
051	Verkeersveiligheid	10	145	128	-17
053	WABO	1.073	1.073	1.012	-61
054	Watergangen	52	52	67	15
055	Wegen	339	485	555	70
056	Wijken	58	434	444	10
058	Woningbouw	2	0	0	0
Totaal baten		192.662	165.098	171.659	6.561
Saldo		58.247	55.267	60.824	5.557

Tabel 3: Totaal financieel overzicht Financiën en Bedrijfsvoering 2017 (x € 1.000)

1.7 Financiële afwijkingen thema Financiën en Bedrijfsvoering

De financiële afwijkingen, gesaldeerd op lasten en baten, per product > € 100.000 zijn in dit thema toegelicht.

002 Algemene uitkering Gemeentefonds (€ 181.000)

De hogere Algemene Uitkering wordt veroorzaakt door de definitieve vaststelling van het uitkeringsjaar 2015 (€ 119.000 voordelig) en het vaststellen van de meeste maatstaven door het Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) over het uitkeringsjaar 2016 (€ 427.000 voordelig). Over het jaar 2017 is er een negatieve bijstelling van de algemene uitkering door een lagere uitkeringsfactor van in totaal € 365.000 nadelig. Het saldo in de jaarrekening 2017 komt hiermee op € 181.000 voordelig.

003 Algemene uitgaven en inkomsten (-/- € 96.000)

De afwijkingen op de uitgaven is in totaal € 356.000 en op de inkomsten -/- € 452.000. Per saldo is de afwijking € 96.000. Dit wordt veroorzaakt door lagere kapitaallasten (€ 27.000), Storting voorziening Sportstad (-/- € 275.000), Vrijval algemene reserve niet geblokkeerd (€ 99.000) en vrijval voorziening Wet APPA (€ 99.000). De overige mutaties salderen in een tekort van € 46.000.

005 Bedrijfsvoering (€ 433.000)

De afwijking op de budgetten in de bedrijfsvoering laat in vergelijking met de ramingen een afwijking zien. De afwijkingen worden veroorzaakt door lagere personeelskosten, advieskosten en rentelasten. Hier tegenover staat een overschrijding van de secundaire personeelskosten.

011 Bestemmingsplannen (€ 108.000)

Het positieve saldo wordt veroorzaakt omdat er in het kader van bestemmingplanprocedures weinig (technisch juridisch) extern advies is gevraagd en er geen noemenswaardige planschadeclaims zijn geweest. Hierdoor is er ook nauwelijks een beroep gedaan op externe planschade adviseurs.

025 Grondexploitaties (€ 4.272.000)

Het product grondbedrijf sluit met een positief saldo van € 4.272.000. Dit saldo kan als volgt worden gespecificeerd:

Afwijkingen resultaat	Begroot	Werkelijk	Saldo
De Kavels: winstneming	750	1.321	571
IBF: winstneming	0	3.328	3.328
De Fjilden: verlaging voorziening voor verlies	0	50	50
Stadiongebied: verlaging voorziening voor verlies	0	90	90
Skoatterwâld: verlaging voorziening voor verlies	0	215	215
Subtotaal	750	5.004	4.254
Grondbedrijf algemeen	0	18	18
Totaal	750	5.022	4.272

Tabel 4: Totaal afwijkingen resultaat grondexploitaties 2017 (x € 1.000)

Uit deze tabel lichten wij 2 onderwerpen toe:

1. Verlaging voorziening Skoatterwâld

Binnen deze exploitatie heeft een aantal mutaties plaatsgevonden waardoor het verwachte resultaat circa € 215.000 hoger uitvalt dan verwacht. Als gevolg hiervan wordt de verliesvoorziening met hetzelfde bedrag verlaagd. Dit wordt als volgt verklaard:

a. Actualisatie uitgangspunten -/- € 1,1 miljoen

Ondermeer vanuit het oogpunt van duurzaam financieel herstel is medio 2016 gekozen voor een actualisatie van de exploitatie Skoatterwâld. Dit betekent dat kritisch is gekeken naar de uitgangspunten voor zowel de kosten als de opbrengsten. Ook is er gekeken naar de manier waarop dit financieel is gedekt. Ondanks dat de totale plankosten van het complex vrijwel gelijk zijn gebleven constateerden wij wel dat de dekking onvoldoende duurzaam was. In de oude situatie werden de plankosten jaarlijks gedekt door de algemene dienst. Hierdoor was de huidige dekking in de toekomst mogelijk niet voldoende. In de nieuwe situatie hebben we de totale plankosten van € 5 miljoen tot en met 2032 in de grondexploitatie gedekt. Deze wijziging heeft er toe geleid dat het resultaat € 2,2 miljoen lager uitviel. De verwerking van deze mutatie is vorig jaar niet volledig verwerkt waardoor dit niet zichtbaar werd tijdens de jaarrekeningcontrole 2016. In 2017 kwam dit nadeel als gevolg van een verbeterde interne controle aan het licht. Door het aantrekken van de verkopen in 2017 is dit tekort teruggebracht van € 2,2 miljoen naar € 1,1 miljoen.

b. Vrijval risicobuffer € 1,3 miljoen

Om grip te houden op onze grondexploitaties zijn wij nu zelf in staat gesystematiseerde risicoanalyses uit te voeren waardoor scherper gestuurd kan worden op het benodigd weerstandvermogen. Voor de zomer van 2018 gaan wij graag met u in gesprek om aan de hand van de uitkomsten van deze analyses het gewenste weerstandsvermogen voor het grondbedrijf te bepalen. We bieden hierbij diverse scenario's aan die de uitkomst laten zien van de benodigde risicobuffer – de risicoanalyses stellen de gemeenteraad en het college in staat om gericht een afweging te maken. Afhankelijk van uw keuzes kan het mogelijk zijn dat het risicoprofiel in Naris voor de grondexploitaties wijzigt en u aanvullende middelen beschikbaar moet stellen om het weerstandsvermogen op het gewenste niveau te brengen. Momenteel is zowel in Naris als de exploitatie Skoatterwâld een risicobuffer beschikbaar. Wij stellen voor het risicoprofiel van de grondexploitaties in Naris te concentreren, hiermee de risicobuffer voor de exploitatie Skoatterwâld vrij te laten vallen en in te zetten voor de actualisatie van de uitgangspunten.

1. Winstneming complexen

Met ingang van 2017 zijn de verslaggevingsvoorschriften ten aanzien van winstneming gewijzigd. De commissie BBV geeft aan dat hiervoor de zogeheten POC-methode, percentage of complete-methode, moet worden gevolgd. Dit betekent dat nog voor dat het complex is afgesloten er mogelijk al winst moet worden genomen. De hoogte is afhankelijk van de mate waarin het complex al is gerealiseerd. De gemeente heeft hierin geen keuze. Voor Heerenveen betekent dit dat voor zowel het complex IBF als de Kavels een winst moet worden genomen van respectievelijk € 3,3 en € 1,3 miljoen.

030 Leges titel 1 (€ 111.000)

De afwijkingen van in totaal € 111.000 is opgebouwd uit een hogere leges en rijksleges burgerzaken en precario, zoals ruimtegebruik, standplaatsen. Door de aantrekkende economie zijn er meer vergunningen verleend dan was begroot en zijn hier meer leges voor ontvangen. Daarnaast is er minder gebruik gemaakt van juridische procedures. Hierdoor zijn de kosten over 2017 lager.

050 Vastgoed (€ 353.000)

Door verkoop van grond en gebouw(en) van voormalig Wasserij de Blinde aan de Uhlweg is er op het product vastgoed een saldo ontstaan van meer dan € 350.000.

Binnen het product Vastgoed zijn zowel de opbrengsten als ook de lasten hoger dan geraamd.

Deze overige mutaties salderen ongeveer op nihil.

Er zijn meer inkomsten gegenereerd door meer huuropbrengsten en betaalde servicekosten. Dit geldt onder andere voor Werkstate (€ 60.000), Us Kubus (50.000) en de Rinkelbom (€ 31.000). Daarentegen is er meer uitgegeven aan beheer en onderhoud en facilitaire kosten voor onder andere het gemeentehuis/Crackstate (€ 94.000), Werkstate (€ 122.000) en Us Kubus (€ 12.000).

Over het gehele product beschouwd zijn de lasten en de opbrengsten in evenwicht.

Werkstate geeft een hoge uitschieter doordat in 2017 geïnvesteerd is in verband nieuwe intrek. Een deel van deze kosten zijn eenmalig. Tenslotte geldt voor het gehele product dat de post heffingen en belastingen aanzienlijk zijn gestegen. Daar is bij de begroting van 2018 rekening mee gehouden.

056 Wijken (-/- € 412.000)

In 2017 zijn er extra kosten gemaakt voor het vegen in de openbare ruimte. Op basis van het onderzoek door Antea (beeldkwaliteitsplan) in 2016, is er een bedrag in de begroting verwerkt. In werkelijkheid is dit bedrag niet toereikend. Dit komt doordat er de afgelopen jaren geen chemische bestrijdingsmiddelen zijn gebruikt. De frequentie van het borstelen is hoger dan bij een gemeente van een vergelijkbare omvang die bij het Antea onderzoek zijn meegenomen in de vergelijking. Ook door het zachte najaar is er langer doorgegaan met het vegen en borstelen. Het totale tekort op het vegen en borstelen komt hiermee op € 190.000. Er zijn extra werkzaamheden uitgevoerd in het openbaar groen. Dit is veroorzaakt door 'groeizaam en nat weer'. Er is extra gemaaid en er zijn extra kosten gemaakt voor het onderhouden van de bermen door spoorvorming. De extra kosten hiervan zijn € 126.000. Daarnaast is een taakstelling in de openbare ruimte van € 96.000, uit de Perspectiefnota 2016, nog niet gerealiseerd.

In het verzamelbesluit 2017-4, is een bedrag opgenomen van € 300.000 met betrekking tot de verwachte lagere lasten in de openbare ruimte. Achteraf hebben nog afrekeningen plaatsgevonden.

2 Thema Sociaal Domein

Duurzaam passende ondersteuning voor onze inwoners

Wij bieden inwoners ondersteuning die past bij hun behoefte en hun mogelijkheden.

2.1 Wat is de doelstelling van dit thema?

De doelstelling van dit thema is om onze inwoners nu én op de lange termijn ondersteuning te bieden die past bij hun behoefte en hun mogelijkheden.

Hiertoe monitoren we het zorggebruik, de kwaliteit en de uitgaven en sturen bij waar mogelijk. Ook werken we continu aan vernieuwing en verbetering op zowel kwaliteit van de dienstverlening en de ondersteuning als op de kwaliteit van de bedrijfsvoering.

2.2 Wat hebben we bereikt?

Werk en inkomen

Werkgelegenheid

Sinds 2014 is er een toename van 900 nieuwe banen waarmee wij als gemeente koploper zijn in Friesland als het om de groei van werkgelegenheid gaat. Er is veel geïnvesteerd in het creëren van werkgelegenheid en het aantrekken van nieuwe bedrijven. Deze werkgelegenheid wordt ingevuld door werknemers uit de regio en ver daarbuiten. De vraag naar arbeid sluit vaak niet aan bij het aanbod van arbeid van uitkeringsgerechtigden. Bij de begroting 2018 heeft uw raad structureel extra middelen beschikbaar (€ 400.000) gesteld voor onder andere opleidingen om het aanbod van arbeid beter te laten aansluiten bij de vraag. Mede dankzij deze extra financiële impuls zijn we gestart met maatregelen om de uitstroom te versnellen

Bijstand

Deze groei van werkgelegenheid leidt nog niet op grote schaal tot duurzame uitstroom van onze uitkeringsgerechtigden. Het aantal uitkeringsgerechtigden is in 2017 gedaald. Hiermee zitten we weer op het niveau van begin 2016.

De rijksbijdrage dekt de uitgaven van de bijstand niet in 2017 (in tegenstelling tot 2016). Er is een tekort van € 1,2 miljoen. Dit tekort wordt in 2017 gedekt via de Reserve Sociaal Domein. Dit risico hebben wij in beeld en maakt onderdeel uit van het benodigde weerstandsvermogen.

Als de uitgaven de inkomsten overschrijden met meer dan 5% van de netto lasten kunnen we een aanvullende uitkering (vangnetuitkering) van het rijk aanvragen. Dat gaan we over 2017 doen voor een bedrag van € 127.000.

Minimabeleid

Het zorggebruik is redelijk constant. De grootste uitgaven zitten in de schuldhelpverlening, bijzondere bijstand en de zorgregelingen voor mensen met een laag inkomen. Er is een onderbesteding op de zorgregelingen omdat het bereik in het eerste invoeringsjaar lager lag dan verwacht. In het nieuwe jaar is het bereik verbeterd; zo hebben we in 2018 al ruim 300 meer gebruikers in de zorgregelingen.

Participatie

De nieuwe directie van Caparis NV heeft een herstructureringsplan geschreven "Caparis: lokaal maatwerk, regionaal netwerk, transitie naar een sociale onderneming".

De hoofdlijnen zijn gepresenteerd aan de gemeenteraden. Met als doel een overgang naar een sociale onderneming in 2023.

Wij hebben samen met u in december 2017 een koers bepaald voor de herstructurering van Caparis. Het doel is en blijft: het ontwikkelen van mensen door hen een werkplek te bieden met passend werk, zo regulier en duurzaam mogelijk.

Jeugd

Lokale Educatieve Jeugd Agenda (LEJA)

De Lokale Educatieve Jeugd Agenda (LEJA) is voorbereid en gestart, als overleg- en samenwerkingsstructuur van de in de gemeente Heerenveen werkzame schoolbesturen en de gemeente. Er wordt gewerkt met een ontwikkelingsagenda, bestaande uit vier thema's:

- Vroeg en breed (doorgaande leerlijn 0 – 13, VVE, brede school)
- Ondersteuning in en met de school (CJG, Passend Onderwijs, Jeugdwet)
- Preventie (Combinatiefunctionarissen, JOGG, Gezonde school, Jeugd en Alcohol)
- Talenten benutten (doorgaande leerlijn 10 – 16, kansengelijkheid, kindpakket)

Met de brief aan de gemeenteraad van 8 augustus 2017 heeft het college een uitgebreide toelichting gegeven op de Lokale Educatieve Jeugd Agenda.

Opgaven jeugdbeleid

Het Integraal Jeugdbeleid is geëvalueerd en herzien. Dit heeft geresulteerd in het definiëren van acht maatschappelijke opgaven, die geborgd zijn in onder andere het jaarplan en de begroting 2018. Een voorbeeld van een opgave is uitbreiding van de Praktijkondersteuner Huisartsen Jeugd Geestelijke Gezondheidszorg (POH Jeugd) naar 50% van de huisartsenpraktijken in de gemeente. In de begroting 2018, zoals door de gemeenteraad vastgesteld, leest u alle opgaven.

Team Jeugd en Gezin

Het Team Jeugd en Gezin (TJeG) is *geinsourced*, en is daarmee onderdeel van de gemeentelijke organisatie. Hierdoor is betere sturing op de uitvoering van de Jeugdwet en de integrale aanpak van het gehele sociaal domein mogelijk.

Nieuw inkoopmodel Jeugd

Er is in 2017 door Sociaal Domein Fryslân in samenwerking met de deelnemende gemeenten een nieuwe vorm van inkoop van Jeugdhulp tot stand gekomen. Dit is een belangrijke stap in de transformatie van jeugdhulp. Hierin gaan we van inspanningsturing naar resultaatsturing.

Peuteropvang

In 2017 hebben we volgens de planning de markt opengesteld voor peuteropvang aanbieders. Dit heeft geleid tot geringe verschuivingen van peuters naar andere locaties.

Wet Maatschappelijke Ondersteuning

Preventieve activiteiten woonservicezones

De zes preventieteam (netwerkteam met opbouwwerkers, jongerenwerkers, jeugdverpleegkundigen, wijkmaatschappelijke werkers en VSP-ers) – verdeeld per

woonservicezone – hebben in 2017 voor hun zone in kaart gebracht wat er op sociaal gebied nodig en beschikbaar is. In het bijzonder gericht op preventieve activiteiten. Per zone is een analyse gemaakt aan de hand waarvan deze preventieve activiteiten kunnen worden doorontwikkeld. Dit noemen we gebiedsplannen.

Ondersteuning van mantelzorgers

In 2017 is de succesvolle invulling van de mantelzorgcoördinator voortgezet. Geborgd is dat het mantelzorgcompliment, in de vorm van de mantelzorgpas, en respijtzorg ingezet kon worden.

Voorkomen en bestrijden van eenzaamheid

In het kader van het plan van aanpak voor eenzaamheid 'Omsjen nei elkoar' is de voortdurende samenwerking met het geriatrisch netwerk tot stand gekomen. Specifiek voor de doelgroep 65 jaar en ouder die zorg en of ondersteuning ontvangt, hebben we een videobrochure ontwikkeld. Deze videobrochure toont de inwoner, de meitinker, de wijkverpleging, netwerkteams en verzorgingshuizen hoe om te gaan met eenzaamheid en welke maatregelen eenzaamheid tegen kunnen gaan. Maar ook wat je er zelf aan kunt doen.

Verbeteren zelfredzaamheid en participatie

Inwoners die vanwege beperkingen moeite kregen met hun zelfredzaamheid of participatie konden zich melden bij onze meitinkers. In voorkomende gevallen zijn deze inwoners via de inzet van de Wmo-voorzieningen ondersteund. Uit de cliëntervaring cijfers 2017 blijkt dat de Wmo-voorzieningen hebben bijdragen aan het verbeteren van de kwaliteit van leven. De zelfredzaamheid en participatie is daardoor toegenomen.

Bewustwording opgave langer zelfstandig wonen

Inwoners – die aangegeven hebben daarvan gebruik te willen maken – zijn bezocht voor een huistest. Daarmee zijn ze zich bewust geworden van de aanpassingen die hun woningen nodig hebben als ze ouder en op den duur beperkter worden. De huistest heeft ook betrekking op veiligheid in en om de woning. Daarvoor hebben we meerdere vrijwilligers getraind.

Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG)

Om overgewicht tegen te gaan bij jongeren, is het programma JOGG volop in uitvoering geweest onder de basisschoolleerlingen. In 2018 onderzoeken we of het overgewicht is afgenomen ten opzichte van de situatie voor invoering van het programma.

Afgelopen schooljaren is ingezet op het stimuleren van water drinken en groente eten onder kinderen van de basisschool. Negen scholen hebben een certificaat Gezonde School behaald. Met 15 grote bedrijven in Heerenveen is de samenwerking aangegaan om o.a. samen watertappunten te realiseren en alle medewerkers van deze bedrijven middels een Drink Water campagne ambassadeur te maken van water drinken leuk en lekker maken.

Dementie met andere ogen bekeken

Sinds 2015 werken wij nauw samen met Alzheimer Nederland. In 2017 hebben we deze samenwerking voortgezet. Ook is samengewerkt met de NHL Stenden Hogeschool. De studenten hebben het zogenaamde witboek 'Dementie met andere ogen bekeken' opgesteld. Dit boek bestaat uit verhalen van onze inwoners die leven met – en betrokken

zijn bij – een vorm van Alzheimer. Verder zijn er gedurende het jaar bijeenkomsten georganiseerd in de dorpen en wijken gericht op voorlichting van inwoners over de ziekte en hoe hier mee om te gaan.

Provinciale samenwerking Sociaal Medische 1ste lijn

Onder voorzitterschap van onze gemeente hebben we in 2017 op provinciaal niveau de samenwerking met de zorgverzekeraar De Friesland en de Friese gemeenten verder vormgegeven. Dit samenwerkingsverband wordt Sociaal Medische 1ste lijn genoemd. Er is samengewerkt aan de hand van acht verschillende tafels, te weten:

- Thematafel Samen-werking in de wijk
- Thematafel Cliëntreis GGZ/Dementie
- Thematafel Eén loket
- Thematafel Langer thuis wonen
- Casuïstiektafel beschermd wonen
- Casuïstiektafel jeugd casuïstiektafel ouderen
- Casuïstiektafel gehandicapten

In 2017 zijn twee cliëntreizen opgeleverd, te weten GGZ en dementie. Het verloop van de ziekte van iemand met ofwel schizofrenie ofwel dementie is in kaart gebracht. Een vervolgstap op deze reis is om te kijken of daar waar de burger/verzekerde tussen wal en schip dreigt te vallen of valt. En hoe we de zorginkoop van gemeenten en zorgverzekeraar verder op elkaar af kunnen stemmen.

Toezicht en handhaving binnen de Wmo

De uitvoering van het sinds 2015 nieuwe onderdeel 'toezicht zorgaanbieders' verloopt naar wens. Zowel bij ons als ook bij de zorgaanbieders. Onze interne en externe toezichthouders verbeteren zodoende de kwaliteit van de dienstverlening bij onze zorgaanbieders. Dit doen we steekproefsgewijs.

Zorgmijding en bemoeizorg

Bemoeizorg is het meteen overgaan tot de inzet van ondersteuning, zonder eerst een gesprek en indicatie van onze meitinkers. De pilot voldoet aan de gezamenlijke doelen van zorgaanbieders en gemeente. Inwoners die zorg mijden, maar dat wel nodig hebben, bereiken wij zo sneller. Door soms letterlijk de voet tussen de deur te zetten kunnen we deze inwoners snel helpen en werkt het administratieve proces niet belemmerend. Eén persoon neemt duidelijk de regie bij dergelijke situaties.

Voorkomen overlast door verwarde overlastgevende personen

Vanuit de integrale werkwijze – het plan van aanpak 'Soepele terugkeer in Heerenveen en voorkomen van overlastgevende situaties door verwarde personen' – zetten we volop in op het halen van de gestelde doelen. Onder andere richten we ons meer op preventie om de inzet van specialistische ondersteuning te voorkomen. Zo is eind 2017 begonnen met de inzet van de Wijk GGD-er. Van daaruit wordt verder gewerkt aan concrete activiteiten.

2.3 Welke maatschappelijke effecten zijn gerealiseerd

De effecten van ons beleid worden in dit thema uitgedrukt in mate van zorggebruik. In deel 2 van de themarekening hebben we de beleidsindicatoren opgenomen volgens de voorschriften.

Bijstand

Aantal uitkeringen Participatiewet en IOAW	
Januari 2015	1.382
Juli 2015	1.373
Januari 2016	1.390
Juli 2016	1.401
Januari 2017	1.440
Januari 2018	1.390

Tabel 1: Ontwikkelingen aantal uitkeringen Participatiewet en IOAW 2015 -2018

Het aantal mensen met een bijstandsuitkering daalt vanaf het derde kwartaal 2017. Dit komt door de aantrekkende economie en de extra uitstroommaatregelen. De oorspronkelijke stijging is met name te verklaren door de verhoogde instroom van statushouders. Op dit moment (9 april 2018) hebben we 1.354 mensen in een uitkering.

Participatie

Re-integratie: in- en uitstroomgegevens

Re-integratie	2015	2016	2017
Instroom	533	533	381
Uitstroom	530	474	414

Tabel 2: In- en uitstroomgegevens re-integratie 2017

Wsw: aantallen, budgetten en uitgaven

Wsw	2015	2016	2017
Aantal Wsw	360	350	334
Rijksbudget	€ 10.121.146	€ 9.292.479	€ 8.503.338
Uitgaven	€ 10.918.000	€ 10.594.000	€ 9.883.000

Tabel 3: Aantallen, budgetten en uitgaven Wsw 2017

Minimabeleid

Bijzondere bijstand	2016	2017
Aantal cliënten	1.289	1.308
Totaal aantal voorzieningen	2.096	1.979
Waarvan voorziening		
Individuele inkomenstoeslag	613	656
Kosten financiële begeleiding/schuldhulp	441	467
Huishoudelijke hulp/gezinshulp	159	120
Rechtsbijstand	134	130
Kosten inrichting of huisraad	100	65
Aanvullende bijstand < 21	22	22
Rest	627	519
Totaal aantal voorzieningen	2.096	1.979

Tabel 4: Cliënten en voorzieningen minimabeleid 2017

De rest bestaat uit vele andere kostensoorten zoals:

- 80 mensen met een eenmalige levensonderhoud/aanvullend bijstand <21 jaar;
- 55 mensen met kosten voor bril en/ of tandarts;
- 149 mensen met overige kosten vervoer of woonkosten.

Zorggebruik collectieve ziektekostenvoorzieningen

- Collectieve ziektekostenverzekering: 510 polissen afgesloten voor 704 personen;
- HZR: 499 uitbetalingen van € 120.

Jeugd

Zorggebruik specialistische voorzieningen jeugd:

Peildatum	31-12-15	31-12-16	31-12-17	31-12-15	31-12-16	31-12-17
Aantal cliënten totaal	1.088	1.009	1.061	Waarvan persoonsgebonden budget (PGB)		
Aantal cliënten per voorziening:						
Ambulant op locatie aanbieder	904	779	805	2	7	13
Daghulp op locatie aanbieder	88	84	90	43	12	13
Ambulant in het netwerk jeugdige	228	224	234	56	29	27
Pleegzorg	67	54	68			
Gezinsgericht	5	6	7			
Gesloten plaatsing	2		1			
Overig residentieel	66	57	73	17	8	9
Kindergeneeskunde		34	26			
Totaal	1.360	1.238	1.304	118	56	62

Tabel 5: Zorggebruik specialistische voorzieningen jeugd 2017

* Aangegeven is de stand van het aantal jeugdcliënten, totaal en per voorzieningstype, op de aangegeven peildatum.

* Het 'Aantal cliënten totaal' wijkt af van de 'Cliënten per voorziening', omdat een cliënt meerdere voorzieningen kan hebben.

Wet maatschappelijke ondersteuning

Zorggebruik Wmo in aantallen:

Peildatum	31-12-15	31-12-16	31-12-17
Totaal aantal unieke cliënten	2.806	2.796	2.974
Totaal aantal openstaande voorzieningen	4.653	4.658	4.941
Totaal aantal cliënten per voorziening	31-12-15	31-12-16	31-12-17
Thuisondersteuning (ZIN)	403	465	498
Thuisondersteuning (PGB)	168	115	116
Dagondersteuning (ZIN)	205	225	248
Dagondersteuning (PGB)	52	33	37
Vervoer dagondersteuning	105	114	136
Himmelsjek	631	637	688
Ondersteuning gestructureerd huishouden	376	379	433
Wmo-vervoer	1269	1346	1490
Rolstoelen	464	430	402
Scootmobiel	368	350	344
Woningaanpassing	612	564	549
Totaal aantal openstaande voorzieningen	4.653	4.658	4.941

Tabel 6: Aantallen zorggebruik Wmo 2017

2.4. Wat heeft het gekost

De samenstelling van de financiële uitkomsten zijn weergegeven in tabel 7.

Product	Omschrijving	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Saldo lasten
014	Bijstand	-22.479	-22.479	-22.554	-75
028	Jeugd	-15.625	-15.714	-18.459	-2.745
035	Minimabeleid	-2.370	-2.312	-2.466	-154
039	Participatie	-14.259	-14.343	-14.636	-293
046	Sociaal beleid algemeen	-1.155	1.173	-1.052	-2.225
057	WMO	-16.935	-17.234	-16.430	804
Totaal lasten		-72.824	-70.909	-75.598	-4.688
Product	Omschrijving	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Saldo baten
014	Bijstand	19.314	19.028	19.103	75
028	Jeugd	172	225	225	0
035	Minimabeleid	18	552	706	154
039	Participatie	780	332	625	293
046	Sociaal beleid algemeen	595	1.730	3.956	2.226
057	WMO	1.879	1.779	975	-804
Totaal baten		22.757	23.645	25.590	1.944
Saldo		-50.067	-47.264	-50.008	-2.744

Tabel 7: Totaal financieel overzicht Sociaal Domein 2017 (x € 1.000)

2.5 Financiële afwijkingen thema Sociaal Domein

De financiële afwijkingen, gesaldeerd op lasten en baten, per product > € 100.000 zijn in dit thema toegelicht.

Er is sprake van een deelbegroting sociaal domein tot en met 2018. Dit houdt in dat de baten en lasten binnen het sociaal domein blijven; resultaten lopen via de Reserve Sociaal Domein. Deze reserve is gemaximeerd tot een bedrag van € 6,5 miljoen. Het resultaat deelbegroting sociaal domein ten opzichte van het totale rekeningresultaat is daarom in principe nihil.

In bovenstaande tabel is sprake van een negatief resultaat van € 2,744 miljoen. Deze afwijking van de realisatie ten opzichte van de raming is gelegen binnen het product Jeugd. Het betreft kosten uit 2015 en 2016 binnen het product Jeugd. Voorgesteld wordt deze kosten ten laste van het rekeningresultaat te brengen.

2.6 Voorstel

Het negatieve saldo sociaal domein van € 2,744 miljoen ten laste brengen van het rekeningresultaat.

Argumenten:

1. In 2015 en 2016 is de Reserve sociaal domein met een bedrag van € 6,5 miljoen gemaximeerd; hiermee is in 2015 en 2016 respectievelijk € 1,3 miljoen en € 3,5 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve, totaal € 4,8 miljoen.

2. Indien de meerkosten uit 2015 en 2016 van € 2,744 miljoen in deze jaren in rekening waren gebracht, zou deze toevoeging aan algemene reserve niet in die mate hebben plaats gevonden.
3. Vanwege de lopende verplichtingen biedt de Reserve Sociaal Domein onvoldoende mogelijkheden om deze kosten op te vangen. Denk aan dekking personele inzet in afwachting van structurele dekking per 2019 en tijdelijke beleidsintensiveringen. Om die redenen vinden wij het redelijk het negatieve saldo sociaal domein ten laste te brengen van de algemene middelen.

Toelichting

De verklaring voor de afwijking van € 2,744 miljoen is een overschrijding van de post 'onderhandenwerk' binnen het product Jeugd: het bedrag dat zorgaanbieders in rekening hebben gebracht voor zorg die verleend is in 2015 en 2016. De opgave voor "onderhandenwerk" wordt jaarlijks uitgevraagd bij aanbieders als onderdeel van de wettelijk verplichte productieverantwoording en accountantsverklaring. De opgave is voor de gemeente de enige beschikbare onderbouwing van het onderhandenwerk en is daarom (ook voor onze accountant) de bindende basis voor een raming van deze post in jaarrekening en balans. In 2015 en 2016 is totaal een bedrag opgenomen van € 3,2 miljoen voor 'onderhandenwerk'. In 2015 en 2016 leek dit eerst ook afdoende. Echter de afgelopen maanden zijn nog veel facturen ontvangen die betrekking hadden op 2015 en 2016. Mogelijk als gevolg van de nieuwe inkoopmethodiek per 2018 en de oproep aan aanbieders om lopende trajecten af te rekenen bij de productieverantwoording 2017. Niet eerder hadden wij een signaal dat de post onderhanden werk niet afdoende zou zijn. De daadwerkelijke kosten van de onderhandenwerk positie over 2015 en 2016 zijn € 5,944 miljoen over 2015 en 2016, dus € 2,744 miljoen hoger dan geraamd.

Vooraf in de sectoren Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ) en Jeugd- en opvoedhulp, waarin de diagnose behandel combinatie (dbc) als regel pas aan het eind van een zorgtraject wordt vastgesteld, is de opgave van de onderhandenwerkpositie erg onvolledig gebleken. De geraamde post laat daarom nu deze forse overschrijding zien. Zowel de vertraagde declaratiepraktijk als het slechte zicht op het verleende en nog verwachte zorggebruik zijn een gevolg van het systeem van inspanningsfinanciering met bevoorschotting en nacalculatie. Dit was van oudsher gebruikelijk in de genoemde sectoren GGZ en Jeugd- en opvoedhulp. Aan de bevoorschotting is in de afgelopen drie jaren slechts gedeeltelijk een einde gemaakt. Met als reden dat de liquiditeitspositie van enkele cruciale zorgaanbieders dat binnen de inspanningsfinanciering niet toeliet.

Gezien het nieuwe inkoopmodel jeugd per 1 januari 2018, zijn de aanbieders verzocht alle verleende zorg tot en met 2017 voor 1 maart 2018 af te rekenen. Ook in 2017 zien we deze toename van kosten in de jeugd en zelfs nog een lichte stijging ten opzichte van 2016. Dbc's kunnen nog 5 jaar na einddatum (31-12-2017) worden gedeclareerd. Wij verwachten echter dat we nu de meeste kosten wel in beeld hebben.

Met de invoering van het nieuwe inkoopmodel per 1 januari 2018 start een systeem van resultaatfinanciering. Dit is een inkoopmodel met vastgestelde trajectprijzen en declaratie in 2 termijnen aan begin (70%) en eind (30%) van het zorgtraject. Hiermee stopt het huidige systeem van inspanningsfinanciering. Dit betekent dat verplichtingen in dit systeem helder zijn en dit soort late afrekeningen in volgende jaren niet meer plaats mogen vinden.

In de Kaderbrief financiën hebben wij in beeld gebracht wat de effecten zijn voor de meerjarenbegroting sociaal domein voor 2018 en verder, rekening houdende met de uitgaven 2017.

2.7 Resultaat 2017 en Reserve Sociaal Domein

Product	Domein	Saldo uitkomst	Saldo Concern	Reserve Sociaal Domein
14	Bijstand	-1.482		-1.482
28	Jeugd (2017)	-688		-688
28	Jeugd (2015/2016)	-2.744	-2.744	0
35	Minimabeleid	-656		-656
39	Participatie	301		301
57	WMO	-391		-391
Totaal domeinen		-5.658	-2.744	-2.914
46	Integraal budget Sociaal Domein	2.369		2.369
Totalen Sociaal Domein		-3.291	-2.744	-546

Tabel 8: Uitkomsten deelbegroting Sociaal Domein 2017 (x € 1.000)

Toelichting tabel 8

Binnen de deelbegroting sociaal domein 2017 is het resultaat 2017 € 546.000 negatief. In de monitor 2017 hebben wij een positief resultaat van € 199.000 geprognosticeerd. Het slechtere resultaat is te verklaren vanuit de meeruitgaven jeugd zoals hierboven beschreven. Het voordeel op de participatie is het gevolg van een lager aantal Sw-dienstverbanden en dus lagere loonkosten. De lonen en sociale lasten voor het kaderpersoneel vallen ook lager uit evenals de rentekosten. Het negatieve resultaat wordt ten laste gebracht van de Reserve Sociaal Domein.

Maatwerkvoorziening	WSW / Re-integratie	BUIG	Minima	WMO	Jeugd	Uitvoering kosten	Totaal
Rijksbijdrage	10.557	19.389	1.277	11.504	10.665	0	53.392
Uitgaven	10.796	20.870	1.933	9.665	9.699	2.409	55.372
Saldo	-239	-1.482	-656	1.839	966	-2.409	-1.980

Tabel 9: Uitkomsten Sociaal Domein 2017 t.o.v. rijksmiddelen (x € 1.000)

Toelichting tabel 9

De cijfers in tabel 9 wijken af van de cijfers uit tabel 7. Dit komt omdat in tabel 9 alleen de uitgaven van de maatwerkbudgetten ten opzichte van de rijksinkomsten zijn opgenomen. In tabel 7 zijn alle inkomsten en uitgaven in het sociaal domein verantwoord.

Ten opzichte van de rijksbijdragen worden de tekorten sociaal domein vooral veroorzaakt door de Participatiewet (Wsw) en de BUIG (uitkeringen). Door intensivering van het uitstroombesleid en aanvragen vangnetuitkering proberen wij dit maximaal te beïnvloeden. Tevens is er sprake van een stijgend tekort op het minimabeleid. Deze tekorten werden tot nu toe binnen het sociaal domein gedekt door overschotten op Jeugd en Wmo. Vanaf 2018 is het totaal aan middelen niet voldoende voor de om de tekorten op te vangen. Bij de begroting 2018 heeft uw raad reeds € 0,5 miljoen structureel aan extra middelen toebedeeld aan het sociaal domein.

Voor de meerjarenbegroting is in de Kaderbrief Financiën aangegeven dat de middelenbehoefte in het sociaal domein bij gelijkblijvend beleid en gelijkblijvende rijksbijdragen als volgt toeneemt (x € 1.000):

2019	€ 1.172
2020	€ 1.671
2021	€ 1.693
2022	€ 1.950

Hierbij is nog geen rekening gehouden met mogelijke stijging van de rijksbijdragen.

Hieronder is het verloop van de Reserve Sociaal Domein 2017 opgenomen:

Verloop Reserve Sociaal Domein 2017	Bedragen	
Stand reserve per 1 januari 2017		6.500
Realisatie bestedingsplan 2017	-3.360	
Uitkomsten 2017 Sociaal Domein	-546	
Totaal mutaties		-3.906
Stand reserve per 31 december 2017		2.594

Tabel 10: Verloop reserve Sociaal Domein 2017 (x € 1.000)

Vanaf 2019 maken de middelen sociaal domein met uitzondering van de BUIG onderdeel uit van de algemene uitkering. Dit betekent dat de deelbegroting sociaal domein eindigt en de decentralisatie uitkeringen sociaal domein onderdeel gaan uitmaken van de algemene uitkering. Bij de begroting 2019 zullen wij u voorstellen doen over de Reserve Sociaal Domein.

3 Thema Onderwijs en Sport (accommodaties)

Duurzaam adequate huisvesting onderwijs en sport

Wij zijn wettelijk verplicht goede huisvesting te bieden voor het basis-, speciaal- en voortgezet onderwijs. Op het gebied van de sportaccommodaties hebben wij geen wettelijke plicht, maar een zorgplicht. Wij moeten wel op beperkte afstand van de school ruimte beschikbaar stellen voor het bewegingsonderwijs.

3.1 Wat is de doelstelling van dit thema?

De doelstelling van dit thema is de zorg voor een goede huisvesting van het onderwijs en de correcte instandhouding van de aanwezige gemeentelijke sportaccommodaties. Het beleid en de maatregelen om deze doelstelling te bereiken zijn voor wat betreft onderwijshuisvesting vastgelegd in de door u op 23 juni 2016 vastgestelde "Herijking Toekomstperspectief Huisvesting Basisonderwijs gemeente Heerenveen". Voor het voortgezet onderwijs wordt een dergelijk perspectief in 2018 opgesteld. Voor de sportaccommodaties zijn beleid en maatregelen beschreven in de "Actualisatie Accommodatieplan Sport", dat ook op 23 juni 2016 door u is vastgesteld.

3.2 Wat hebben we bereikt?

In 2017 hebben de volgende activiteiten plaatsgevonden:

Onderwijs:

- Het haalbaarheidsonderzoek voor de huisvesting van de nieuwe basisschool in Tjalleberd is gestart. Dit onderzoek is ingezet om voor de toekomstige huisvesting van de identiteitsrijke dorpsschool in Tjalleberd een onderbouwde keus te kunnen maken uit of renovatie en uitbreiding van het bestaande gebouw van de (vm) cbs De Anjewier of een vervangende nieuwbouw bij de MFA Ængwirden op het sportveldencomplex.
- De nieuwbouw van de MFC De Akkers is afgerond. Obs Route 0513 en cbs De Spring! vinden hierin onderdak. Ook een nieuw gemeentelijk gymnastieklokaal is in de nieuwbouw ondergebracht. Op woensdag 28 juni 2017 was de officiële opening. Voor het gezamenlijk eigendom en beheer van de MFC De Akkers is een Vereniging van Eigenaars opgericht.
- De algemeen bijzondere basisschool De Buitenkans is verhuisd van het gebouw De Rinkelbom naar een eigen plek aan de Fluessen 8 in Heerenveen (met vijf groepen).
- De gewijzigde Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs is op 18 december 2017 door u vastgesteld. Rond een algemene doordecentralisatie zijn nog geen definitieve besluiten genomen. Het basisonderwijs heeft aangegeven dat er geen behoefte is aan doordecentralisatie van taken, verantwoordelijkheden en budgetten inzake huisvesting. Voor het voortgezet onderwijs loopt het onderzoek nog in relatie tot onderstaand punt.
- Met het opstellen van een Toekomstperspectief voor de huisvesting van het voortgezet – en middelbaar beroepsonderwijs is alvast een start gemaakt.

Sport:

- Een natuurgras voetbalveld op het sportveldencomplex in Akkrum is vervangen door een kunstgras voetbalveld. Op zaterdag 16 september 2017 is het nieuwe kunstgrasveld feestelijk in gebruik genomen.

- Het nieuwe kaatsveld voor de kaatsvereniging De Pompebleden aan de Binnenweg te Heerenveen is gerealiseerd. Het veld is in 2017 nog niet in gebruik genomen. Wel is door de kaatsvereniging begonnen met de bouw van een clubaccommodatie bij het nieuwe kaatsveld.
- In lijn met het Hoofdlijnenakkoord is in 2017 het overleg gestart met de voetbalverenigingen Mildam en Nieuweschoot (De Greiden) over de overname van het eigendom van de gemeentelijk was- en kleedruimten.
- Met het vestigen van een Recht van Opstal is de gerealiseerde overdracht van de gemeentelijke was- en kleedruimten op het sportveldencomplex De Akkers ook in juridische zin afgerond.

3.3 Welke maatschappelijke effecten zijn gerealiseerd

De huisvesting op het gebied van het onderwijs en de sport is op orde, zodat een ieder daarvan op verantwoorde wijze gebruik van kan maken.

3.4 Wat heeft het gekost

De samenstelling van de financiële uitkomsten zijn weergegeven in tabel 1.

Product	Omschrijving	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Saldo lasten
026	Gymnastiekonderwijs	-266	-266	-250	17
036	Onderwijs	-4.636	-4.739	-4.571	167
037	Onderwijskansenbeleid	-84	-84	-84	0
048	Sport	-534	-743	-832	-90
049	Sportaccommodaties	-3.082	-2.485	-2.403	81
Totaal lasten		-8.603	-8.317	-8.141	176
Product	Omschrijving	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Saldo baten
026	Gymnastiekonderwijs	0	0	0	0
036	Onderwijs	160	4	5	1
037	Onderwijskansenbeleid	0	0	0	0
048	Sport	0	132	60	-72
049	Sportaccommodaties	312	342	252	-89
Totaal baten		472	477	317	-160
Saldo		-8.131	-7.840	-7.824	16

Tabel 1: Totaal financieel overzicht Onderwijs en Sport (accommodaties) 2017 (x € 1.000)

3.5 Financiële afwijkingen thema Onderwijs en Sport (accommodaties)

De financiële afwijkingen, gesaldeerd op lasten en baten, per product > € 100.000 zijn in dit thema toegelicht.

036 Onderwijs (€ 168.000)

Op het geraamde budget voor Vervoersvoorzieningen ad. € 109.000 is geen beroep gedaan. Dit bedrag was geraamd voor de kosten van vervoer van de leerlingen tijdens de nieuwbouw van de school in de wijk De Akkers te Heerenveen. De nieuwbouw is in het voorjaar 2017 in gebruik genomen. De vervoerskosten zijn in zijn geheel al in 2016 afgerekend. Het beheer en onderhoud van de onderwijshuisvesting blijft in totaal € 59.000 beneden de raming. Met name als gevolg van lagere uitgaven voor schade-uitkeringen.

048 Sport (-/- € 162.000)

Het tekort op de sport wordt verklaard doordat de loonkosten en kosten voor de activiteiten van de combifunctionarissen zijn gestegen. De bijdragen van rijksoverheid en gemeente daarvoor niet (in de begroting 2018 is dit inmiddels hersteld). Ook zijn er in 2017 nog verrekeningen geweest over 2014, 2015 en 2016. In totaal een overschrijding op de lasten van € 90.000. Op de baten is een tekort van € 72.000. Dit wordt mede veroorzaakt omdat er een balanspost van € 45.000 uit het boekjaar 2016 is gecorrigeerd.

4 Thema Maak Het! en nieuwe rollen

Samenwerking tussen inwoners en overheid

De samenleving verandert, waardoor de samenwerking en verstandhouding tussen inwoners en overheid ook anders wordt. Niet langer bepaalt de overheid (alleen) wat goed is voor haar inwoners.

In Heerenveen is deze verandering ook zichtbaar. Het is nu een natuurlijk moment om hier extra aandacht aan te geven, waardoor het uiteindelijk een normale manier van (samen)werken wordt.

Afbeelding 1 en 2 : Burgerparticipatie en overheidsparticipatie en logo Maak Het!

4.1 Wat is de doelstelling van dit thema?

Het hoofddoel van dit thema is:

Versterken van de lokale democratie door meer ruimte te geven aan wat er leeft in de Heerenveense samenleving.

De subdoelen die hierbij horen zijn:

1. Meer zicht op wat er speelt in de Heerenveense samenleving.
2. Beter inspelen op maatschappelijke initiatieven vanuit de samenleving = overheidsparticipatie. Dit is het meest vernieuwende. Hier ligt de focus op.
3. Beter betrekken van de samenleving bij gemeentelijke taken = burgerparticipatie. Dit zijn onderwerpen waar de gemeente het initiatief kan nemen en daarom ook belangrijk.

4.2 Wat hebben we bereikt?

Binnen de gemeente is een beweging op gang gekomen waarin voorstellen en besluiten steeds meer in samenwerking met bewoners, partners en belanghebbenden tot stand komen. De bewustwording dat we nog meer gericht moeten zijn op wat leeft in de samenleving is gegroeid.

4.3 Welke maatschappelijke effecten zijn gerealiseerd

In 2017 zijn diverse projecten gerealiseerd door inwoners. Daarnaast zijn veel voorstellen over gemeentelijke taken tot stand gekomen in nauwe samenwerking met belanghebbenden.

Een mooi voorbeeld is het experiment Buitengewoon de Greiden waarin een groep van 24 gelote wijkbewoners met elkaar een plan heeft gemaakt over de inrichting van de openbare ruimte in de wijk. Vooraf heeft u enkele kaders aan de groep meegegeven:

Het plan moet passen in de begroting, voldoen aan wet- en regelgeving en draagvlak hebben bij wijkbewoners. Daarbinnen is de groep vrij in keuzes. Een ander voorbeeld is het project Mensen in Midden over de versterking van de sociale infrastructuur in Heerenveen-Midden. Dit project loopt nog door in 2018.

Een greep uit de gerealiseerde projecten door inwoners: de tienerclub in Aldeboarn, de nieuwe speeltuin in het Montferlandplantsoen, de beweeg- en ontmoetingsplek in Akkrum, de doarpskeamer van Gersloot en het lichtplan Aldeboarn.

Onder de noemer MAAK HET hebben we meer bekendheid gegeven aan inwoners dat we open staan voor eigen initiatieven. Dat we graag meedenken en daarin ook lerende zijn. Door middel van een analyse van diverse projecten van inwoners, hebben we dit terug gegeven aan inwoners in een speciale huis-aan-huis editie.

Intern is een project gestart om reukeloos met regels om te gaan. In 2018 krijgt dit een vervolg.

4.4 Wat heeft het gekost

De samenstelling van de financiële uitkomsten zijn weergegeven in tabel 1.

Product	Omschrijving	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Saldo lasten
059	Maak het! en nieuwe rollen	-50	-163	-118	45
Totaal lasten		-50	-163	-118	45
Product	Omschrijving	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Saldo baten
059	Maak het! en nieuwe rollen	0	0	0	0
Totaal baten		0	0	0	0
Saldo		-50	-163	-118	45

Tabel 1: Totaal financieel overzicht Maak het! en nieuwe rollen 2017 (x € 1.000)

4.5 Financiële afwijkingen thema Maak Het! en nieuwe rollen

Op dit thema zijn geen financiële afwijkingen, gesaldeerd op lasten en baten, per product > € 100.000 toegelicht.

2.2 Deel II

Leeswijzer

In deel I van deze jaarrekening zijn de thema's uitgewerkt van het hoofdlijnenakkoord.

Deel II van deze jaarrekening 2017 volgt de functionele indeling zoals deze is opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Hierin zijn de [wettelijk voorgeschreven beleidsindicatoren](#) opgenomen.

In de bijlage zijn de verplichte paragrafen, de balans en de voorgeschreven overzichten van de financiële jaarrekening opgenomen.

Indicatoren en verbonden partijen

0 Bestuur en ondersteuning

1 Veiligheid

Indicatoren	eenheid	periode	regio	waarde	Bron
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	Heerenveen	1,7	Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
		2016	Nederland	2,3	
<i>Beschrijving</i>	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.				

Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	Heerenveen	4,4	Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
		2016	Nederland	5,3	
<i>Beschrijving</i>	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).				

Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	Heerenveen	2,3	Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
		2016	Nederland	3,3	
<i>Beschrijving</i>	Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.				

Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	Heerenveen	4,4	Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
		2016	Nederland	5,6	
<i>Beschrijving</i>	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.				

Verwijzingen Halt	per 10.000 inw. 12-17 jr	2017	Heerenveen	67	Bureau Halt
		2017	Nederland	137,4	
<i>Beschrijving</i>	Het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar.				

Harde kern jongeren	per 10.000 inw.	2014	Heerenveen	0,8	Korps Landelijke Politiedienst en (KLPD)
		2014	Nederland	1,3	
<i>Beschrijving</i>	Het aantal harde kern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar.				

Jongeren met delict voor rechter	%	2015	Heerenveen	1,17	CBC Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
		2015	Nederland	1,45	
<i>Beschrijving</i>	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.				

2 Verkeer, vervoer en waterstaat

Indicatoren	<i>eenheid</i>	<i>periode</i>	<i>regio</i>	<i>waarde</i>	<i>Bron</i>
Ziekenhuisopname n.a.v. verkeersongeval met een motorvoertuig	%	2015	Heerenveen	6	Veiligheid NL
		2015	Nederland	8	
<i>Beschrijving</i>	Als aandeel van het totaal aantal ongevallen dat leidt tot ziekenhuisopnamen.				

Ziekenhuisopname n.a.v. vervoersongeval met een fietser	%	2015	Heerenveen	11	Veiligheid NL
		2015	Nederland	9	
<i>Beschrijving</i>	Als aandeel van het totaal aantal ongevallen dat leidt tot ziekenhuisopnamen.				

3 Economie

Indicatoren	<i>eenheid</i>	<i>periode</i>	<i>regio</i>	<i>waarde</i>	<i>Bron</i>
Vestigingen	per 1.000 inw 15- 64jr	2016	Heerenveen	152,9	LISA
		2016	Nederland	134	
<i>Beschrijving</i>	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.				

Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten)	index	2013	Heerenveen	102	Atlas voor Gemeenten
		2013	Nederland	100	
<i>Beschrijving</i>	Bruto gemeentelijk product (BGP) is het product van de toegevoegde waarde per baan en het aantal banen in een gemeente. De verhoudingswaarde tussen verwacht BGP en gemeten BGP geeft aan of er boven verwachting (<100) of beneden verwachting (>100) wordt geproduceerd.				

Funcziemenging	%	2016	Heerenveen	56,3	LISA
		2016	Nederland	52,1	
<i>Beschrijving</i>	De funcziemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.				

Verbonden partijen

<i>Wie</i>		
GR Bedrijvenparken A7	<i>Doel</i>	Een van de instrumenten van het gemeentelijk beleid op het gebied van werk en inkomen is het bieden van adequate ruimte voor nieuwe vestigingen c.q. uitbreiding van bedrijven. Naast de eigen bedrijventerreinen IBF en De Kavels exploiteert Heerenveen samen met de buurgemeente De Fryske Marren het Bedrijvenpark A7-Haskerveen. Het Bedrijvenpark A7 ligt op de grens van de beide gemeente, sinds de grenscorrectie per 1 januari 2014 volledig op het grondgebied van Heerenveen. De samenwerking is ontstaan vanuit de situatie vóór de grenscorrectie, waarin het exploitatiegebied van de bedrijvenparken in beide gemeenten lag. De samenwerking is vastgelegd in de Gemeenschappelijke Regeling Bedrijvenparken A7.
	<i>Beleid</i>	Hoofdthema's in het gemeentelijk beleid is Werk(gelegenheid) en Inkomen.
	<i>Bron</i>	Concept jaarrekening GR A7 2017

	Dienstjaar	Begin	Eind
	Belang	50%	50%
	Vermogen: -eigen -vreemd	-/- € 1.189.000 € 2.353.000	€ 88.000 € 934.000
	Resultaat	Nihil	Nihil

4 Onderwijs

Indicatoren	<i>eenheid</i>	<i>periode</i>	<i>regio</i>	<i>waarde</i>	<i>Bron</i>
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %					DUO – Dienst Uitvoering Onderwijs
	%	2014	Heerenveen	1,5	
		2014	Nederland	2	
<i>Beschrijving</i>	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 – 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.				

Absoluut verzuim					DUO – Dienst Uitvoering Onderwijs
	per 1.000 leerlingen	2016	Heerenveen	0,88	
		2016	Nederland	2,01	
<i>Beschrijving</i>	Het aantal leerplichtigen van 5 tot 18 jaar dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen.				

Relatief verzuim					DUO – Dienst Uitvoering Onderwijs
	per 1.000 leerlingen	2016	Heerenveen	18,68	
		2016	Nederland	26,88	
<i>Beschrijving</i>	Het aantal leerplichtigen van 5 tot 18 jaar dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.				

5 Sport, cultuur en recreatie

Indicatoren	eenheid	periode	regio	waarde	Bron
Niet-sporters	%	2012	Heerenveen	55,7	RIVM – Zorgatlas
		2012	Nederland	46,6	
Beschrijving	Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners. De huidige percentages komen uit 2012. In 2018 wordt er een nieuwe meting gedaan.				

Verbonden partijen

Wie		
Gr De Marrekrite	Doel	Naast de ontwikkeling, het beheer en onderhoud van vrije ligplaatsen zorgt de Marrekrite ook voor de afvoer van recreatieafval, het groenonderhoud en het beheer van andere recreatieve voorzieningen op en om het Friese water. Daarnaast draagt de Marrekrite sinds 2012 ook zorg voor het beheer, onderhoud en uitbreiding van de bewegwijzering van het fiets- en wandelknooppuntennetwerk. Ook is de Marrekrite verantwoordelijk voor het routebeheer in Fryslân.
	Beleid	In het economisch beleidsplan 2011-2016 is recreatie en toerisme als speerpunt opgenomen omdat het ontwikkelpotentie heeft, een bijdrage levert aan de economische ontwikkeling van Heerenveen en haar omgeving, vanuit verschillende beleidskaders ondersteund wordt en prioriteit heeft, scherper richting geeft aan onze samenwerking met verschillende partners en bijdraagt aan het versterken van het profiel van Heerenveen.
	Bron	Begroting 2017 Marrekrite Begrotingswijzigingen 2017 Marrekrite
	Dienstjaar	Begin Eind
	Belang	N.v.t. N.v.t.
	Vermogen: -eigen -vreemd	€ 3.025.400 - € 2.558.300 -
	Resultaat	Voor bestemming: -/- € 467.151 Na bestemming: 0 Voor bestemming: -/- € 1.089.724 Na bestemming: 0

<i>Wie</i>		
<i>Sportstad Heerenveen BV</i>	<i>Doel</i>	Sportstad Heerenveen BV is opgericht om een aantal doelen van afzonderlijke partners aan elkaar te koppelen en een optimaal synergie-effect te bereiken. De gemeentelijke doelstellingen hebben betrekking op: Het verbeteren en versterken van de gemeentelijke sportaccommodaties; kwalitatief beter aanbod tegen gelijkblijvende en/of lagere kosten; het versterken van de relatie tussen breedte – en topsport en het profiteren van de maatschappelijk en economische effecten van een topsportinfrastructuur; het versterken van het CTO (centrum voor Topsport en Onderwijs); het behouden en versterken van de positie en draagkracht van het Fryslan College en het vorm en inhoud geven van het profiel van Heerenveen als Stad van Sport.
	<i>Beleid</i>	In de nota Sportbeleid, het Masterplan Sportstad, de samenwerkingsagenda provincie Fryslân en de gemeente en het Sociaal economisch beleidsplan is het beleid opgenomen.
	<i>Bron</i>	Jaarrekening 2016 (boekjaar 2017 is nog niet beschikbaar).
	Dienstjaar	Begin Eind
	Belang	n.v.t. n.v.t.
	Vermogen: -eigen -vreemd	€ 22.607.134 € 23.260.162
	Resultaat	n.v.t. € 653.028

6 Sociaal domein

Indicatoren	<i>eenheid</i>	<i>periode</i>	<i>regio</i>	<i>waarde</i>	<i>Bron</i>
Banen	per 1.000 inw 15- 64jr	2016	Heerenveen	948,5	LISA
		2016	Nederland	744	
<i>Beschrijving</i>	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.				

Netto arbeidsparticipatie	%	2016	Heerenveen	66,7	Arbeids deelname
		2016	Nederland	65,8	
<i>Beschrijving</i>	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.				

Achterstandsleerlingen	% 4 t/m 12 jarigen				Verwey- Jonker Instituut - Kinderen in Tel
		2012	Heerenveen	6,43	
		2012	Nederland	11,61	
<i>Beschrijving</i>	Het percentage leerlingen (4-12 jaar) in het primair onderwijs dat kans heeft op een leerachterstand.				

Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 10.000 inw				Monitor Sociaal Domein WMO
		2016	Heerenveen	43	
		2016	Nederland	56	
<i>Beschrijving</i>	Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 180 deelnemende gemeenten.				

% kinderen in armoede					Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
	%	2015	Heerenveen	5,6	
		2015	Nederland	6,58	
<i>Beschrijving</i>	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.				

Bijstandsuitkeringen	%				Participatie wet
		2017	Heerenveen	45,4	
		2017	Nederland	41,9	
<i>Beschrijving</i>	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners				

% werkloze jongeren					Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
	%	2015	Heerenveen	2,58	
		2015	Nederland	1,52	
<i>Beschrijving</i>	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar).				

Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2017 1 ^e halfjaar	Heerenveen	8,0	Beleids informatie Jeugd
		2017	Nederland	8,8	
<i>Beschrijving</i>	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.				

Jongeren met jeugdreclassering	%	2017 1 ^e halfjaar	Heerenveen	0,4	Beleids informatie Jeugd
		2017	Nederland	0,4	
<i>Beschrijving</i>	Het percentage jongeren (12 t/m 22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).				

Jongeren met jeugdbescherming	%	2016	Heerenveen	1,1	Beleids informatie Jeugd
		2016	Nederland	1,2	
<i>Beschrijving</i>	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.				

Verbonden partijen

<i>Wie</i>		
GR SW Fryslân	<i>Doel</i>	De uitvoering van de wet Sociale werkvoorziening en de uit deze wet voortvloeiende wettelijke voorschriften in het werkingsgebied en hiermee het bevorderen van de maatschappelijke participatie van arbeidsgehandicapten.
	<i>Beleid</i>	Met de invoering van de Participatiewet is er een einde gekomen aan de instroom in de sociale werkvoorziening. De huidige medewerkers behouden hun indicatie, hun arbeidscontract en hun arbeidsvoorwaarden. Het beleid hiervoor wordt door de GR opgesteld. De GR SW Fryslân is opdrachtgever voor het opstellen van het herstructureringsplan. Voor de totstandkoming van het <u>definitieve herstructureringsplan</u> van Caparis NV is het wenselijk dat de aandeelhoudersvergadering (AVA) zich eerst uitspreekt over de voorgenomen herstructurering van de vennootschap. Vervolgens moet de GR besluiten over welk scenario wordt ingezet. Het college van B&W heeft tegelijkertijd besloten om samen met de gemeenteraad eigen modellen te ontwikkelen waarbij de gemeente zelf sturing geeft aan het proces herstructurering Wsw. In 2018 moet duidelijk zijn of en hoe dit in samenhang wordt vormgegeven.
	<i>Bron</i>	Jaarrekening 2016 (boekjaar 2017 is nog niet beschikbaar)
	Dienstjaar	Begin Eind
	Belang	n.v.t. n.v.t.
	Vermogen: -eigen -vreemd	€ 697.000 € 690.000
	Resultaat	0 0

Wie			
Centrumregeling samenwerking Sociaal Domein Fryslân	Doel	Voor een aantal nieuwe taken die voortvloeien uit de 3 decentralisaties sociaal domein is het wettelijk voorgeschreven om die samen met de andere Friese gemeenten uit te voeren. Het betreft de verplichte taken Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen in de Wmo en de taken Algemeen Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling alsmede residentiële zorg voor de Jeugd. Voor overige taken zoals het Werkbedrijf in het kader van Werk en Inkomen en Jeugd en WMO is samenwerking niet verplicht. Maar de Friese gemeenten hebben afgesproken om wel samen te werken op vrijwillige basis. Dit betreft het Werkbedrijf en de inkoop van de specialistische voorzieningen Jeugd. Per 2018 treedt een nieuwe regeling in werking voor de gezamenlijke uitvoering van deze taken; hierbij is wederom gekozen voor een GR vorm waarbij de gemeente Leeuwarden ook voor de vrijwillige taken optreedt als centrumgemeente; dit betekent dat het college van de b en w optreedt als bevoegd gezag van de niet verplichte taken. Doel van de gezamenlijke uitvoering is onder meer het realiseren van schaalvoordelen cq het bevorderen van efficiëntie, bv gezamenlijk inkoop specialistische taken jeugdzorg. De centrumconstructie vervult bij het organiseren en uitvoeren van de inkoopprocessen de volgende deelfuncties: bepalen inkoopstrategie, uitvoeren inkoopproces, sturen en monitoren van de totale inkoop. Het monitoren van het zorggebruik en de financiële uitgaven alsmede de administratieve gegevensverwerking ligt bij de individuele gemeenten. De gemeenten beslissen ook zelf over de inzet van hulp en blijven zelf verantwoordelijk voor het beheer en de aanwending van de programmabudgetten.	
	Beleid	Het beleid is er op gericht om duurzaam de benodigde ondersteuning en participatiemogelijkheden te kunnen blijven bieden aan onze inwoners, binnen de beschikbare middelen. Het budget voor de jeugd daalt licht in de komende jaren. Afgelopen jaren is er een sterke stijging van het zorggebruik geweest, namelijk 10% per jaar. De inzet van gemeente Heerenveen is om deze zorgstijging af te vlakken door inzet op transformatie. Dit is gericht op het versterken van eigen kracht en preventie, het eerder signaleren en eerder maar lichter inzetten van ondersteuning. En door de integrale aanpak waarbij niet alleen gekeken wordt naar het kind maar naar het hele gezin.	
	Bron	N.v.t.	
	Dienstjaar	Begin	Eind
	Belang	N.v.t.	N.v.t.
	Vermogen: -eigen -vreemd	N.v.t.	N.v.t.
Resultaat	N.v.t.	N.v.t.	

7 Volksgezondheid en milieu

Indicatoren	<i>eenheid</i>	<i>periode</i>	<i>regio</i>	<i>waarde</i>	<i>Bron</i>
Fijn huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2016	Heerenveen	150	Statistiek Huishoudelijk afval
		2016	Nederland	187	
Beschrijving	De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar (kg)				

<i>Hernieuwbare elektriciteit</i>		2015	Heerenveen	3,9	energie en klimaat
	%	2015	Nederland	5,5	
<i>Beschrijving</i>	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.				

Verbonden partijen

Wie		
GR FUMO	Doel	De FUMO voert VTH-taken uit op het gebied van het omgevingsrecht met name binnen het milieudomein. Gemeenten brengen met betrekking tot vergunningverlening en toezicht het basistakenpakket in zoals dit verplicht is gesteld. Ook kan vrijwillig aanvullende omgevingstaken, bijvoorbeeld opstellen akoestische rapportages, bij de FUMO worden uitgezet.
	Beleid	Het door de gemeente Heerenveen vastgestelde handhavingsbeleid op de thema's gezondheid en veiligheid wordt door de FUMO bij de uitvoering van hun toezichtstaken gevolgd.
	Bron	(concept) jaarrekening 2017 Bestuursrapportage 2017
	Dienstjaar	Begin Eind
	Belang	N.v.t. N.v.t.
	Vermogen:	
	-eigen	€ 431.000 0
	-vreemd	0 0
	Resultaat	0 -/- € 243.000

<i>Wie</i>		
Afvalsturing Friesland NV	<i>Doel</i>	Het voorkomen van het ontstaan van afvalstoffen danwel te komen tot een doelmatige en –uit oogpunt van milieuhygiëne- verantwoorde wijze van overslag, transport, bewerking verwerking of laten verwerken en/of vernietiging van afvalstoffen. Daarnaast het exploiteren of doen exploiteren van voor een doelmatige verwerking van afvalstoffen, noodzakelijke inrichtingen en installaties. De vennootschap kan deelnemen in, zich financieel interesseren bij- en de directie voeren over andere ondernemingen, voor zover passend binnen de genoemde doelstellingen.
	<i>Beleid</i>	Het door de gemeente vastgesteld beleid betreft de afvalstoffenverordening en de hiermee gepaard gaande uitvoeringsregels.
	<i>Bron</i>	Geconsolideerde jaarrekening 2017
	Dienstjaar	Begin Eind
	Belang	4% 4%
	Vermogen: -eigen -vreemd	€ 44.721.000 € 48.680.000 € 180.871.000 € 160.130.000
	Resultaat	€ 1.330.000 € 4.080.000

<i>Wie</i>		
NV Fryslân Miljeu/Fryslân Miljeu Zuidoost BV	<i>Doel</i>	De gemeente is een raamovereenkomst aangegaan op grond waarvan Fryslân Miljeu Zuidoost BV een aantal taken (afvalinzameling, straatreinigen, rioolspoelen) verricht. In de raamovereenkomst worden de afspraken voor meer jaren vastgelegd. Jaarlijks is er dan ook nog een prestatieovereenkomst tussen de gemeente en de desbetreffende regio BV.
	<i>Beleid</i>	Het door de gemeente vastgestelde beleid is primair gericht op een duurzame circulaire economie. Daarbij past dat de gemeente de landelijk vastgestelde VanAfvalNaarGrondstof (VANG) doelstellingen tot haar uitgangspunt van beleid heeft verheven. Richting huishoudens heeft dat o.a. consequenties voor het inzamelbeleid en de daarbij behorende tarieven en uitvoeringsregels.
	<i>Bron</i>	Jaarrekening 2016 (boekjaar 2017 is nog niet beschikbaar).
	Dienstjaar	Begin Eind
	Belang	12,8% 12,8%
	Vermogen: -eigen -vreemd	€ 6.970.000 € 7.412.000 € 16.21.0000 € 16.871.000
	Resultaat	€ 1.635.000 € 1.116.000

Wie		
Veiligheidsregio Frysân	Doel	Een doelmatige organisatie die bijdraagt aan het voorkomen en bestrijden van branden en het bevorderen van de gezondheid van de inwoners.
	Beleid	Het in regionaal verband in stand houden en paraat hebben van een organisatie gericht op een gecoördineerde repressieve en preventieve brandbestrijding en hulpverlening bij ongevallen en rampen, alsmede het in stand houden en continu paraat hebben van een centrale post ambulancevervoer. Het in regionaal verband behartigen van de preventieve taken op het gebied van de volksgezondheid, alsmede de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen en de voorbereiding daarop.
	Bron	Begroting 2017 Bestuursrapportage 2017
	Dienstjaar	Begin Eind
	Belang	n.v.t. n.v.t.
	Vermogen: -eigen -vreemd	€ 1.600.000 € 1.600.000 € 44.817.000 € 49.228.000
	Resultaat	0 € 620.000

8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Indicatoren	eenheid	periode	regio	waarde	Bron
Woonlasten éénpersoonshuishouden		2017	Heerenveen	634	COELO, Groningen
	euro	2017	Nederland	644	
Beschrijving	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.				

Woonlasten meerpersoonshuishouden		2017	Heerenveen	732	COELO, Groningen
	euro	2017	Nederland	723	
Beschrijving	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.				

WOZ-waarde woningen		2012		208	Statistiek Waarde Onroerend e Zaken
		2013		198	
		2014		183	
		2015		177	
		2016	Heerenveen	183	
	keer € 1.000	2012		232	
2013			223		
2014			211		
2015			206		
2016		Nederland	209		
<i>Beschrijving</i>	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.				

Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woning en	2015	Heerenveen	4,4	BAG
		2015	Nederland	6,4	
<i>Beschrijving</i>	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.				

Demografische druk	%	2017	Heerenveen	77,4	Bevolkings statistiek
		2017	Nederland	69,0	
<i>Beschrijving</i>	De som van het aantal personen van 0 tot 15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15 tot 65 jaar.				

Verbonden partijen

<i>Wie</i>		
Welstandzorg Hûs en Hiem	<i>Doel</i>	De gemeente is verantwoordelijk voor een goede ruimtelijke kwaliteit. Een goede ruimtelijke kwaliteit draagt bij aan de leefbaarheid van Heerenveen en daarmee ook aan de aantrekkelijkheid van Heerenveen om te wonen, te werken en te recreëren.
	<i>Beleid</i>	Het welstandsbeleid is vastgelegd in de Welstandsnota 2016. Voor de toetsing van bouwwerken aan die welstandseisen wordt gebruik gemaakt van Hûs en Hiem. Hûs & Hiem is de organisatie die naast de gemeente belast is met de uitvoering van de toetsing aan het Welstandsbeleid. Het beleid daarover is vastgelegd in de notitie "Kan-bepaling, welstands- en monumentenadvisering".
	<i>Bron</i>	Begroting 2017 Managementrapportage 2017
	Dienstjaar	Begin Eind
	Belang	n.v.t. n.v.t.
	Vermogen: -eigen -vreemd	€ 165.742 0 € 165.742 0
	Resultaat	0 € 130.000

2.3 Paragrafen

1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt de financiële positie van de gemeente beschreven. Ook moeten gemeenten hier enkele verplichte financiële kengetallen opnemen.

Risicobeheersing en weerstandsvermogen heeft u geregeld in de nota risicomanagement en weerstandsvermogen.

1.1 Het weerstandsvermogen is voldoende

Het weerstandsvermogen is toereikend om de financiële gevolgen van risico's te kunnen opvangen. Op basis van het risicoprofiel van de gemeente Heerenveen bedraagt het benodigd weerstandsvermogen € 16,13 miljoen.

Het beschikbare weerstandsvermogen gedeeld door het benodigde weerstandsvermogen op basis van het risicoprofiel vormt de ratio van het weerstandsvermogen. Deze ratio kan aan de hand van tabel 2 worden beoordeeld.

Ratio	Waardering	Betekenis
> 2	A	Uitstekend
1,4 – 2,0	B	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	C	Voldoende
0,8 – 1,0	D	Matig
0,6 – 0,8	E	Onvoldoende
< 0,6	F	Ruim onvoldoende

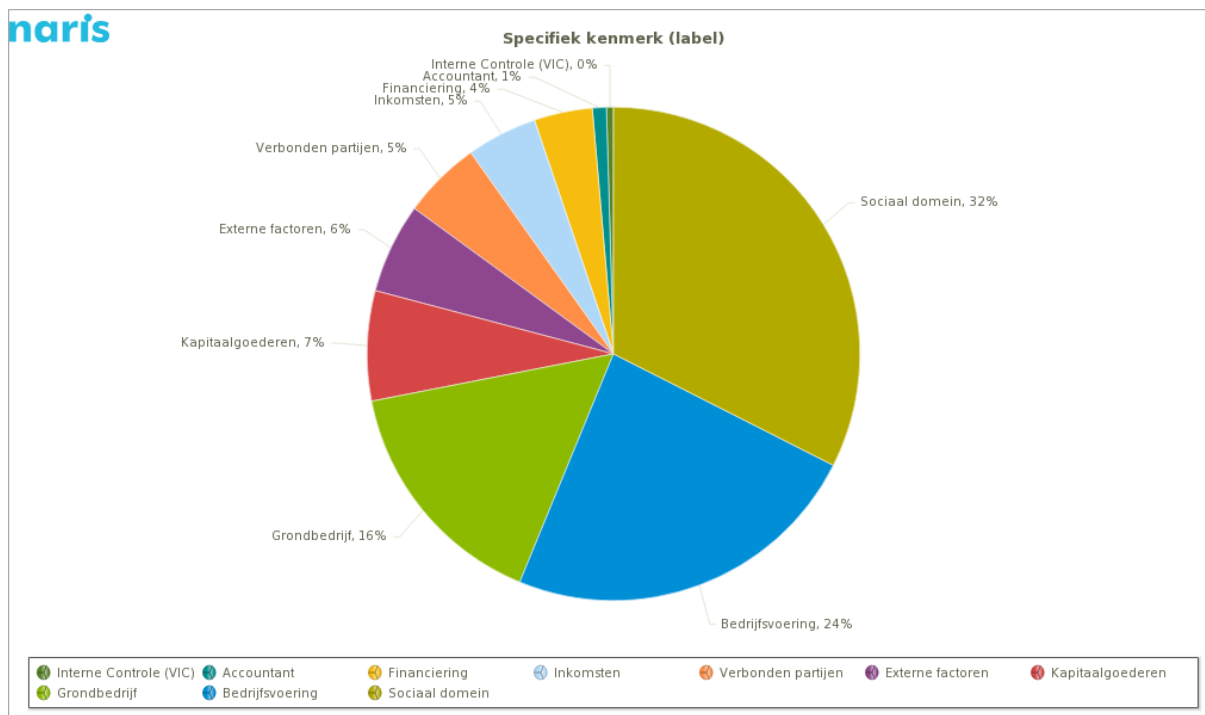
Tabel 1: Beoordeling ratio weerstandsvermogen

De gemeente streeft naar een voldoende weerstandsvermogen (waarderingscijfer C). Dit omdat bij de berekening van het benodigd weerstandsvermogen rekening wordt gehouden met een verhogende factor. De ratio en de waardering van de gemeente zijn weergegeven in afbeelding 1. Deze ratio is exclusief de algemene reserve. Inclusief de algemene reserve loopt de ratio op naar 1,9.

Ratio =	$\frac{\text{Beschikbare weerstandsvermogen € 16.130.000}}{\text{Benodigd weerstandsvermogen € 16.130.000}} = 1$
Waardering en betekenis : C	

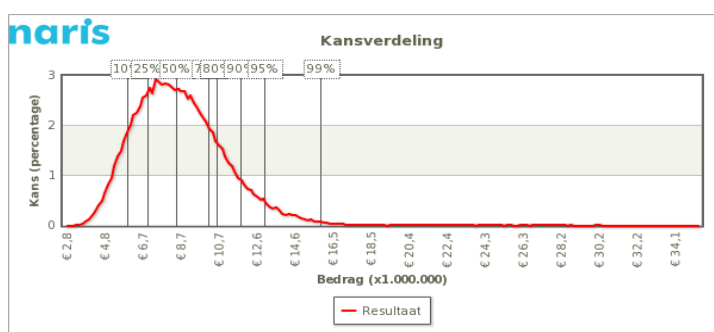
Afbeelding 1: Actuele ratio en waarderingscijfer

Het totale risicoprofiel (per februari 2018) van de gemeente Heerenveen kan over labels worden verdeeld. Dit is weergegeven in afbeelding 2.

Afbeelding 2: Risicoprofiel verdeeld over labels

Op basis van bovenstaand risicoprofiel wordt een risicosimulatie (een berekening van het benodigde weerstandsvermogen) uitgevoerd, deze is weergegeven in afbeelding 3. Het weerstandsvermogen bij 90% zekerheid komt op € 16,13 miljoen (factor 1,4 x € 11.522.944).

Afbeelding 3: Risicosimulatie

Zekerheids-percentage	Bedrag	Statistieken	Waarde
10%	€ 5.578.348	Minimum	€ 2.514.429
25%	€ 6.686.969	Maximum	€ 33.856.562
50%	€ 8.159.674	Gemiddeld	€ 8.452.483
75%	€ 9.827.752	Standaarddeviatie	€ 2.601.605
80%	€ 10.270.566	Absolute maximum	€ 61.246.567
90%	€ 11.522.944	Trekkingen	100.000
95%	€ 12.680.020		
99%	€ 15.640.701		

Tabel 2: Risicosimulatie

1.2 Top 10 grootste risico's

Met grootste worden de risico's bedoeld die door kans van optreden en gevolg het meeste invloed hebben op het weerstandsvermogen. In tabel 4 is de top 10 van grootste risico's opgenomen, per februari 2018.

Risico	Kans van optreden	Omvang	Maatregelen
Dat de zorgvraag in de jeugd van 10% per jaar alsnog optreedt	50%	€ 500.000 - € 1.800.000	Lange tijd steeg de jeugdzorg met 10% per jaar. In 2015 en 2016 zagen wij deze groei vooralsnog niet. Echter op basis van nagekomen facturen over 2015 en 2016 alsmede de afrekening 2017 blijkt er wel degelijk sprake van groei van de kosten voor jeugd. Belangrijkste beheersmaatregelen zijn het vroegtijdig signaleren en lichtere vormen van ondersteuning inzetten. En integraal complexe problematiek aanpakken. En in geval van specialistische zorg strak sturen op de vooraf afgesproken resultaten. Anderzijds is onze invloed beperkt doordat het grootste deel van het gebruik van de jeugdzorg nog steeds een gevolg is van externe verwijzers. Ook hier zetten wij in op betere samenwerking met onder andere huisartsen.
Mogelijk effect van kostenverhoging van de jeugd als gevolg van nieuwe vormen van inkoop (arrangementsfinanciering)	80%	€ 800.000	Met de nieuwe vorm van resultaatfinanciering krijgen wij al gemeente meer invloed op het af te spreken resultaat. De aanbieder bepaalt echter de benodigde intensiteit. Dit kan een kostenverhogend effect hebben. Wij zullen strak sturen op de resultaten en de kosten scherp monitoren. Gezien de resultaten van conversie hebben wij de kans van optreden verhoogd van 40% naar 80%.
Dat de geraamde opbrengsten grondexploitaties niet worden gerealiseerd, rekening houdend met de bestaande voorzieningen	20%	€ 5.050.900	De uitkomsten van de risicoanalyses zijn nog niet in Naris verwerkt. Voorzichtigheidshalve handhaven wij dit nu op circa € 5 miljoen.

Moeten investeren op systeembeheer en de helpdesk om de benodigde kwaliteit en continuïteit te kunnen borgen	99%	€ 200.000 - € 300.000	De risico's in informatiemanagement en ICT (I&I) worden in de 1 ^e helft van 2018 opnieuw beoordeeld. Voor de beheersing verwijzen wij naar de toezeggingen die wij u in december 2017 hebben gedaan. Het toegezegde meerjarig financieel programma bevat een meerjarig risicoprofiel met het beslag dat dit profiel legt op het weerstandsvermogen.
Ontoereikend budget voor uitkeringen (BUIG) als gevolg van de open einde regeling.	80%	€ 1.200.000	De rijksbijdrage BUIG is vanaf 2017 niet meer voldoende voor de kosten voor de uitkeringen. Wij zitten met het aantal uitkeringsgerechtigden weer op het niveau van begin 2016. Toen waren de rijksmiddelen wel afdoende. Wij zullen in 2017 een aanvullende uitkering aanvragen. Echter 5% van tekorten blijft sowieso voor rekening van de gemeente. In 2017 is het tekort nog opgevangen in de Reserve Sociaal domein. Dit zal in 2018 niet meer kunnen. Om die reden dient dit risico mee te worden genomen in het gemeentebrede weerstandsvermogen.
Duurzaamheidskorting bouwleges	99%	€ 200.000	Door de duurzaamheidskorting bouwleges is er € 200.000 minder aan inkomsten gerealiseerd. De totale korting bedroeg € 600.000 hier tegen over stonden € 400.000 aan extra inkomsten op leges. Gedurende het jaar is op basis van maandelijkse overzichten gemonitord hoeveel van de regeling gebruik werd gemaakt. De regeling kan tijdens het jaar niet worden bijgesteld. De raad heeft in 2017 besloten de vrijstelling op bouwleges in 2018 te continueren. Ook in 2018 zal maandelijks worden bijgehouden hoeveel van de regeling gebruik wordt gemaakt. Wanneer blijkt dat de ramingen afwijking van de realisatie, leggen we dit voor aan de raad via een verzamelbesluit in 2018.
APPA risico (niet voldoende dekking is in het APPA-fonds ter	50%	€ 250.000 - € 500.000	Risico is niet beïnvloedbaar. Wanneer de dekking te laag wordt, zullen in verzamelbesluit of in de jaarrekening

dekking van betaling van de (toekomstige) pensioenen door schommeling van de rekenrente).			extra middelen gevraagd worden.
Oplopende subsidie tekort Wsw doordat eventuele CAO stijging van de lonen niet wordt gecompenseerd door de rijksbijdrage.	50%	€ 700.000	De CAO-Wsw loopt tot en met 2018. Tot die tijd wordt CAO gecompenseerd door rijksbijdrage. Niet helder of dit ook na 2018 het geval blijft. Risico blijft derhalve bestaan.
SDF vordert vanaf 1 januari 2018 gemaakte kosten terug vanwege onjuiste inzet Beschermd wonen en ThuisPlus lokaal.	50%	€ 150.000 - € 500.000	Met de nieuwe inkoop van het Beschermd Wonen door de Centrumgemeente is de doelgroep voor Beschermd Wonen versmald. Dit kan er toe leiden dat een deel van indicaties niet meer via Beschermd Wonen door de Centrumgemeente worden bekostigd maar lokaal moeten worden bekostigd via de WMO. Wij zullen deze kosten uiteraard monitoren. Tevens zijn wij in gesprek met de Centrumgemeente over de naar onze mening onterechte afbakening van de doelgroep.
De beheersing van informatiemanagement en ICT komt onvoldoende voor elkaar of gaat te lang duren.	30%	€ 1.000.000	De risico's in informatiemanagement en ICT (I&I) worden in de 1e helft van 2018 opnieuw beoordeeld. Voor de beheersing verwijzen wij naar de toezeggingen die wij u in december 2017 hebben gedaan. Het toegezegde meerjarig financieel programma bevat een meerjarig risicoprofiel met het beslag dat dit profiel legt op het weerstandsvermogen.

Tabel 3: Top 10 grootste risico's

1.3 Financiële kengetallen

<i>Kengetallen</i>	REK	REK	BEGR
	2016	2017	2017
Netto schuldquote	78,4%	73,8%	85,3%
Netto schuldquote (gecorrigeerd)	78,2%	73,6%	85,1%
Solvabiliteit	17,4%	19,1%	18,8%
Grondexploitatie	22,2%	21,4%	17,0%
Structurele exploitatieruimte	17,0%	3,0%	0,9%
Belastingcapaciteit	99,3%	101,2%	102,8%

Tabel 4: Financiële kengetallen

Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Indien de netto schuldquote boven de 100% ligt spreekt men van een hoge gemeenteschuld. Hoger dan 130% betekent dat gemeenten wordt geadviseerd direct maatregelen te treffen om de schulden te verminderen. De netto schuldquote laat voor het komende meerjarenperspectief een dalende trend zien. Op basis van onze langjarige liquiditeitsprognose zet deze trend zich daarna ook voort.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Het aandeel verstrekte leningen is stabiel en zeer gering. De uitkomsten hiervan zijn in lijn met de netto schuldquote zonder dat deze gecorrigeerd is voor verstrekte leningen.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen op lange termijn te voldoen. Bij een ratio kleiner dan 20% heeft een gemeente zijn bezit zeer zwaar belast met schuld. Het licht staat dan op rood. Normaal bevindt de ratio van een gemeente zich tussen de 20% en 70%. De solvabiliteit is stabiel en schommelt rond de 19%.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale baten. Grondexploitaties kunnen een forse impact hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen. Als gevolg van de oplopende verkopen in het grondbedrijf daalt dit percentage de komende jaren fors.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de lokale lastendruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De uitkomsten laten zien dat wij boven het landelijk gemiddelde uitkomen. Over 2017 zijn de vergelijkende cijfers voor het landelijke gemiddelde op het zelfde niveau gebleven.

Conclusie uitkomsten kengetallen

Als gevolg van een wijziging in de financiële administratie zijn de omvang van de baten en lasten gewijzigd ten opzichte van 2016. De uitkomsten zijn dan ook lastig te vergelijken met de cijfers in de voorgaande jaren.

2 Onderhoud kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen zijn grote zaken die vaak veel waarde hebben en meerdere jaren meegaan. De gemeente heeft die nodig voor dienstverlening. In deze paragraaf moeten ten minste de volgende kapitaalgoederen staan: wegen, riolering, water, groen en gebouwen. Van deze kapitaalgoederen moeten het beleidskader, de financiële consequenties die uit het beleidskader voortvloeien en een vertaling van de financiële consequenties in de begroting zijn opgenomen.

Wanneer er kaders zijn dan mogen deze in de paragraaf kort worden samengevat of kan er naar worden verwezen. Als dat niet zo is dan moet de visie van het college op de kapitaalgoederen worden opgenomen. Daarnaast moet in deze paragraaf het verband worden gelegd tussen enerzijds de kapitaalgoederen en anderzijds de doelen in het collegeprogramma, andere beleidsnota's en de thema's in de begroting. Tot slot moet de paragraaf inzicht geven in:

- waar ontwikkelen aanwezigheid, kwaliteit en kosten zich niet overeenkomstig de kaders?
- wat zijn daarvan de oorzaken?
- wat stelt het college voor om daaraan te gaan doen?

2.1 Onderhoud wegen

De gemeentelijke wegen zijn aan de hand van het wegbeheerprogramma onderhouden en geïnspecteerd. Dit leidt ertoe dat binnen nu en 5 jaar alle wegen op het vastgestelde basisniveau komen. Daarmee wordt kapitaalvernietiging voorkomen. In 2017 is vooral onderhoud uitgevoerd aan de volgende wegen:

- Herinrichting Fok en Schans Heerenveen (i.c.m. subsidie Provincie Friesland).
- Realisatie fietspad Leeuwarderstraatweg Heerenveen-Nieuwebrug (i.c.m. subsidie Provincie Friesland).
- Herinrichting Lollius Ademalaan Oranjewoud.
- Renovatie Stadionweg Heerenveen.
- Renovatie diverse wegen De Greiden Heerenveen.
- Renovatie Turfsteker, Bolster Heerenveen.
- Herinrichting Brink, Molenweg en Brinkweg Nieuwehorne.

2.2.a Onderhoud Civiel Technische Kunstwerken

De civiel technische kunstwerken zijn onderhouden op het gebied van veiligheid en functionaliteit, met zorg voor het voorkomen van kapitaalvernietiging. De civieltechnische kunstwerken zijn nog niet volledig op het basisniveau. Het basisniveau wordt de komende jaren bereikt. In 2017 is onder het volgende onderhoud uitgevoerd:

- Renovatie Meinesleatbrêge Akkrum.
- Vervangen fiets- voetgangersbrug Valeriaan Heerenveen.
- Renovatie voetgangers (draai) bruggen in Aldeboarn.
- Renovatie brug Krompaed Akkrum.
- Onderhoud aan de Weidlânsbrêge Akkrum.
- Onderhoud aan diverse hout, staal- en betonnen bruggen.

2.2.b Oever en Kade bescherming

De oever en kade bescherming is onderhouden en vervangen op basis van functie, gebruik en veiligheid. Er is nog steeds sprake van enig achterstallig onderhoud wat de

komende jaren wordt ingelopen. In 2017 is op de volgende locaties onderhoud uitgevoerd:

- Diverse calamiteiten in Akkrum (o.a. Bûterwal en Leppedyk).
- Herstel oeverbescherming in het plangebied De Heide Heerenveen.
- Diverse andere kleine vervangingen op de Greiden Heerenveen.
- Herstel kademuren in Aldeboarn.

2.3 Onderhoud riolering

De gemeentelijk riolering is onderhouden op basis van het gemeentelijk rioleringsplan. Riolering is vervangen in combinatie met wegenonderhoud. Daarnaast is er rioolreiniging en inspectie uitgevoerd. Specifieke projecten:

- De Tuntsjes in Akkrum.
- Lollius Ademalaan in Oranjewoud.
- Dekemalaan Compagnonstraat Heerenveen.
- Tellegebied Heerenveen.
- Skoatterwâld Heerenveen fase 3: uitbreiding riolering.
- Diverse verbeteracties zoals rioolgemaal en persriolering Ds. ten Catewei en Skieppedrift Hoornsterzwaag.

2.4 Onderhoud water

De watergangen zijn volgens het contract met het Wetterskip Fryslân uitgevoerd, waarvoor een vergoeding is ontvangen.

2.5 Onderhoud groen

Het groen is op een paar punten na, ruimschoots op het vastgestelde niveau onderhouden. Dit is in beeld gebracht door de openbare ruimte te schouwen. De resultaten van die schouw worden nog aan u gepresenteerd. De bomen worden structureel geïnspecteerd op kwaliteit en veiligheid. Aan de hand daarvan is het bomenonderhoud uitgevoerd. Er is verder specifiek ingezet op zogenaamde invasieve soorten (dit zijn exoten zoals Japanse Duizendknoop en Berenklauw en kunnen gezondheidsproblemen en/of economische schade veroorzaken). De specifieke inzet bestaat uit inventarisatie en bestrijding. In 2018 wordt, onder andere op basis van wettelijke verplichtingen, verbreding van het huidige beleid opgesteld.

2.6 Onderhoud gebouwen

Het onderhoud van de gebouwen is conform het gebouwenbeheersysteem uitgevoerd. Hiervoor is onder andere schilderwerk, betonrotherstel, vervanging dakbedekkingen en vervanging (cv)installaties uitgevoerd.

2.7 Onderhoud Informatie- en Communicatietechnologie

We hebben op dit onderdeel geen vastgesteld beleid. De ICT verdelen wij in hardware en software. Alleen hardware scharen wij onder kapitaalgoederen. De hardware bestaat uit:

- centrale hardware (bijvoorbeeld netwerk, servers, opslag e.d.);
- decentrale hardware (bijvoorbeeld laptops, thin clients e.d.); en
- scanners, printers en plotters.

Onder de hardware liggen onderhoudscontracten en een vervangingsplan. De financiële dekking is in de laatste perspectiefnota geactualiseerd. Hiermee kan de bestaande hardware worden onderhouden en vervangen. Dat de software niet onder kapitaalgoederen is opgenomen, is een bewuste keuze. Vervanging van software is afhankelijk van het functioneren daarvan, het aanbod van leveranciers, de wijzigingen in

wet- en regelgeving en andere invloeden. Daar zit geen ritme van vervanging in. De kosten van vervanging van software kunnen omvangrijk zijn. Dit is als risico opgenomen in het weerstandsvermogen.

In december 2017 hebben wij u een bruikbaar en begrijpelijk meerjarig inzicht in de kosten en opbrengsten van ICT toegezegd. Dit meerjarig financieel programma wordt gegeven in de begroting 2019. Een eerste versie van dit programma in de eerste helft 2018. Dit programma is dan gekoppeld aan een voorlopige ICT visie en wordt later gekoppeld aan een ICT visie voor de langere termijn.

2.8 Sportaccommodaties

De sportvelden in eigendom van de gemeente en de daarbij behorende was- en kleedgebouwen worden onderhouden door de gemeente. Daar waar onderhoudswerkzaamheden zijn overgedragen, ontvangen de verenigingen een gemeentelijke vergoeding. Voor de sportvelden is de meerjarenonderhoudsplanung met de "Actualisatie nulmeting sportvelden Heerenveen" van 6 januari 2016 (van Kybys ingenieurs en adviseurs) het uitgangspunt. De financiële dekking van de benodigde onderhoudsmaatregelen, inclusief de periodieke renovatiekosten van de natuur- en kunstgrasvelden en van de kunststofatletiekbaan in de gemeente, is geregeld in de begroting (product Sportaccommodaties) en in de Voorziening Sportvelden. Er is ook een meerjarenonderhoudsplanung voor de gemeentelijke was- en kleedgebouwen. De gebouwen op de sportveldencomplexen De Greiden en Skoatterwâld in Heerenveen en in Mildam zijn nog in eigendom van de gemeente. Beleid ("Actualisatie Accommodatieplan Sport" op 23 juni 2016) is ook deze was- en kleedgebouwen in eigendom over te dragen aan de hoofdgebruikers van de betreffende sportcomplexen. Intussen worden de onderhoudswerkzaamheden ondersteund met behulp van het gebouwenbeheersysteem Systematisch Onderhoud. Op dezelfde manier als het onderhoud aan de gemeentelijke gymnastieklokalen en sporthallen. De kosten van het onderhoud vinden plaats binnen het budget van waaruit het onderhoud van alle gemeentelijk onroerend goed wordt bekostigd, de begroting van de desbetreffende categorie gebouwen dan wel de Voorziening Onderhoud Gebouwen. Voor specifieke uitbreiding en/of vernieuwing van sportvoorzieningen (anders dan renoveren) wordt niet gereserveerd. Dit betekent dat hiervoor van geval tot geval een investeringskrediet benodigd is, waarvan de lasten in de begroting worden verwerkt. Bij de vaststelling van voornoemde "Actualisatie Accommodatieplan Sport" op 23 juni 2016 heeft de gemeenteraad besloten dat bij verzoeken voor dergelijke investeringen in sportaccommodaties een vereniging in principe 1/3 van de werkelijke kosten (mee)betaalt.

2.9 Huisvesting onderwijs

De gemeente is verantwoordelijk voor voldoende huisvestingscapaciteit en voor een adequate huisvestingssituatie van het onderwijs in de gemeente. Dit geldt zowel voor het basis-, voor het speciaal- als voor het voortgezet onderwijs. Er is geen gemeentelijke zorgplicht voor de onderwijshuisvesting richting de partners in het middelbaar beroepsonderwijs. In de begroting is jaarlijks budget geregeld voor calamiteiten en voor een 1^e inrichting onderwijsleerpakketten/meubilair bij uitbreidingen door autonome ontwikkelingen. Op 23 juni 2016 is de "Herijking toekomstperspectief huisvesting basisonderwijs gemeente Heerenveen" door de gemeenteraad vastgesteld. Dit plan geeft tot en met 2030 inzicht in het huisvestingsperspectief voor de basisscholen in de gemeente. De bijbehorende dekking is conform geregeld in de begroting. Het plan wordt

jaarlijks met de schoolbesturen gemonitord en geëvalueerd. Voor het voortgezet onderwijs ontbreekt nog een dergelijk inzicht. In oktober 2017 is gestart om ook voor het voortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs een toekomstperspectief op te stellen met daarbij behorende investeringsbehoefte.

3 Financiering

In de financieringsparagraaf legt de gemeente de verwachtingen en het beleid voor de financieringsrisico's vast. De paragraaf geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de financieringsbehoefte.

Net als de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing, bevat ook de paragraaf financiering informatie over de financiële risico's die een gemeente loopt. De risico's in deze paragraaf zijn goed kwantificeerbaar. Het gaat hier bijvoorbeeld om krediet-, rente- en liquiditeitsrisico's.

3.1 Kaders

Voor de uitvoering van de treasuryfunctie heeft de gemeente te maken met verschillende wettelijke kaders. De belangrijkste worden toegelicht:

Wet HOF

In de wet HOF (houdbare overheidsfinanciën) is vastgelegd dat het Rijk en de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) een gelijkwaardige inspanning leveren om het begrotingstekort (EMU-tekort) de komende jaren verder weg te werken. Gemeenten worden hierdoor beperkt in het aantrekken van leningen.

Wet Fido

De uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie vindt plaats binnen de wettelijke kaders van de Wet Fido (financiering decentrale overheden). In de wet staan transparantie en risicobeheersing centraal. De transparantie komt onder andere tot uitdrukking in een financieringsparagraaf in de begroting en jaarrekening. Eind 2013 is de Wet Fido gewijzigd door de invoering van het verplicht schatkistbankieren voor decentrale overheden. Reden voor de invoering van het verplicht schatkistbankieren is het beheersen van de overheidsschuld en het reduceren van het financiële risico voor decentrale overheden.

RUDDO

In de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo) staan de regels waar uitzettingen, voor zover die niet in de schatkist worden aangehouden, aan moeten voldoen. De Ruddo beperkt zich tot regelgeving over het uitzetten van gelden in de vorm van een belegging in waardepapieren en het aangaan van transacties in financiële derivaten.

Treasurystatuut, financiële verordening.

In het treasurystatuut zijn binnen de mogelijkheden van de wet Fido en de Ruddo de kaders vastgelegd voor de uitvoering van de treasuryfunctie. In 2017 is een onderzoek uitgevoerd naar hoe wij op dit moment deze functie invullen. Aan de hand van het uitgevoerde onderzoek zijn een aantal concrete maatregelen getroffen:

- We stellen per kwartaal een actuele liquiditeitsprognose op;
- We zetten overtollige financiële middelen uit bij andere overheden;
- We evalueren jaarlijks onze werkwijze en passen deze zo nodig aan.

Het aangepaste treasurystatuut en de financiële verordening worden in 2018 ter besluitvorming aan de gemeenteraad voorgelegd.

3.2 Treasury

Financieringsbehoefte

In de afgelopen jaren is onze financieringsbehoefte voornamelijk 'lang' gefinancierd. Gezien de gunstige rentepercentages en de financiële positie van de gemeente werd hiermee het risico op renteschommelingen zoveel mogelijk opgevangen. De herfinanciering in 2015 is hier een goed voorbeeld van. In 2017 zijn er geen nieuwe geldleningen aangetrokken. Per 31 december 2017 bedraagt de restant schuld € 134.485.575.

In 2017 is er meer geld binnengekomen dan uitgegaan. Per 31 december bedraagt het saldo schatkistbankieren € 20.067.035. Op basis van de huidige prognoses ligt het niet voor de hand dat er in 2018 en de jaren daarna sprake zal zijn van een financieringsbehoefte.

Volgens het schatkistbankieren moeten overtollige middelen in de schatkist van het Rijk worden aangehouden. Doordat hier enkele uitzonderingen op zijn kan de gemeente profiteren van haar financieringsoverschot. Overtollige middelen kunnen uitgezet worden in de vorm van een lening aan een andere gemeente of er kan voor worden gekozen bestaande leningen vervroegd af te lossen. De leningen aan de bank kunnen alleen niet zonder boetes vervroegd worden afgelost. Dit betekent dat we ook gaan kijken of we overtollige middelen tegen een hoger rendement kunnen uitzetten bij andere overheden.

Garantstellingen

Door garantstellingen en financiële deelnemingen worden middelen ingezet voor derden die geheel of gedeeltelijk publieke taken uitvoeren. De financiering van instellingen in de sectoren zorg en woningbouw is in het verleden veelvuldig gepaard gegaan met garantiestelling door de gemeente. Sinds 2001 worden geen nieuwe directe garantiestellingen meer verleend aan instellingen op het gebied van zorg en woningbouw, omdat deze instellingen de mogelijkheid hebben leningen aan te trekken via het Waarborgfonds sociale woningbouw of het Waarborgfonds Zorgsector. Vanuit het verleden zijn er nog een aantal lopende directe garantiestellingen, verleend aan instellingen in de sectoren zorg en woningbouw. In 2014 zijn door de gemeenteraad de beleidskaders voor het verlenen van garanties vastgesteld. De gemeente staat bijvoorbeeld garant voor een lening ten behoeve van MFA Aengwirden. In 2017 is er een garantstelling verleend aan Sportstad Heerenveen BV.

Relatiebeheer

De (kort geld) financiering van de gemeente komt grotendeels tot stand via de BNG middels rekening-courant en kasgeldleningen. Daarbij vindt saldogeregulatie plaats. Daarnaast wordt ook bij ABN-AMRO bank een rekening-courant aangehouden.

3.3 Cijfers

Rentevisie

De gemiddelde rente op de leningen van de huidige vaste schuld bedraagt circa 2,5 %. De verwachting is dat zowel de rente op de geld- als kapitaalmarkt voorlopig op een laag niveau blijft waarbij een lichte opwaartse trend zichtbaar is.

Kredietrisico

Kredietrisicobeheer kunnen we omschrijven als het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid van een waardedaling van onze vorderingen als gevolg van insolventie of deficit van tegenpartijen.

<i>Financiële vaste activa</i>	Boekwaarde 31-12-2017
Kapitaalverstrekkingen deelnemingen	13.781.058
Voorziening 'kapitaalverstrekking deelnemingen'	-2.070.069
Overige langlopende leningen	199.176
Overige uitzettingen > 1 jaar	101.774
	12.011.939

Tabel 5: Kredietrisico 2017 (X € 1.000)

Renterisicobeheer

Kasgeldlimiet

De gemiddelde netto vlottende schuld per kalenderkwartaal wordt getoetst aan de kasgeldlimiet. Dit is het maximale bedrag dat met kort geld mag worden gefinancierd. Op basis van onderstaande tabel over 2017 kan geconcludeerd worden dat de kasgeldlimiet niet is overschreden.

Omschrijving	1 ^e kw.	2 ^e kw.	3 ^e kw.	4 ^e kw.
Toegestane kasgeldlimiet	12.538	12.538	12.538	12.538
Gemiddelde netto vlottende schuld	-12.112	-16.703	-22.931	-23.002
Ruimte volgens kasgeldlimiet	24.650	29.241	35.469	35.540

Tabel 6: Kasgeldlimiet 2017 (X € 1.000)

Renterisiconorm

De hoogte van de jaarlijks verplichte aflossingen en renteherzieningen van opgenomen leningen worden getoetst aan de renterisiconorm. In de Wet FIDO is het renterisico bepaald op 20% van het begrotingsvolume. In onderstaande tabel wordt de renterisiconorm voor 2017 weergegeven. Hieruit blijkt dat de norm in 2017 niet is overschreden.

Omschrijving	stap	2017
Renterisico		
Renteherzieningen	1	0
Aflossingen	2	4.104
Renterisico (1+2)	3	4.104
Renterisiconorm		
Begrotingstotaal	4a	147.506
Vastgesteld percentage	4b	0
Renterisico (4a x 4b)	4	29.501
Ruimte onder renterisiconorm (4-3)		25.397

Tabel 7: Renterisiconorm 2017 (X € 1.000)

Rentetoerekening 2017

Vanaf het begrotingsjaar 2018 moet de rekenrente volgens een vaste formule worden berekend. Vooruitlopend hierop is deze berekening voor 2017 al toegepast. De invloed op het renteresultaat is beperkt tot de keuze om wel of geen rente over het eigen vermogen te berekenen. De omvang van de rente die over het eigen vermogen mag worden berekend, is gemaximeerd op het gemiddelde rentepercentage dat de gemeente over haar extern aangetrokken leningen betaalt (2,5%).

Renteschema		
a	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	€ 3.358.344
b	De externe rentebaten	€ -17.179
Totaal door te rekenen externe rente		€ 3.341.165
c	De rente die aan grondexploitatie moet worden doorberekend	€ -728.030
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	€ 0
Saldo door te rekenen externe rente		€ 2.613.135
d1	Rente over eigen vermogen	€ 517.500
d2	Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	€ 0
e	De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente	€ 3.130.635

Tabel 8: Renteberekening jaarrekening 2017

Het renteresultaat op het taakveld treasury bedraagt op rekeningsbasis € 673.358. Begroot was € 533.944. Het positieve verschil ad € 139.414 is verantwoord in thema 1 product algemene uitgaven en inkomsten. Het verschil wordt veroorzaakt door een lagere financieringsbehoefte (voordeel € 221.854) en een lagere doorberekende rente grondexploitatie (nadeel € 82.470).

4 Bedrijfsvoering

De paragraaf bedrijfsvoering geeft inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens rond de gemeentelijke bedrijfsvoering. Met bedrijfsvoering worden de bedrijfsprocessen bedoeld die nodig zijn om de beleidsdoelstellingen uit de thema's te realiseren. Het betreft de beleidsmatige (primaire) processen, de ondersteunende (secundaire) processen en de sturing en beheersing ervan.

Verbetering getrouwheid en/of rechtmatigheid

Op basis van de bevindingen die de accountant heeft gedaan is het format en de inhoud van de managementletter verder doorontwikkeld.

Hieronder is per onderdeel de actie op de bevindingen van de accountant opgenomen.

Werkproces personele kosten

Naar aanleiding van het rapport van 2016 is het werkproces van de salarisadministratie aangepast. Dit heeft tot een duidelijke verbetering geleid maar dekt nog niet alle gedane aanbevelingen. Daarnaast komt de accountant met een aanvullende aanbeveling om technisch de rollen van invoer en controle te scheiden. Het risico op fraude en onjuistheden wordt in dit werkproces ook nu al heel laag ingeschat maar door het opvolgen van de aanbevelingen wordt dit risico nog kleiner. Gezien de omvang van het budget wordt onderzocht of de nieuwe aanbevelingen binnen de huidige budgetten en formatie kunnen worden uitgevoerd.

Scheiding in het beheer van de stamgegevens en het betaalproces

Onderzocht is hoe wij met een kleine financieel administratieve formatie de juiste functiescheiding voor elkaar kunnen maken, inclusief de controle daarop. Het gaat om functiescheiding in het beheer van stamgegevens en in het betaalproces. Om het risico op onrechtmatige betalingen zo klein mogelijk te maken, zullen wij in de 1^e helft van 2018 deze functiescheiding technisch afdwingen in het financieel pakket.

Vastlegging van een zichtbare controle op prestatielevering

Budgethouders accorderen facturen digitaal. Tijdens het accorderen is er geen aantoonbaar bewijs waaruit blijkt dat de levering van de goederen en/of diensten (de prestatie) heeft plaatsgevonden. Daarom vraagt de accountant jaarlijks om een nadere onderbouwing als aantoonbaar bewijs. Daarom voeren wij extra verbijzonderde interne controles (VIC's) uit op het accorderen van facturen. De tot nu toe uitgevoerde VIC's hebben niet geleid tot bevindingen, tot aanbevelingen of tot herstel. Omdat deze VIC's een grote inspanning vragen, gaan wij met de accountant afspraken maken om de gevraagde onderbouwing alleen voor bepaalde facturen te doen. Bijvoorbeeld facturen boven een vooraf bepaald minimumbedrag.

Aanbestedingen

De accountant noemt dat er nog een risico wordt gelopen op het niet voldoen aan (Europese) wet- en regelgeving bij aanbestedingen. Geadviseerd wordt om (maandelijkse) tussentijdse analyses uit te voeren op alle inkopen boven de € 40.000. Hiernaast wordt het technisch afdwingen van het gebruik van een inkoopformulier geadviseerd. De control is nu op hoofdlijnen geregeld door middel van inkoopprogramma's aan de voorkant en inkoopcontrol aan de achterkant.

Het door de accountant genoemde risico zit dat in de marges. Dit is een voor de Heerenveense situatie passende controle.

Automatisering

Effectieve algemene IT-beheersingsmaatregelen ondersteunen een betrouwbare gegevensverwerking. Algemene IT-beheersingsmaatregelen hebben voornamelijk betrekking op:

- Toegangsbeveiliging;
- Systeemverandering;
- IT control framework.

In oktober 2017 heeft de accountant een analyse uitgevoerd met betrekking tot de opvolging van de eerdere bevindingen. De conclusie daaruit is dat de bevindingen zodanig zijn opgelost dat de General IT Controls ten aanzien van de voor de jaarrekening relevante IT-systemen voldoen aan de daaraan te stellen eisen. Daarnaast is de gemeente Heerenveen actief bezig met verbetering van de informatieveiligheid en de vastlegging en monitoring daarvan.

Subsidies

Om het risico af te dekken dat een subsidie onrechtmatig wordt toegekend en/of vastgesteld is, wordt er vanaf 1 januari 2018 gewerkt met een in het proces opgenomen zichtbare toetsing van subsidieaanvragen aan de algemene subsidieverordeningen. De toetsing wordt zichtbaar middels een checklist. Hierna volgt er nog een eindtoets met gebruikmaking van steekproeven.

Uitkeringen (participatiewet) en Wmo

De accountant heeft aangegeven dat processen rondom uitkeringen en Wmo aandacht vragen. Wij hebben intern prioriteit gegeven aan de sturing op kwaliteit en resultaten. Dit heeft geresulteerd in het project "basis op orde". Doel is om de bedrijfsvoering systematisch te verbeteren, om beter inzicht te krijgen in processen en resultaten. De aandachtsgebieden zijn verdeeld en per gebied wordt een vastgesteld traject doorlopen. Dit moet leiden tot een substantiële verbetering van de bedrijfsvoering binnen het sociaal domein. In 2018 richten we ons op een verbetering in de management- en sturingsinformatie binnen het Sociaal domein. Dat geldt voor management- en bestuurlijke informatie en de wettelijke vereiste informatie op afzonderlijke taken binnen het Sociaal domein. Om dit te bereiken, worden bestaande dashboards verder verbeterd. Vanaf 2018 gaan wij de interne controle verder vormgeven.

Jeugdzorg

De accountant heeft aangegeven dat het uitvoeren van interne controles van groot belang zijn om de rechtmatigheid van de verstrekte jeugdzorg aan te tonen. In 2017 zijn de eerste verbeteringen doorgevoerd om de rechtmatigheid en de noodzakelijke functiescheiding binnen de jeugdzorg op een aanvaardbaar niveau te brengen. Door de facturatie in eigen beheer uit te voeren, zijn we op termijn beter in staat om de rechtmatigheid van facturen te controleren. Er zijn nu afspraken gemaakt zodat (geanonimiseerd) op cliëntniveau de interne controle plaatsvindt. Dit wordt periodiek uitgevoerd en vastgelegd. De verbijzonderde interne controle op de taken Jeugd wordt uitgevoerd door de centrale interne controle functionaris. Deze functionaris valt niet onder verantwoordelijkheid van de uitvoerende afdeling om onafhankelijke controle en beoordeling te borgen.

In 2018 wordt deze werkwijze verder verfijnd. Daarin sluiten we aan bij de insourcing van de jeugd, Hierdoor wordt dit onderdeel vanaf 2018 geheel door de gemeente uitgevoerd. Tevens zorgen we in 2018 voor een heldere functiescheiding en beschrijving van verantwoordelijkheden tussen front – en backoffice. Daarnaast sluiten we aan bij het landelijk accountantsprotocol financiële productieverantwoording WMO en Jeugdwet. Hierdoor willen we de administratieve lasten voor alle betrokken partijen zoveel mogelijk beperken en een stevige basis leggen voor de beoordeling van rechtmatigheid en getrouwheid van dit onderdeel.

Grondexploitatie

De waardering van de grondexploitaties is een belangrijk onderwerp in de jaarrekeningcontrole. Daarbij is de onderbouwing van schattingen, veronderstellingen en uitgangspunten een essentieel punt welke ook intern kritisch beoordeeld moet worden. Voor de themarekening 2017 wordt voor het eerste een 'position paper' geschreven, waarbij nadrukkelijker uiteen wordt gezet welke parameters en uitgangspunten zijn gehanteerd. Maar ook welke onderbouwingen daaraan ten grondslag liggen en welke de controles de gemeente (interne review) zelf heeft uitgevoerd om te waarborgen dat de waardering van de grondexploitatie juist is.

Ook is de monitor Grondbedrijf inmiddels enkele jaren actief. De monitor voldoet aan de verwachtingen en geeft goede handvaten voor het beheersen van de grondexploitaties en maakt de inhoudelijke voortgang van de verschillende projecten en processen inzichtelijk. De halfjaarlijkse monitor Grondbedrijf, die inzicht geeft in de werkelijke output per exploitatie (kosten en opbrengsten) wordt gepresenteerd aan College en Raad. Bij het monitoren richten we ons telkens op de referentiesituatie zoals die jaarlijks wordt vastgesteld bij de behandeling van de Themarekening. Daarbij wordt per project de situatie per 1 januari van het betreffende jaar geschetst en vastgelegd in de vorm van:

- boekwaarde;
- exploitatie resultaat;
- programmering en fasering (welke kosten en opbrengsten voor de komende jaren);
- nog te realiseren opbrengsten en te maken kosten.

In 2017 zijn wij gestart met de introductie van een nieuw hulpmiddel om de grondexploitaties te bouwen en te onderhouden. Het nieuwe systeem (genaamd 'grexmanager') maakt de opbouw van de verschillende projecten helderder en eenduidiger en maakt snellere (management) analyses mogelijk. Daarnaast bieden de afzonderlijke disciplines meer mogelijkheden en comfort bij het werken aan de afzonderlijke projectonderdelen binnen de verschillende grondexploitaties. Inmiddels zijn alle grondexploitaties opgenomen in het nieuwe systeem.

Verbetering doelmatigheid

In de organisatie wordt er continu gemonitord op risico's en verbeteringen in de doelmatigheid. Hieronder zijn de hoofdpunten toegelicht waar in 2017 de focus op is geweest.

Juridische systeem aansluiten op systeem voor digitaal archiveren

Het juridische systeem voor onder meer afhandeling van bezwaren, klachten en contractadministratie is niet aangesloten op het systeem Key2Documenten voor digitaal archiveren. Dit betekent dat documenten nu in een andere vorm digitaal worden gearchiveerd. De voor de aansluiting op het systeem Key2Documenten aangegane samenwerking met de gemeente Lelystad is gestopt door omstandigheden daar. Daarom proberen wij de aansluiting zelf met de leveranciers van de betrokken systemen voor elkaar te maken. Wij verwachten dat dit begin 2018 is gelukt.

Ziekteverzuim daalt, moet nog verder dalen

Het ziekteverzuimpercentage voor de gemeentelijke organisatie was in 2017 6,7%. In 2016 was dit nog 6,1%. Zoals in de begroting aangekondigd zullen er in 2018 extra acties ingezet worden om het ziekteverzuim verder te laten dalen. Doelstelling is om het percentage terug te brengen tot ten minste het landelijke percentage. Dit was in 2016 5,6%. De acties betreffen onder andere aandacht voor preventie en werkdruk, ziekteverzuimbegeleiding en aandacht voor de risico's uit de risico-inventarisatie en evaluatie (=RIE).

Verbetering contractadministratie en –beheer

Contractadministratie en –beheer voor inkoop-/aankoopcontracten is geïmplementeerd en zit in de nazorgfase. Wij verwachten dat deze fase begin 2018 is afgerond. Hierna pakken wij contractadministratie en –beheer voor andere contracten op.

Vereenvoudigen van de planning en control (P&C) documenten door automatisering

In 2015 hebt u besloten tot een nieuwe indeling en opzet van de perspectiefnota, begroting, jaarrekening, bestuursrapportage en verzamelbesluiten. In de perspectiefnota 2017 heeft u middelen beschikbaar gesteld om de kwaliteit van deze P&C documenten en het proces waarmee deze tot stand komen te verbeteren. Wij verwachten de voorbereidings-, realisatie- en nazorgfase in 2018 uit te kunnen voeren.

General IT controls voldoen aan de eisen

Algemene IT-beheersingsmaatregelen (general IT controls) ondersteunen een betrouwbare gegevensverwerking. Deze maatregelen betreffen voornamelijk toegangsbeveiliging, systeemverandering en IT control framework. In oktober 2017 heeft de accountant een controle gedaan op de opvolging van eerdere bevindingen. De conclusie daaruit is dat die bevindingen zodanig zijn opgelost. Daardoor voldoen de general IT Controls voor IT-systemen die relevant zijn voor de jaarrekening aan de daaraan te stellen eisen.

Informatieveiligheid

Informatieveiligheid heeft steeds onze aandacht. Wat vandaag digitaal nog veilig is, kan morgen onveilig zijn. Er worden steeds weer nieuwe manieren gevonden om misbruik te maken van onze digitale samenleving. In 2017 hebben wij:

- de jaarlijkse DigiD audit (voor veilige uitwisseling van informatie en continuïteit van de digitale dienstverlening) succesvol afgerond;
- voldaan aan de veiligheidsnormen bij gebruik van Suwinet in het Sociaal Domein en
- voldaan aan de zelfevaluatie van de BRP/PUN (Basis Registratie Personen/Paspoort Uitvoeringsregeling).

De implementatie van de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG) loopt.

Gemeenten dienen zich elk jaar te verantwoorden over de kwaliteit van de informatieveiligheid van diverse informatiesystemen. Dat gebeurt nu voor het eerst met een nieuwe audit systematiek, namelijk Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA). Met ENSIA verantwoordt de gemeente zich ook aan de gemeenteraad. Zo krijgt u meer overzicht over de informatieveiligheid van onze gemeente.

In 2017 hebben wij twee datalekken gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). Er zijn ook een dertigtal beveiligingsincidenten geweest met een relatief kleine tot middelgrote inbreuk. Bijvoorbeeld virussen of zwakheden in applicaties. Er worden steeds weer nieuwe manieren gevonden om misbruik te maken van onze digitale samenleving. Het voorkomen hiervan bestaat helaas niet. Wij werken aan bewustwording en herkenning van verdachte zaken zodat op tijd kan worden ingegrepen.

Doorstart informatiemanagement & ICT (I&I)

De afgelopen jaren is onze aandacht vooral uitgegaan naar een mogelijke samenwerking met de gemeenten De Fryske Marren en Súdwest Fryslân, naar het actualiseren van de financiële dekking van kapitaalgoederen (hardware) en naar voldoende personele middelen voor de interne dienstverlening. Uiteindelijk is van de samenwerking afgezien uit kostenoverwegingen (duurder). Dit betekent dat er nu een doorstart noodzakelijk is voor informatiemanagement & ICT. Daarover hebben wij u in december toezeggingen gedaan en daarover zijn interne afspraken gemaakt. Deze toezeggingen en afspraken gaan onder meer over:

- Realiseren van een voorlopige ICT visie en een visie voor de langere termijn.
- Realiseren van een meerjarig financieel programma. Te beginnen met een eerste versie voor de zomer 2018 en gekoppeld aan de voorlopige ICT visie. Daarna volgt een definitieve versie voor de begroting 2019.
- Realiseren van een projectenadministratie voor inzicht in de toegevoegde waarde van ICT projecten in termen van kwaliteit en/of wat het financieel oplevert waar en wanneer.
- Jaarlijkse deelname aan de ICT Benchmark Gemeenten.
- Halfjaarlijkse rapportage stand van zaken over de werkelijke resultaten en inspanningen afgezet tegen de beoogde resultaten en inspanningen (inclusief de resultaten van de benchmark).
- Concretiseren van de ontwikkelopgave voor de komende jaren. Dit betreft verwachtingen, borging en noodzakelijke verbetering of vernieuwing.
- Bedrijfsvoering op orde brengen (financieel, personeel en huisvesting).
- Realiseren van een manier van omgaan met variatie. Dit betreft de keuze voor standaardisatie, maatwerk of daar tussenin.

Wij verwachten dat deze doorstart voor elkaar kan komen in een tijdsbestek van 2 tot 3 jaar.

Indicatoren

Indicatoren	<i>eenheid</i>	<i>periode</i>	<i>regio</i>	<i>waarde</i>	<i>Bron</i>
Formatie	FTE per 1000 inwoners	2017	Heerenveen	8,2	Eigen administratie
<i>Beschrijving</i>	Het gaat hier om de werkelijke formatie in fte van de ambtelijke organisatie van uw organisatie in het rekeningsjaar op peildatum 31 december.				

Bezetting	FTE per 1000 inwoners	2017	Heerenveen	9,2	Eigen administratie
<i>Beschrijving</i>	Het gaat hier om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is, dus niet om de toegestane formatieve omvang uit het formatieplan. Let op: ook bovenallige medewerkers moeten hier meegeteld worden.				

Organisatiekosten	Kosten in euro's per inwoner	2017	Heerenveen	€ 710	Eigen administratie
<i>Beschrijving</i>	Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.				

Externe inhuur	Kosten inhuur externen als % van totale loonsom + kosten inhuur externen	2017	Heerenveen	22,32%	Eigen administratie
<i>Beschrijving</i>	Onder externe inhuur wordt verstaan: het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt. Het percentage komt grotendeels ten laste van de inhuur in het Sociaal Domein. Het grootste deel van de inhuur kosten worden gedekt binnen de reserve Sociaal Domein en de onderuitputting op de vaste personeelskosten.				

5 Verbonden partijen

Algemeen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Is er alleen sprake van een financieel belang dan gaat het niet om een verbonden partij. In deze paragraaf zijn nieuwe verbonden partijen en ontwikkelingen op het gebied van samenwerken toegelicht. Ook beleidsontwikkelingen op het gebied van samenwerken worden toegelicht.

In de bijlage 'Lijst verbonden partijen rekening 2017' staan de belangrijkste ontwikkelingen, gewijzigde opvattingen over visie en beleidsvoornemens en worden mogelijke financiële risico's benoemd. Als gevolg van het vernieuwde BBV zijn de maatschappelijke doelen, het beleid, (financiële) belangen, vermogenspositie en omvang financieel resultaat van het begrotingsjaar ook weergegeven per hoofdfunctie in deel 2 van deze rekening.

Risicobeheersing verbonden partijen

In de nota risicomanagement en weerstandsvermogen is opgenomen dat ook de financiële risico's bij verbonden partijen meegenomen worden in de periodieke risico-inventarisaties. Als dit risico behoort tot de top tien risico's van de gemeente Heerenveen wordt dit verder toegelicht in de paragraaf weerstandsvermogen en risicomanagement. In de 'Lijst verbonden partijen' zijn de financiële risico's per verbonden partijen weergegeven. Daarnaast wordt in de nieuwe nota Samenwerken ook aandacht besteed aan de beheersing van de risico's en de manier waarop de beoogde doelen worden gemonitord.

Nieuwe categorie

Vanaf 2017 zijn de verbonden partijen onderverdeeld in:

- gemeenschappelijke regelingen;
- vennootschappen en coöperaties;
- stichtingen en verenigingen en
- overige verbonden partijen.

In de notitie Verbonden partijen van de commissie BBV adviseren zij gemeenten om ook andere organisaties op te nemen. Bij deze organisaties is geen sprake van een financieel belang zoals beschreven in het BBV, maar is wel sprake van een structurele bekostiging en grote mate van afhankelijkheid van de gemeente. In de nota Samenwerken, wordt ook aandacht besteed aan de invulling van het begrip verbonden partijen en samenwerken. Aan deze nota wordt momenteel gewerkt. Naar aanleiding hiervan worden mogelijk organisaties toegevoegd aan de categorie 'overige verbonden partijen'.

6 Grondbeleid

Grondbeleid is een middel om ruimtelijke doelstellingen op het gebied van de volkshuisvesting, lokale economie, natuur en groen, infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen te verwezenlijken. De paragraaf Grondbeleid moet in ieder geval bestaan uit:

- een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- een omschrijving van hoe de gemeente het grondbeleid uitvoert;
- een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- de beleidsuitgangspunten voor de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

6.1 Nota Grondbeleid

De actuele nota Grondbeleid, die op 7 november 2013 door u is vastgesteld, geeft nieuwe kaders. Kaders in de vorm van beleidsregels. Het accent ligt op het acteren in een situatie, waarbij sprake is van veel grond en relatief weinig programma en een hoog risicoprofiel. De nota richt zich, anders dan de vorige nota, vooral op het beheersbaar maken van risico's, het verbeteren van de processen binnen het grondbedrijf, het beter structureren van de informatievoorziening. En bovenal op een sterkere focus op de projecten- en grondportefeuille.

Beleidsregels opgenomen in de nieuwe nota Grondbeleid

Onderstaand worden de kaders voor het (nieuwe) grondbeleid, zoals in deze nota beschreven, en voor zover in de huidige situatie relevant, vermeld:

- de gemeente legt de nadruk op de instrumenten van het kostenverhaal; wij willen gemaakte kosten terugverdienen tegen een zo beperkt mogelijk risicoprofiel;
- de gemeente neemt een kritische houding aan ten aanzien van het behoud van haar vastgoed en grondportefeuille;
- met het grondprijnsbeleid beoogt de gemeente de bouwgrond te verkopen tegen marktconforme condities en prijzen. Daarbij wordt voortdurend rekening gehouden met wijzigingen in marktomstandigheden;
- gronden worden uitgegeven tegen marktaande. Deze waarde wordt objectief en transparant vastgesteld. In eerste aanleg wordt gebruik gemaakt van de residuele grondwaardebepaling en waar nodig wordt expertise ingehuurd van makelaars en taxateurs en adviseurs om bouwkosten te toetsen;
- voor niet commerciële functies hanteert de gemeente in eerste aanleg de kostprijsmethode;
- voor alle grondexploitaties worden onderbouwde exploitatieberekeningen gemaakt;
- de exploitatieberekeningen worden aan de raad ter vaststelling aangeboden en jaarlijks herzien;
- naast de reguliere informatie in het kader van de Planning & Control cyclus en het vaststellen van de grondexploitaties informeren wij u minimaal twee maal per jaar over de voortgang van de grondexploitatie. Via deze monitoring wordt u betrokken bij de inhoudelijke en kwalitatieve voortgang binnen de afzonderlijke projecten; afwijkingen worden vroegtijdig gesignaleerd, zodat kan worden bijgestuurd indien gewenst;
- bij het opstellen van grondexploitaties worden ook risicoanalyses opgesteld;

- winsten worden in beginsel pas genomen bij afsluiting van een complex;
- verlies wordt genomen door een voorziening te treffen ter grootte van het volledige verlies. Het verlies wordt direct genomen zodra het zich voordoet.

6.2 Actuele prognose

Belangrijke ontwikkelingen in 2017

De sterke opleving van de woningbouw zoals wij die zien met ingang van 2015 zet zich onverminderd door. De opleving is niet alleen merkbaar binnen de grondexploitaties van de gemeente, maar ook binnen meerdere private projecten binnen de bestaande bebouwing variërend van projecten waarbij kantoorpanden worden getransformeerd naar appartementen (private huur: voormalige Rabobank, voormalige kantoor GGD etc). Maar bijvoorbeeld ook projecten waar bestaande serviceflats worden getransformeerd naar appartementen in de beleggers- en koopsfeer en naar grondgebonden woningen (serviceflats Heerenhage en Oranjewoud).

Skoatterwâld

Binnen de gemeentelijke grondexploitaties voor woningbouw is vooral Skoatterwâld in trek. Waar we uitgaan van een gemiddelde afzet van 60 woningen per jaar zien we een feitelijke afzet die al enige tijd op een hoger niveau ligt: 2015-100; 2016-99 en 2017 76 woningen. Vooral de particuliere kavels zijn erg populair.

Uit de monitor Grondbedrijf van 1 november blijkt dat als gevolg van juist het aantrekken van het duurdere segment particuliere kavels de opbrengsten aanmerkelijk hoger liggen dan verwacht met een dito cash-flow.

Afgelopen jaar is voor het plangebied Skoatterwâld samen met stakeholders en inwoners een nieuwe realisatiestrategie ontwikkeld voor de aankomende jaren. Deze is ontwikkeld op basis van herijkte uitgangspunten Deze herijkte realisatiestrategie is in december 2017 door u vastgesteld en geeft de kaders voor de ontwikkeling voor de komende jaren in de zin van: programmering, fasering, kwaliteiten en selectie marktpartijen. Mede aan de hand daarvan zijn de bouwstromen voor de komende jaren inmiddels in de steigers gezet voor de ontwikkeling van de projectmatige bouw, maar ook de organisatie van de uitgifte van particuliere kavels.

Tellegebied

Het aantrekken van de markt is ook terug te zien in het Tellegebied. De inzet op appartementen in het hoogste segment is een groot succes gebleken. Alle 27 appartementen (3 torens) worden gerealiseerd evenals de geplande grondgebonden tweekappers. Naar verwachting worden de resterende gronden in de loop van 2018 aan de ontwikkelaar overgedragen.

Dorpen

Ook in de dorpen zien we weer belangstelling voor particuliere kavels. De exploitatie van de bedrijventerreinen laat een beeld zien dat past binnen de voorspelde lange termijn trends, waarbij de jaarlijkse uitgifte tot 2020 op hetzelfde niveau doorgaat en na 2020 iets afbouwt.

Economische groei

De economische groei in Heerenveen en regio is relatief sterk gestegen. De vertaling naar m2 is soms minder direct zichtbaar en kenmerkt zich over het algemeen door pieken en dalen. Opvallend is de voortzetting van de groei van de zuivelfabrieken A-Ware en Fonterra op het IBF.

Men is bezig bestaande fabrieken uit te breiden en er is sprake van een afzonderlijke nieuwe fabriek voor de fabricage van Mozzarella (besluit wordt in het voorjaar van 2018 verwacht). Inmiddels heeft A-Ware laten weten de optie op 7,6 ha bedrijventerrein op het IBF te willen verzilveren en de betreffende gronden te willen verwerven.

Voor het project Haskerveen (een gemeenschappelijke regeling met Fryske Marren) lijkt in het verlengde van de milieusector en de doelstelling in het kader van de circulaire economie een forse investering te worden gedaan in een fabriek voor het recyclen van plastic. Dit gaat gepaard met de verkoop van 2,3 ha bedrijfsgrond (naar verwachting in de loop van 2018) aan de betreffende investeerder.

Urentoerekening

In 2012 heeft u er voor gekozen uitsluitend ambtelijke uren toe te rekenen aan de industrieterreinen. Vóór 2012 werden ook uren toegerekend aan de woningbouwcomplexen. In het kader van duurzaam financieel herstel vond u dat echter niet langer acceptabel. Zoals in de beantwoording op de technische vragen bij de jaarrekening 2016 is opgenomen, worden vanaf 2016 ook uren toegerekend aan de woningbouwlocaties. Reden hiervoor is dat vanaf 2016 de rentetoerekening aan het grondbedrijf fors werd ingeperkt door gewijzigde BBV-regelgeving. De algemene dienst werd hierdoor structureel benadeeld en bij het grondbedrijf ontstonden positieve exploitatieresultaten. Om dit effect weg te nemen is er in de begroting rekening gehouden met het deels toerekenen van ambtelijke uren aan woningbouwlocaties waardoor per saldo het financiële effect voor beide nihil was. De grondexploitaties zijn dus niet zwaarder belast door de toerekening van de ambtelijke uren, maar er worden nu deels andere kosten toegerekend. Wij constateren echter dat deze financiële beleidswijziging onvoldoende transparant aan u is voorgelegd. Om die reden zullen wij u hier in de begroting 2019 een voorstel voor doen.

Winstneming

Met ingang van 2017 zijn de verslaggevingsvoorschriften met betrekking tot het nemen van winsten gewijzigd. In onze nota grondbeleid is vanuit het voorzichtigheidsprincipe opgenomen dat winsten in beginsel pas worden genomen als ze zijn gerealiseerd. Zoals ook uit de themarekening is gebleken verplicht de commissie BBV echter de toepassing van de POC-methode. Deze methodiek verplicht gemeenten winst te nemen aan de hand van de mate waarin het complex is gerealiseerd. Hiermee wordt invulling gegeven aan het realisatiebeginsel zoals dit ook door de commissie is bepaald. Deze nieuwe voorschriften zorgen er voor dat al eerder winst wordt genomen dan dat u op basis de nota grondbeleid zou verwachten. Wij merken hier echter wel bij op dat als gevolg van de eerder getroffen maatregelen door de commissie BBV, bijvoorbeeld de beperking van de rentedruk, de financiële risico's van het grondbedrijf fors zijn ingeperkt. Aan de hand van onze eigen risicosimulaties willen wij ook de nog resterende risico's in kaart brengen. Hiermee worden de risico's van vervroegde winstneming nog verder ingeperkt. Bij de begroting zullen wij u een voorstel doen over de risico's in relatie tot de vrijgevallen winsten.

7 Lokale heffingen

Lokale heffingen zijn de opbrengsten uit retributies en de eigen belastingen. Retributies zijn gedwongen betalingen aan de gemeente voor verleende diensten.

In de paragraaf Lokale heffingen vindt u informatie over:

- de gerealiseerde opbrengsten;
- het beleid ten aanzien van lokale heffingen;
- de lokale lastendruk;
- het kwijtscheldingsbeleid en
- het invorderingsbeleid.

7.1 Geraamde/werkelijke opbrengsten

Opbrengsten	raming primitief	na wijziging	realisatie	saldo
Afvalstoffenheffing	5.070	5.073	5.022	-51
Bruggeld	46	90	86	-3
Forensenbelasting	26	36	40	4
Haven-, kade- en opslaggeld	12	12	27	15
Hondenbelasting	251	271	275	4
Leges	2.072	2.072	2.219	147
Lijkbezorgingrechten	209	209	207	-3
Onroerende zaakbelasting (OZB)	14.626	14.635	14.687	51
Parkeerbelasting	2.311	2.269	2.257	-11
Precariobelasting	22	22	57	35
Precariobelasting (kabels en leidingen)	3.000	3.175	3.291	116
Reclamebelasting	131	130	135	5
Rioolheffing	4.986	4.985	5.068	83
Toeristenbelasting	54	94	103	9
Totaal belasting, heffing, recht, leges	32.817	33.074	33.474	400

Tabel 9: Renteberekening jaarrekening 2017

Onderbouwing kostendekkendheid

Vanaf de begroting 2017 moet er in het overzicht van lokale heffingen ook inzichtelijk worden gemaakt dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden. Voor heffingen waarbij kosten worden verhaald, geldt dat de gemeente er geen winst op mag maken en alleen de daadwerkelijke kosten in rekening mag brengen. In de financiële jaarrekening is een tabel opgenomen met de omvang van de lasten, gespecificeerd per taakveld, met daartegenover welke baten uit de heffing zijn gerealiseerd.

De kostendekkendheid is vervolgens het percentage van de werkelijke lasten ten opzichte van de werkelijke baten. Ook wordt uitgelegd welke beleidsuitgangspunten aan die berekeningen ten grondslag liggen en hoe deze uitgangspunten worden gebruikt om de hoogte van de heffing te bepalen.

7.2 Beleid ten aanzien van lokale heffingen

Het beleid van de gemeente Heerenveen is er op gericht daar waar mogelijk de kosten die gemoeid zijn bij individuele dienstverlening aan inwoners en bedrijven deze aan hen door te belasten. De door te belasten begrote kosten worden jaarlijks geïndexeerd. Voor 2017 gold een index van 1,0%.

Het dekkingspercentage van de totale legesverordening mag (wettelijk) op begrotingsbasis maximaal 100% bedragen. Individuele leges mogen wel een overdekking hebben, maar alle leges gezamenlijk mogen maximaal 100% van de kosten dekken. Waar wettelijke maximumtarieven zijn vastgesteld hanteren we die. Voor 2017 komt de kostendeckendheid van de totale legesverordening uit op 93,04%.

Afvalstoffenheffing

Van alle percelen waarvoor ingevolge de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt, wordt een afvalstoffenheffing geheven. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing](#). In Heerenveen wordt bij afvalstoffenheffing onderscheid gemaakt in een vast deel en een variabel deel, ook wel Diftar genoemd. Indien op rekeningbasis overschotten ontstaan dan worden die gereserveerd om de tarieven in de toekomst te kunnen egaliseren. Realisatie: tegenover een begroot bedrag van € 5,073 miljoen staat een bedrag van € 5,022 miljoen.

Bruggeld

Voor het van gemeentewege openen en geopend houden van bepaalde bruggen wordt (onder de naam bruggeld) een recht geheven voor de doorvaart van een vaartuig. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en de invordering van bruggeld](#). De budgetten zijn in 2017 in lijn gebracht met de realisatie over de afgelopen jaren. De werkelijke inkomsten liggen nu € 3.000 beneden de begrote inkomsten van € 89.500.

Forensenbelasting

Personen die in de gemeente langer dan de in de verordening genoemde periode een gemeubileerde woning beschikbaar houden zonder te zijn ingeschreven in het gemeentelijke bevolkingsregister, zijn forensenbelasting verschuldigd. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en de invordering van een forensenbelasting](#). De hogere opbrengsten van deze belasting, € 14.600, hebben we structureel en incidenteel in de begroting tot uitdrukking gebracht. Hierdoor resteert in de jaarrekening nog een overschot van € 4.600.

Haven-, kade- en opslaggeld

Voor:

- het innemen van ligplaatsen in de gemeentelijke industriehaven;
 - voor het gebruik maken van gemeentelijke kaden, oevers, aanlegsteigers of meerpalen;
 - voor het opslaan of hebben van goederen of voorwerpen op gemeentelijke kaden
- worden rechten geheven onder de naam haven-, kade- en opslaggeld. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en de invordering van haven-, kade- en opslaggeld](#). De totale inkomsten over 2017 bedroegen afgerond € 27.000.

Hondenbelasting

Houders van honden zijn hondenbelasting verschuldigd. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en de invordering van hondenbelasting](#). De opbrengst van deze belasting bedroeg in 2017 afgerond € 275.000.

Leges

Voor het genot van door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten en voor het verrichten van handelingen voor een aanvraag van een Nederlandse identiteitskaart of een reisdocument worden (onder de naam leges) rechten geheven. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en de invordering van leges](#). De leges opbrengsten zijn bijna € 150.000 hoger dan geraamd. Dit wordt mede veroorzaakt door een groei in de verstrekking van reisdocumenten.

Lijkbezorgingrechten

Voor het gebruik van de begraafplaats en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats worden rechten geheven. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en de invordering van lijkbezorgingrechten](#). In de Verordening op de lijkbezorgingrechten en de daarbij behorende tarieventabel is de keuze voor het vastleggen van een grafrecht, met meerdere mogelijkheden verfijsd. Formeel moet dit ook in de beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen worden aangepast. Die aanpassing heeft in december 2017 plaatsgevonden. Initiatieven tot verlenging van grafrechten zijn in 2017 om die redenen uitgesteld. Over dat jaar moet nog een inhaalslag plaats te vinden van drie kwartalen. Daardoor is er een tekort van begrafenisrechten ontstaan van € 52.535. We verwachten dat tekort in de loop van 2018 weer in te lopen.

Onroerende zaak belastingen (OZB)

Op binnen de gemeente gelegen onroerende zaken wordt een onroerende zaak belastingen (OZB) geheven. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en de invordering van onroerende-zaakbelastingen](#). Voor het bepalen van de tarieven (percentages) van de OZB is de totale heffingsgrondslag (som van alle WOZ-waarden) in de gemeente bepalend. De tarieven zijn bepaald op basis van een verwachte waardeontwikkeling van alle WOZ-waarden. De tarieven worden bij een daling van de heffingsgrondslag naar boven en bij een stijging naar beneden bijgesteld om tot de door u gewenste opbrengst OZB te komen. Op een bedrag van € 14,6 miljoen kent dit product een positieve afwijking van 0,035% namelijk € 51.000.

Parkeerbelasting

Voor het parkeren van een motorvoertuig en voor een van gemeentewege verleende vergunning voor het parkeren van een motorvoertuig wordt een parkeerbelasting geheven. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en de invordering van parkeerbelasting](#). De werkelijke opbrengsten zijn in lijn met de begrote opbrengsten voor 2017.

Precariobelasting

Op het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond wordt een precariobelasting geheven. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en de invordering van precariobelasting](#).

Sinds 2011 wordt deze belasting ook op nutsnetwerken (gas en elektriciteit) geheven. Deze belasting wordt opgelegd aan nuts- en particuliere bedrijven die daarvan eigenaar zijn. Kabels in het kader van de Communicatiewet² moeten worden gedoogd en kunnen niet worden belast. Sinds 1 juli 2017 kunnen gemeenten geen precariobelasting meer heffen over nutsnetwerken die nuts- en particuliere bedrijven in, op of boven gemeentegrond exploiteren. Vanaf die datum is de wet tot afschaffing van de precariobelasting op nutsnetwerken van kracht. Gemeenten die op 10 februari 2016 in hun belastingverordening een tarief hadden voor nutsnetwerken, mogen uiterlijk tot 1 januari 2022 nog precariobelasting op nutsnetwerken blijven heffen. Onder deze overgangsregeling kan een gemeente maximaal het tarief in rekening brengen dat op 10 februari 2016 gold. Heerenveen valt binnen deze overgangsregeling. Dat tarief is € 0,19 per meter kabels/leidingen per maand.

De precario voor gebruik van gemeentegrond is, los van de inflatiecorrectie, onveranderd.

Reclamebelasting

Reclamebelasting wordt geheven in het centrumgebied van Heerenveen. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en invordering van reclamebelasting](#). Het grootste deel van de opbrengsten is bestemd voor evenementen en promotie, een deel voor initiatieven op het gebied van schoon, heel en veilig, en een deel ter dekking van de perceptiekosten. Het grootste deel van de opbrengsten is bestemd voor evenementen, een klein deel voor de organisatie van het centrummanagement. De gemeentelijke perceptiekosten worden door ons op de opbrengst ingehouden. Met ingang van 2017 wordt de netto opbrengst, verhoogd met een gemeentelijke bijdrage gesubsidieerd aan de stichting die het centrummanagement organiseert, de Stichting Centrum Promotie Heerenveen.

Rioolheffing

Van alle percelen die direct of indirect zijn aangesloten op de riolering wordt een rioolheffing geheven. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en de invordering van rioolheffing](#). Via deze heffing op woningen en niet-woningen worden de kosten van onderhoud en vervanging van de gemeentelijke voorzieningen voor inzameling en transport van stedelijk afvalwater (hemel- grond en afvalwater) in de gemeente gedekt. In het door de raad in december 2015 vastgestelde Gemeentelijk Riolerings Plan met bijbehorende kostendekkingsplan, is afgesproken dat de rioolheffing(en) elk jaar met 4,75% zullen stijgen. Dit geldt voor huishoudens en voor bedrijven. Op rekeningbasis zien we geen noodzaak om hier van af te wijken.

Toeristenbelasting

Op nachtverblijf wordt een toeristenbelasting geheven. De logiesverstrekker mag deze belasting verhalen op degene die overnacht. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en invordering van toeristenbelasting](#).

De hogere opbrengsten van deze belasting, structureel begroot op € 40.000 hebben we structureel en incidenteel in de begroting tot uitdrukking gebracht. Hierdoor resteert in de jaarrekening nog een overschot van € 8.900.

² Kabels ten dienste van een openbaar elektronisch communicatienetwerk.

7.3 Lokale lastendruk

Voor inzicht in de lokale lastendruk maken wij gebruik van de [lokale lasten meter](#). Met deze meter kunnen burgers, ondernemers en u inzicht krijgen in de lokale lasten en deze vergelijken met andere gemeenten, waaronder de omliggende gemeenten De Fryske Marren, Súdwest-Fryslân, Leeuwarden en Smallingerland. De meter geeft inzicht in:

- de OZB;
- de rioolheffing;
- de afvalstoffenheffing;
- de hondenbelasting.

Voor [raadsleden](#) is het mogelijk om met de meter de hoogte van belastingen en heffingen te berekenen en te bekijken wat dat doet voor de burgers en/of ondernemers en voor de opbrengsten voor de gemeente.

7.4 Kwijtscheldingsbeleid

De wettelijke regels gaan ervan uit dat een belastingplichtige een ontvangen aanslag moet betalen. Alleen in een beperkt aantal uitzonderlijke situaties kan kwijtschelding worden verleend. Deze kwijtschelding kan alleen worden verleend als u die mogelijkheid heeft vastgesteld. Dat heeft u gedaan in de [Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen](#). Hierin heeft u de belastingen bepaald waarvan kwijtschelding mogelijk is en de voorwaarden waaronder de kwijtscheldingsprocedure plaatsvindt. U bent hierbij gebonden aan landelijk voorgeschreven regels van de staatssecretaris van Financiën. Deze regels komen erop neer dat alleen burgers met een inkomen tot ongeveer bijstandsniveau en zonder vermogen voor kwijtschelding in aanmerking komen.

7.5 Invorderingsbeleid

Het grootste deel van de belastingen/heffingen wordt op een gecombineerde aanslag opgelegd aan de belastingplichtigen. De rest wordt op andere wijze opgelegd aan de belastingplichtigen. Indien niet tijdig wordt betaald, wordt de invordering gestart. Daarin worden de wettelijke regels opgenomen in de door u besloten belasting- en heffingverordeningen en de [Leidraad Invordering Gemeentelijke Belastingen](#) gevolgd.

3.0 Jaarrekening

1 Balans en toelichting

1.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De onderstaande uiteenzetting van de grondslagen van waardering en resultaatbepaling is bedoeld als een leidraad voor een juiste interpretatie van de in deze jaarrekening gepresenteerde financiële gegevens.

De Gemeentewet en de Provinciewet schrijven voor dat elke gemeente en elke provincie jaarlijks begrotings- en verantwoordingsstukken moeten opstellen. Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat de regelgeving daarvoor. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor de inrichting en functioneren van het financiële stelsel en de regelgeving met betrekking tot de inrichting van de begrotings- en verantwoordingsstukken van medeoverheden.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het BBV en de (financiële) verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

De in de jaarrekening 2017 genoemde bedragen zijn, tenzij anders vermeld, opgenomen in euro's.

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, onverschillig of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover deze op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling, die doorgaans is opgenomen in de september circulaire van het boekjaar.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt, geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid 2017 van de commissie BBV het

volgende. Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMO-administratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij kan worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming; te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) dient wel een verplichting gevormd te worden.

Balans

Algemeen

Op grond van de financiële verordening worden investeringen beneden de € 10.000,- niet geactiveerd, maar worden direct ten laste van de exploitatie gebracht.

Er wordt gestart met afschrijving op een actief in het begrotingsjaar dat volgt op de datum van ingebruikname.

Krachtens artikel 63, lid 1 BBV dienen alle activa te worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen mogen desgewenst in mindering worden gebracht op het geactiveerde bedrag (artikel 62, lid 2 BBV).

Vaste activa

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. De verkregen bijdrage wordt in die gevallen als bate verantwoord.

In de balans worden op grond van het BBV onder de immateriële vaste activa afzonderlijk opgenomen:

- H* Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio;
- H* Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief;
- H* Bijdragen aan activa in eigendom van derden.

Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio worden door de gemeente Heerenveen direct ten laste van het resultaat gebracht.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven.

Geactiveerde bijdragen aan activa in eigendom van derden zijn gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa

In de balans worden onder de materiële vaste activa afzonderlijk opgenomen:

- # Investerings met een economisch nut;
- # Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;
- # Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Onder activa met een economisch nut wordt verstaan investeringen die bijdragen aan de mogelijkheid om middelen te genereren of welke (mogelijk) verhandelbaar zijn.

In erfpacht uitgegeven gronden.

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (i.c. de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen).

Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. Wanneer investeringen grotendeels of meer worden gedaan voor riolering of het verzamelen van huishoudelijk afval, worden deze investeringen op de balans opgenomen in een aparte categorie onder de investeringen met economisch nut. Indien in de heffing bijdragen zijn opgenomen voor de toekomstige vervanging van investeringen voor deze beide taken, dan komen deze gelden in een vervangingsvoorziening. Op het moment dat vervolgens de daadwerkelijke vervangingsinvestering plaats vindt, worden deze investeringen geactiveerd en worden de bedragen opgenomen in de voorzieningen rechtstreeks op de vervangingsinvesteringen in mindering gebracht. Deze situatie is van toepassing op de riolering, omdat in het tarief van de rioolheffing een component is opgenomen ter dekking van toekomstige investeringen. In de afvalstoffenheffing is geen spaarbedrag voor toekomstige investeringen opgenomen.

Overige investeringen met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

Op grond van artikel 65 van het BBV wordt bij de waardering van de vaste activa rekening gehouden met een vermindering van hun waarde, indien deze vermindering naar verwachting duurzaam is. Vaste activa worden voor het bedrag van de investering geactiveerd. Op de waarde van deze activa mogen vanaf 1-1-2004 reserves niet meer in mindering worden gebracht. Investeringsubsidies en andere bijdragen van derden mogen daarentegen wel in mindering worden gebracht (artikel 62, lid 2 BBV). Compensabele BTW wordt niet geactiveerd.

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut.

Infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals bijvoorbeeld wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken worden geactiveerd en afgeschreven in 30 of 40 jaar. De ondergrond van deze werken wordt daarbij als integraal onderdeel van het werk beschouwd (en daarop wordt dus ook afgeschreven).

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, (overige) leningen u/g en overige uitzettingen zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Van een "deelneming" is krachtens artikel 1e van de BBV sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen structureel daalt tot onder de verkrijgingsprijs, vindt afwaardering plaats.

VLottende activa

Vorraden

Onderhanden werk

De als "onderhanden werken" opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken), alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten.

Winsten uit de grondexploitatie worden genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden en nog te maken kosten volledig worden afgedekt. Zolang daarvan geen sprake is worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Eventueel te verwachten verliezen op complexen zijn in mindering gebracht op de boekwaarde of er is daarvoor een voorziening voor verlies getroffen.

Overige grond- en hulpstoffen

De overige grond- en hulpstoffen (magazijnvoorraden) worden gewaardeerd tegen inkoopprijs.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Op het punt van uitzettingen is gekozen om de terminologie van de Wet Fido (Wet financiering decentrale overheden) te volgen. Het begrip uitzettingen heeft zowel betrekking op vorderingen als op effecten. Het onderscheid tussen beiden is komen te vervallen.

Vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is hierop een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inbaarheid. Voor openstaande publiekrechtelijke vorderingen wordt een voorziening wegens oninbaarheid gevormd op basis van ervaringscijfers (gebaseerd op de laatste 5 jaar).

Liquide middelen en overlopende activa

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva

Reserves

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het gerealiseerde resultaat over 2017. Conform de verslaggevingsvoorschriften wordt het saldo van de rekening van baten en lasten separaat in de balans onder het eigen vermogen verantwoord. Een nadere uiteenzetting van de reserves is opgenomen in de toelichting op de balans. Reserves worden gevormd en bestemd overeenkomstig de door de raad genomen raadsbesluiten.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd wegens:

- H* verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
- H* op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- H* kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;
- H* bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven.

Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. De pensioenverplichting ten behoeve van (gewezen) wethouders is echter tegen de contante waarden van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. Voorzieningen worden alleen dan gevormd indien er sprake is van een te kwantificeren financiële verplichting, verlies of (financieel) risico. Elke voorziening heeft de omvang ter dekking van de desbetreffende verplichting, verlies of risico. Mutaties in voorzieningen wegens toevoeging of vrijval vloeien derhalve uitsluitend voort uit het aanpassen aan een nieuw noodzakelijk niveau.

Overige mutaties bestaan alleen uit aanwending van de voorziening ter dekking van de verplichting, verlies of het risico. De voorziening valt vrij ten gunste van de exploitatie indien de aanwending niet meer noodzakelijk wordt geacht.

Voorzieningen worden gevormd voor kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

Indien in de riool- en afvalstoffenheffing bijdragen zijn opgenomen voor de toekomstige vervanging van investeringen voor deze beide taken, worden deze gelden in een vervangingsvoorziening geplaatst. Indien vervolgens de daadwerkelijke vervangingsinvestering plaats vindt, worden de feitelijke investeringen geactiveerd en worden de bedragen opgenomen in de voorzieningen rechtstreeks op deze vervangingsinvesteringen in mindering gebracht.

De onderhoudsvoorzieningen zijn gebaseerd op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf "onderhoud kapitaalgoederen" - opgenomen in het jaarverslag - is het beleid hieromtrent nader uiteengezet.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De aflossingen die binnen een jaar vervallen, worden in de toelichting apart vermeld evenals de daarmee gepaard gaande rentelast in het betreffende jaar.

Flottende passiva

Netto flottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Overlopende passiva

De overlopende passiva bestaan uit 'Vooruitontvangen bedragen' en 'Nog te betalen bedragen'. Beide posten worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Op grond van artikel 53, lid a van het BBV worden in de toelichting op de balans opgenomen de niet in de balans opgenomen belangrijke financiële verplichtingen waaraan de gemeente voor toekomstige jaren is gebonden.

Gegarandeerde en gewaarborgde geldleningen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Tevens zijn hier de gemeentelijke garantstellingen (achtervang) vermeld.

Exploitatie

De baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen. Conform de voorschriften van het BBV wordt het zogenaamde stelsel van baten en lasten gehanteerd.

De begrotingscijfers 2017 zijn ontleend aan de door de raad vastgestelde primitieve begroting en aan de in 2017 doorgevoerde begrotingswijzigingen. In het verantwoordingsjaar 2017 zijn 16 bestuurlijke begrotingswijzigingen geweest.

De lasten en de baten worden tegen de nominale waarde toegerekend aan de perioden waarop ze betrekking hebben. Verliezen worden genomen zodra ze voorzienbaar zijn. Winsten worden eerst verantwoord zodra ze gerealiseerd zijn. De afschrijvingslasten worden conform de afschrijvingstermijnen berekend.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate opgenomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Balans

(bedragen x € 1.000)

ACTIVA	31-12-2017	31-12-2016
Vaste activa		
<i>Immateriële vaste activa</i>	15.997	16.727
- Kosten sluiten van geldleningen en saldo agio en disagio	0	0
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling	69	322
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden	15.928	16.405
<i>Materiële vaste activa</i>	111.227	111.618
- Investerings met een economisch nut		
- gronden uitgegeven in erfpacht	43	43
- overige investeringen met een economisch nut	72.064	74.217
- Invest. met econ. nut waarvoor een heffing kan worden geheven	19.509	20.001
- Investerings openbare ruimte met maatschappelijk nut	19.612	17.358
<i>Financiële vaste activa</i>	12.012	12.029
- Kapitaalverstrekkingen		
- deelnemingen	11.711	11.682
- gemeenschappelijke regelingen	0	0
- overige verbonden partijen	0	0
- Leningen u/g		
- openbare lichamen art. 1, onderdeel a, Wet fido	0	0
- Overige langlopende leningen u/g	199	245
- Overige uitzettingen; rentetypische looptijd >= 1 jr.	102	102
Totaal vaste activa	139.235	140.374
Vlottende activa		
<i>Voorraden</i>	34.222	35.100
- Grond- en hulpstoffen	0	0
- Onderhanden werk	34.211	35.089
- Gereed product en handelsgoederen	10	11
- Vooruitbetalingen	0	0
<i>Uitzettingen; rentetypische looptijd < 1 jr.</i>	36.187	31.937
- Vorderingen op openbare lichamen	7.288	7.883
- Kasgeldleningen openb. lichamen art. 1, onderdeel a, Wet fido	0	0
- Overige verstrekte kasgeldleningen	0	0
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist; rentetypische looptijd <1 jr.	20.067	14.270
- Rekening-courantverhoudingen met het Rijk	0	0
- Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	450
- Uitzettingen in Ned. schatkistpapier; rentetyp. looptijd <1 jr.	0	0
- Overige vorderingen	8.832	9.334
- Overige uitzettingen	0	0
<i>Liquide middelen</i>	1.631	302
- Kassaldi	7	8
- Bank- en girosaldo	1.625	294
<i>Overlopende activa</i>	4.060	1.923
- Nog te ontvangen bedragen specifiek bestedingsdoel	0	0
- Overige nog te ontvangen bedragen / vooruitbetaalde bedragen	4.060	1.923
Totaal vlottende activa	76.100	69.263
Totaal activa	215.335	209.637

Recht op verliescompensatie VpB

0

0

gemeente Heerenveen

(bedragen x € 1.000)

PASSIVA	31-12-2017	31-12-2016
Vaste passiva		
<i>Eigen vermogen</i>	38.191	32.083
- Algemene reserve	33.070	11.884
- Bestemmingsreserves		
- voor egalisatie van tarieven	0	0
- overige bestemmingsreserves	5.121	20.199
- Gerealiseerd resultaat	2.874	4.171
<i>Voorzieningen</i>	14.608	16.099
- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	4.036	4.994
- Onderhoudsegalisatievoorzieningen	3.196	1.850
- Van derden verkregen middelen die specifiek besteed worden	7.376	9.254
<i>Vaste schulden; rentetypische looptijd >= 1 jaar</i>	134.486	138.589
- Obligatieleningen	0	0
- Onderhandse leningen van:		
- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	0	0
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	134.486	138.589
- binnenlandse bedrijven	0	0
- Door derden belegde gelden	0	0
Totaal vaste passiva	190.158	190.942
Vlottende passiva		
<i>Netto vlottende schulden; rentetypische looptijd < 1jr</i>	4.838	4.537
- Kasgeldleningen openb. lichamen art. 1, onderdeel a, Wet fido	0	0
- Overige kasgeldleningen	0	0
- Banksaldi	0	0
- Overige schulden	4.838	4.537
<i>Overlopende passiva</i>	20.340	14.157
- Nog te betalen bedragen	16.562	13.205
- Vooruitontv. bedragen van overh.lichamen met bestedingsdoel	0	0
- voorschotten Europese overheidslichamen	0	0
- voorschotten Rijk	1.322	831
- voorschottenoverige Nederlandse overheidslichamen	1.919	0
- Overige vooruitontvangen bedragen	536	122
Totaal vlottende passiva	25.177	18.694
Totaal passiva	215.335	209.637

Gewaarborgde geldleningen (staat F)
Overige garantstellingen

27.103 10.471
238.055 255.081

1.2 Toelichting op de balans

Hoofdlijnen

Hoofddeling balans

(bedragen x € 1.000)

	31-12-2017	31-12-2016	Mutatie
<u>Vaste activa</u>			
Immateriële vaste activa	15.997	16.727	-730
Materiële vaste activa	111.227	111.618	-392
Financiële vaste activa	12.012	12.029	-17
<u>Vlottende activa</u>			
Vorraden	34.222	35.100	-879
Vorderingen	36.187	31.937	4.250
Liquide middelen	1.631	302	1.329
Overlopende activa	4.060	1.923	2.136
TOTAAL ACTIVA	215.335	209.637	5.699
<u>Vaste passiva</u>			
Eigen vermogen	41.065	36.255	4.810
Voorzieningen	14.608	16.099	-1.491
Langlopende leningen	134.486	138.589	-4.104
<u>Vlottende passiva</u>			
Kortlopende schulden	4.838	4.537	300
Overlopende passiva	20.340	14.157	6.183
TOTAAL PASSIVA	215.335	209.637	5.699

Het balanstotaal van de gemeente Heerenveen is met € 5,7 miljoen toegenomen.

Net als voorgaand jaar wordt dit met name veroorzaakt door de groei van de liquide middelen en de vorderingen. Zodra de liquide middelen echter een bepaald drempelbedrag te boven gaan, moeten ze worden afgestort aan het Rijk (het zogenaamde schatkistbankieren) en vindt rubricering plaats onder de vorderingen. Ten opzichte van het voorgaande verslagjaar is het bedrag per 31 december dat wordt aangehouden in de schatkist gestegen met € 5,8 miljoen.

De sterke opleving van de woningbouw zoals die zichtbaar is met ingang van 2015 zet zich onverminderd door. Binnen de gemeentelijke grondexploitaties voor woningbouw is vooral Skoatterwâld in trek. Daarbij zijn met name de particuliere kavels erg gewild. Door aantrekkelijke verkopen in met name het duurdere segment particuliere kavels liggen de opbrengsten bij de complexen in het algemeen en bij Skoatterwâld in het bijzonder hoger dan verwacht (met een navenant hogere cashflow). De verkopen worden in mindering gebracht op de boekwaarde van het complex. In 2017 is de boekwaarde van de complexen daardoor uiteindelijk met bijna € 0,9 miljoen gedaald.

Aan de creditzijde van de balans nemen de langlopende schulden af. Als gevolg van aflossing van afgesloten leningen o/g nemen de langlopende leningen met ruim € 4,1 miljoen af. Nieuwe leningen o/g zijn in 2017 niet afgesloten.

De overlopende passiva nemen ten opzichte van het voorgaande verslagjaar toe met circa € 6 miljoen. Dit wordt vooral veroorzaakt door een hogere BTW-vordering op de fiscus (toename van € 1,7 miljoen) en een vooruit ontvangen bedrag van de provincie Fryslân van bijna € 2 miljoen.

Activa

Vaste activa

Het verloopoverzicht van de vaste activa kan als volgt worden weergegeven:

Totaal vaste activa	Boekwaarde 31-12-2016	Investerings en desinvesteringen	Afschrijvingen / Aflossingen	Afwaardering	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2017
Immateriële vaste activa	16.726.641	-154.389	575.537	0	0	15.996.715
Materiële vaste activa	111.618.348	13.326.481	5.290.224	2.058.649	6.369.247	111.226.709
Financiële vaste activa	14.127.896	0	45.888	0	0	14.082.008
	142.472.885	13.172.092	5.911.649	2.058.649	6.369.247	141.305.431
Voorziening i.v.m. waardevermindering	-2.098.837	-275.000	0	-303.768	0	-2.070.069
	140.374.048	12.897.092	5.911.649	1.754.881	6.369.247	139.235.362

Hierna worden de afzonderlijke posten binnen de vaste activa inhoudelijk toegelicht. Voor een nadere specificatie van de vaste activa wordt bovendien verwezen naar bijlage 2; staat van investeringen. Deze bijlage is in een separaat bijlagenboek bij deze jaarrekening opgenomen.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa hebben in z'n algemeenheid betrekking op kosten samenhangende met het sluiten van geldleningen, kosten voor onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief en bijdragen aan activa in eigendom van derden.

Het verloopoverzicht van de immateriële vaste activa kan als volgt worden weergegeven:

Immateriële vaste activa	Boekwaarde 31-12-2016	Investerings en desinvesteringen	Afschrijv- ingen 2017	Afwaar- dering	Boekwaarde 31-12-2017
Kosten geldleningen en saldo van agio en disagio	0	0	0	0	0
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	321.875	-222.635	30.104	0	69.136
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	16.404.766	68.246	545.433	0	15.927.579
	16.726.641	-154.389	575.537	0	15.996.715

Kosten van onderzoek en ontwikkeling

De in 2017 verantwoorde kosten hebben betrekking op de projecten "Één in Dienstverlening" (ruim € 3.200), "Haalbaarheidsonderzoek MFA Anjewier" (bijna € 18.000) en "Vorbereidingskosten locatie AZC" (ruim € 5.000). Een belangrijk deel van de totale kosten van dit laatste project (de afgelopen jaren is hiervoor een bedrag aan kosten gemaakt van € 248.946) is op verzoek van de gemeente uiteindelijk bekostigd door het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA); eind 2017 is van het COA een bedrag ontvangen van € 208.808.

Één in dienstverlening

Het programma "Eén in dienstverlening" vormt de kapstok voor verschillende (deel)projecten. Samen laten ze zien hoe Heerenveen invulling geeft aan verbetering en/of verandering van de dienstverlening. Het programma richt zich vooral op het faciliteren van de zelfredzaamheid van de doelgroepen van de gemeente.

Haalbaarheidsonderzoek MFA Anjewier

In Tjalleberd wordt een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd dat moet uitwijzen of het vormen van een multifunctionele accommodatie bij de sportvelden in het dorp realistisch is of dat CBS 'de Anjewier' gerenoveerd moet worden en uitgebreid moet worden met een gebouw voor het openbaar onderwijs.

Vorbereidingskosten locatie AZC

De gemeente Heerenveen had de intentie uitgesproken om mee te werken aan de komst van een asielzoekerscentrum (AZC) in Heerenveen. De gemeente had hiervoor een locatie beschikbaar gesteld aan het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) op de locatie K.R. Poststraat/hoek Weinmakker. Op basis van een lagere instroom heeft het COA de komst van een AZC in Heerenveen een paar keer uitgesteld. Hierop heeft het college van de gemeente Heerenveen besloten definitief af te zien van de komst van het AZC. De gemaakte kosten zijn voor het grootste deel door het COA vergoed.

Bijdrage aan activa in eigendom van derden

De oorspronkelijke bijdrage in het gemeentelijke sportcentrum bedroeg € 9.215.000. Deze bijdrage wordt in 40 jaar annuïtair afgeschreven. De jaarlijkse annuïteit bedraagt € 469.044. Binnen dit bedrag is voor 2017 een bedrag aan afschrijvingen beschikbaar van € 267.501.

De verbouw van het dorps huis in Haskerdijken (€ 57.996) en de werkzaamheden ten behoeve van het Sportcomplex Nieuwehorne (€ 10.250) zijn onder de immateriële vaste activa verantwoord bij 'Bijdragen aan activa in eigendom van derden', omdat de gemeente geen eigenaar is van de betreffende gebouwen, maar alleen een geldelijke bijdrage beschikbaar heeft gesteld voor de realisering van de uitbreiding/nieuwbouw.

Materiële vaste activa

Op grond van de verslaggevingvoorschriften dienen de (overige) materiële vaste activa te worden verbijzonderd naar materiële vaste activa met een economisch nut en materiële vaste activa met een maatschappelijk nut. Een economisch nut kenmerkt zich door het feit dat een investering bijdraagt tot het verkrijgen van middelen, dan wel verhandelbaar is. Alle investeringen die niet aan deze omschrijving voldoen,

zijn investeringen met een maatschappelijk nut. De verslaggevingregels schrijven daarnaast ook voor dat binnen de materiële vaste activa met een economisch nut de erfpacht-gronden separaat worden benoemd. Daarnaast dient ook inzichtelijk te worden gemaakt voor welk bedrag aan investeringen met een economisch nut een heffing (riool- dan afvalstoffenheffing) kan worden geheven.

Het verloopoverzicht van de materiële vaste activa kan, rekening houdende met bovenstaande voorwaarden, als volgt worden weergegeven:

Materiële vaste activa	Boekwaarde 31-12-2016	Investerings en desinvesteringen	Afschrijvingen	Afwaardering	Bijdrage derden	Boekwaarde 31-12-2017
Erfpachtgronden	42.525	0	0	0	0	42.525
Investerings economisch nut	74.216.572	4.687.616	3.690.387	421.947	2.728.114	72.063.740
Investerings economisch nut; heffingen	20.001.335	1.895.773	751.620	1.636.702	0	19.508.785
Investerings maatschappelijk nut	17.357.917	6.743.092	848.217	0	3.641.133	19.611.658
Totaal van alle categorieën	111.618.348	13.326.481	5.290.224	2.058.649	6.369.247	111.226.709

Erfpachtgronden

De in de balans gepresenteerde materiële vaste activa bestaan naast 'reguliere' investeringen ook uit erfpachtgronden.

Erfpachtgronden	Boekwaarde 31-12-2016	Investerings en desinvesteringen	Afschrijvingen	Afwaardering	Bijdrage derden	Boekwaarde 31-12-2017
Erfpachtgronden	42.525	0	0	0		42.525
	42.525	0	0	0	0	42.525

De volgende gronden zijn door de gemeente in erfpacht uitgegeven:

 Industrierrein 'Het Kanaal'	1.275 m ²
 Tjalleberd 'De Eide'	22 m ²

De totale waarde van de erfpachtgronden bedraagt per 31 december 2017 zoals blijkt uit bovenstaand verloopoverzicht € 42.525.

Investerings met een economisch nut

Het verloopoverzicht van de investeringen met een economisch nut, ziet er als volgt uit:

Investerings economisch nut	Boekwaarde 31-12-2016	Investerings en desinvesteringen	Afschrijvingen	Afwaardering	Bijdrage derden	Boekwaarde 31-12-2017
Gronden en terreinen	9.150.791	-115.060	1.137	36.146		8.998.448
Woonruimten	235.125	1.278.677	7.995	3.668	1.365.675	136.464
Bedrijfsgebouwen	62.001.800	2.376.153	2.980.546	382.134	1.362.439	59.652.835
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	322.809	64.909	0	0		387.718
Vervoermiddelen	540.578	162.954	126.118	0		577.414
Machines, apparaten en installaties	1.593.425	856.575	399.874	0		2.050.127
Overige materiële vaste activa	372.044	63.408	174.718	0		260.735
	74.216.572	4.687.616	3.690.387	421.947	2.728.114	72.063.740

Gronden en terreinen

Tot de gronden en terreinen behoren onder andere de gronden voor schoolgebouwen, begraafplaatsen, gemeentelijke grondbank en overige gemeentelijke eigendommen. In beginsel wordt op gronden en terreinen niet afgeschreven. Alleen op de grond "uitbreiding begraafplaats Schoterland" en de grond ten behoeve van het toegangspad naar deze begraafplaats, wordt afgeschreven.

De verkoop van de grond van de voormalige school 'de Terp' heeft geleid tot een lagere investering in de gronden van € 115.000.

Woonruimten

De gemeente heeft een aantal woonruimten in eigendom.

In het kader van het project 'Heerenveen beter bereikbaar' (HBB) is ten oosten van de A32 een viertal panden met de desbetreffende ondergrond aangeschaft. De hiermee gepaard gaande kosten ad € 1.278.677 (aankoop en schade-uitkeringen) worden gefinancierd vanuit de provinciale subsidie in het kader van de Investeringsagenda Drachten - Heerenveen voor het project 'Beschikbaarheid gebiedsontwikkeling Heerenveen A32'. De totaal beschikbare subsidie die in het kader van dit project door de provincie is toegezegd bedraagt voor de gehele projectperiode (2017-2022) maximaal ruim € 24,3 miljoen.

Bedrijfsgebouwen

Hiertoe behoren onder meer de gebouwen voor huisvesting van de gemeentelijke organisatie (personeel en materieel), het Posthuis, het museum Willem van Haren, de Heerenveense School, (voormalige) schoolgebouwen, multifunctionele centra, sportaccommodaties, de parkeergarage op het Geert Willigensplein en gebouwen waar bedrijfsmatige activiteiten plaatsvinden.

De belangrijkste in het boekjaar 2017 gedane investeringen:

H Sportcomplex Jubbega	€ 110.000
H Sportcomplex Rottumerweg	€ 170.000
H Bouw MFA "De Akkers"	€ 430.000
H Inrichtingsplan Sportstad Buiten fase 1	€ 1.300.000
H Huisvesting basisschool "De Buitenkans"	€ 153.000
H Kunstgrasveld VV Akkrum	€ 388.000

In de wijk De Akkers is een nieuwe multifunctionele accommodatie verrezen. In de nieuwe MFA is een tweetal scholen gehuisvest: CBS "De Akker" en OBS "Commanderije/Letterbeam". Ook kinderopvang Kinderwoud heeft een plek in de MFA gekregen. Daarnaast is er ruimte gecreëerd voor het wijkcentrum en is in pandig een gymlokaal gehuisvest.

In 2017 is het project 'Sportstad Buiten fase 1' financieel afgerond. Dit project is gesitueerd nabij het Abe Lenstra stadion. De grond bij het Abe Lenstra stadion had nog geen bestemming gekregen. Op het braakliggende terrein is onder andere een indoor skeelerpiste gerealiseerd; de eerste in Nederland. Het betreft hier een 200 meter baan die

geschikt is voor nationale en internationale skeelertoernooien. Daarnaast is ook ruimte geschapen voor fierljeppen; hiervoor zijn vijf jeugdschansen aangelegd. Daarnaast zijn er vier beachvolleybalvelden aangelegd en is er plaats gekomen voor urban sports zoals skaten, freerunning en outdoorfitness.

Ten behoeve van het project Sportstad buiten 1e fase is een provinciale subsidie ontvangen van in totaal € 1.294.000. Deze subsidie maakt onderdeel uit van de "Investeringsagenda Drachten - Heerenveen".

Grond- weg- en waterbouwkundige werken

In 2017 worden de investeringen in grond-, weg- en waterbouwkundige werken met een economisch nut wederom volledig gevormd door de herinrichting van het 'Molenplein' in Heerenveen. Het plein dat is gelegen in het centrum van Heerenveen, is geheel opgeknapt. Op het Molenplein is ruimte gekomen voor drie winkels, waaronder twee supermarkten. De ruimte waar de voormalige woningen aan de Van Dekemalaan stonden, is ingericht als parkeerruimte.

Vervoermiddelen

De post vervoermiddelen betreft voornamelijk het materieel van de afdeling Realisatie en Wijkbeheer. De investering heeft voor het grootste deel betrekking op de aanschaf van een drietal auto's (€ 96.000) een pick-up (€ 26.000) en een vijftal schaftwagens (€ 41.000).

Machines, apparaten en installaties

Hiertoe behoren onder meer de computers en installaties van het gemeentelijk apparaat, het Posthuis, de parkeergarage op het Geert Willigensplein en de parkeerautomaten en het materieel van de afdeling Wijkbeheer. De belangrijkste investeringen in 2017 hadden betrekking op de kosten voor het vervangen van hardware c.a. van het gemeentelijk apparaat (€ 676.000). Gedurende de zomermaanden van 2017 is een aanzienlijk deel van de hardware op het gemeentehuis vervangen. Hierbij is uitgegaan van het principe dat er een maximum bestaat van 2 devices per persoon: een telefoon en een iPad of een laptop. Tevens is 75% van alle werkplekken voorzien van dubbele schermen.

Overige materiële vaste activa

Deze activa omvatten voornamelijk de aanschaf van software en multifunctionals en de hulpmiddelen in het kader van 'voorzieningen gehandicapten'.

Investerings met een economisch nut; heffingen

Het verloopoverzicht van de investeringen met een economisch nut waarvoor heffingen kunnen worden geheven, ziet er als volgt uit:

<i>Investerings economisch nut; heffingen</i>	Boekwaarde 31-12-2016	Investerings en desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdrage verv. voorz.	Bijdrage derden	Boekwaarde 31-12-2017
Riolering en afvalstoffen	20.001.335	1.895.773	751.620	1.636.702	0	19.508.785
	20.001.335	1.895.773	751.620	1.636.702	0	19.508.785

De investeringen zoals die in 2017 voor dit onderdeel zijn verricht, hebben betrekking op 'riolering in het buitengebied' (€ 102.174), uitbreiding van het rioleringsstelsel (€ 156.897) en vervangingsinvesteringen voor riolering (€ 1.636.702). Deze laatste categorie wordt volledig gefinancierd vanuit de hiervoor getroffen voorziening.

Het bovenstaande kan gespecificeerd als volgt worden weergegeven:

Riolering en afvalstoffen	Investeringen	Bijdrage derden	Bijdrage voorziening	Netto investering
Vervangingsinvesteringen riolering	1.636.702	0	1.636.702	0
Investeringen riolering buitengebied	102.173	0		102.173
Uitbreiding rioleringsstelsel	156.897	0	0	156.897
	1.895.773	0	1.636.702	259.071

Investeringen met een maatschappelijk nut

Het verloopoverzicht van de investeringen met een maatschappelijk nut, ziet er als volgt uit:

Investeringen maatschappelijk nut	Boekwaarde 31-12-2016	Investeringen en desinvesteringen	Afschrijvingen	Afwaardering	Bijdrage derden	Boekwaarde 31-12-2017
Gronden en terreinen	22.100	1.699.606	0	0	1.699.606	22.100
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	17.120.226	5.043.486	820.643	0	1.941.527	19.401.541
Machines, apparaten en installaties	215.591	0	27.574	0	0	188.017
	17.357.917	6.743.092	848.217	0	3.641.133	19.611.658

Gronden en terreinen

In de begroting van het vernieuwen van Thialf waren weinig financiële middelen opgenomen om het omliggende openbare terrein opnieuw in te richten. In verband met de gewijzigde logistiek was het opnieuw inrichten van het terrein echter wel noodzakelijk. Het terrein rondom Thialf verkeerde vooral aan de noordzijde in een slechte staat. In samenspraak met de gemeente Heerenveen heeft Thialf daartoe een plan opgesteld voor de terreininrichting met als uitgangspunt een sober en doelmatig ontwerp dat recht doet aan de gewijzigde logistiek en de nieuwe functionaliteiten. De kosten voor deze inrichting werden geraamd op € 1.775.000. Met de vernieuwing van het terrein heeft Thialf een bijpassende voorziening op het gebied van bereikbaarheid, toegankelijkheid en uitstraling gekregen. De provincie Fryslân heeft begin 2016 aan de gemeente Heerenveen voor dit project een subsidie toegezegd van € 1.700.000. De gemeente was voor deze subsidie "doorgeefluik". De definitieve subsidie is op basis van de werkelijke subsidiabele kosten eind 2017 uiteindelijk vastgesteld op € 1.699.606. Deze subsidie maakt eveneens onderdeel uit van de "Investeringsagenda Drachten – Heerenveen".

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken

De in het boekjaar 2017 gedane investeringen in grond-, weg- en waterbouwkundige werken met een maatschappelijk nut hebben met name betrekking op:

H	Verbeteringen A32	€ 1.581.000
H	Verhardingen wegen	- 1.522.000
H	Bruggen en oevers	- 714.000
H	Fietspad Haskerdijken - Heerenveen	- 571.000
H	Herstructurering 'Sinnebuorren' Akkrum	- 507.000

Eind 2010 zijn het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Fryslân en het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Heerenveen overeengekomen een "Samenwerkingsagenda 2011-2021 gemeente Heerenveen – provincie Fryslân" op te stellen. In het provinciale Coalitieakkoord van april 2011 heeft de provincie aangegeven ook Samenwerkingsagenda's aan te gaan (dan wel te continueren) met de gemeenten Leeuwarden, Súdwest Fryslân en Smallingerland. De agenda's moeten bijdragen aan de realisatie van het Streekplan en de provinciale ambities voor de toekomstige ontwikkeling van de provincie. Ze concentreren (economische) kracht van die kernen in zichzelf, maar proberen nadrukkelijk ook hun bredere functie voor de directe regionale omgeving, provincie of het Noorden te versterken. Het gaat in de Samenwerkingsagenda's vooral om ruimtelijk-economische ontwikkelingen en concrete strategische projecten met een bovenlokaal karakter en/of effect. Heerenveen vervult al geruime tijd een bovenlokale functie als economische motor en centrum van voorzieningen in Fryslân. Het is een knooppunt van infrastructuur en kent een aantal (inter)nationaal bekende sportaccommodaties en activiteiten.

Nadat Provinciale Staten medio 2012 besloten te stoppen met de spoorlijn Heerenveen-Drachten-Groningen, is er in samenwerking met de gemeente Smallingerland door de gemeente Heerenveen gewerkt aan een nieuwe versie van de samenwerkingsagenda. Er werden concrete investeringen gekoppeld aan de samenwerkingsagenda om alsnog de bereikbaarheid en sociaal economische structuur van Drachten en Heerenveen te verbeteren. Op de Investeringsagenda Drachten Heerenveen (vastgesteld medio 2013) staan voor beide gemeenten in totaal 16 projecten rond infrastructuur, spoor, economie, duurzaamheid en recreatie & toerisme. De looptijd van deze Investeringsagenda is vier jaar. Dit betekent dat in beginsel alle projecten vóór 2018 in uitvoering moeten zijn. Naast een verbeterde bereikbaarheid en sociaal economische structuur kent iedere samenwerkingsagenda nog een aantal speerpunten. In Heerenveen zijn belangrijke thema's: sport en zorg economie; logistiek en metaal; nieuwe energie (kernbegrip duurzaamheid); toerisme en cultuur(historie). Voor de gemeente Heerenveen zijn de 8 volgende projecten in de investeringsagenda opgenomen:

Heerenveen	provinsje fryslân provincie fryslân
Heerenveen beter bereikbaar (aansluitingen A32)	
Sportstad Buiten (incl. skeelerpiste)	
Herinrichting terrein Thialf	
Overweg Rotstergaastweg	
Herinrichting Molenplein	
Verbetering busstation Heerenveen	
Verbeteren bereikbaarheid IBF	
Elders: Zwolle-Herfte	

In het kader van "Heerenveen beter bereikbaar" (HBB) is in 2017 voor een bedrag van bijna € 1,6 miljoen aan kosten gemaakt. Deze kosten worden volledig gedekt uit de provinciale subsidie.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa bestaan per ultimo december uit:

Financiële vaste activa	Boekwaarde 31-12-2016	Investerings en desinvesteringen	Afschrijvingen / Aflossingen	Vrijval	Boekwaarde 31-12-2017
Kapitaalverstrekkings deelnemingen	13.781.058				13.781.058
Voorziening 'kapitaalverstrekkings deelnemingen' ¹⁾	-2.098.837	-275.000		303.768	-2.070.069
Kapitaalverstrekk. gemeenschap. regelingen	0				0
Leningen aan deelnemingen	0				0
Overige langlopende leningen	245.064		45.888		199.176
Overige uitzettingen > 1 jaar	101.774				101.774
	12.029.059	-275.000	45.888	303.768	12.011.939

Deze posten kunnen als volgt verder worden onderverdeeld:

Specificatie financiële vaste activa	Percentage	Boekwaarde 31-12-2016	Toevoeging	Vrijval	Afschrijving / Aflossing	Boekwaarde 31-12-2017
<u>Kap.verstr. deelnemingen</u>						
Participatie Thialf	100%	1.500.000				1.500.000
Voorziening participatie Thialf		-1.500.000				-1.500.000
Gemeentelijk Sportcentrum	100%	18.000				18.000
Sportstad Heerenveen	50%	11.900.000				11.900.000
Voorziening Sportstad Heerenveen		-598.837	-275.000	303.768		-570.069
IJshockeyhal Thialf Heerenveen	100%	18.000				18.000
Particip.maatsch.it Heerenveen	100%					0
Afvalsturing Friesland		54.454				54.454
Bank Nederl. Gemeenten (BNG)		150.144				150.144
Kapitaalverstr. participatiemij		0				0
Aandelen Afvalsturing Friesland NV		15.882				15.882
Kredietbank Nederland		0				0
Fryslân Miljeu		124.578				124.578
		11.682.221	-275.000	303.768	0	11.710.989
<u>Leningen deelnemingen</u>						
Leningen deelnemingen		0	0	0	0	0
<u>Overige langlopende leningen</u>						
Hypothecaire geldl.ambtenaren		245.064			45.888	199.176
		245.064	0	0	45.888	199.176
<u>Overige uitz. lpt. >1 jr.</u>						
Obligaties St. Samenwerk		26.774				26.774
Effecten grootboek nationale schuld		75.000				75.000
		101.774	0	0	0	101.774
		12.029.059	-275.000	303.768	45.888	12.011.939

Kapitaalverstrekkings aan deelnemingen

In verband met een mogelijk risico van oninbaarheid is ten behoeve van deze balanspost een voorziening getroffen van € 1.500.000 inzake 'Thialf'. Op grond van de verslaggevingsvoorschriften wordt deze voorziening voor wat betreft de presentatie in de balans in mindering gebracht op het activum.

Dezelfde situatie doet zich voor bij de deelneming in Sportstad Heerenveen. Hier is een voorziening voor getroffen van ruim € 570.000. Ten opzichte van het voorgaande verslagjaar is de waardering van deze deelneming in 2017 met bijna € 29.000 verbeterd, waardoor de voorziening met dat bedrag kon worden verlaagd.

Overige langlopende geldleningen u/g

Sinds 2007 is het verstrekken van gemeentelijke hypotheekleningen aan ambtelijk personeel niet meer toegestaan. Aan (extra) aflossingen van de annuïtaire hypothecaire geldleningen is in 2017 een bedrag ontvangen van € 45.888 (2016: € 33.554; 2015: € 28.827). Aan berekende rente is een bedrag ontvangen van € 8.557 (2016: € 9.610; 2015: € 14.371). Eind 2017 hebben 11 personen nog een hypotheek (totaal € 199.176) bij de gemeente Heerenveen.

Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd > 1 jr.

In verband met de liquidatie van Stichting Samenwerk zijn de in het bezit van de stichting zijnde obligaties overgedragen aan de gemeente Heerenveen. De nominale waarde van deze obligaties bedraagt € 26.774. De slotkoers per 31 december 2017 bedraagt € 37.063 (2016: € 39.508; 2015: € 40.105).

De gemeente Heerenveen beschikt vanuit het verleden eveneens nog over zogenaamde effecten grootboek nationale schuld. De waarde van deze effecten is ten opzichte van 2016 gedaald en bedraagt ultimo 2017 € 323.886 (2016: € 394.355; 2015: € 261.824).

De effecten zijn in de balans gewaardeerd tegen de aanschafwaarde van € 75.000.

Specificatie uitzettingen met een looptijd > 1 jaar	Nominale waarde	Aanschafwaarde	Slotkoers					Marktwaaarde 31-12-2016	Marktwaaarde 31-12-2017
			31-12-2013	31-12-2014	31-12-2015	31-12-2016	31-12-2017		
Obligaties St. Samenwerk 7,5%	26.774	75.000	144,20%	155,65%	149,79%	147,56%	138,43%	39.508	37.063
Effecten grootboek nationale schuld 2,5%	148.273		82,93%	165,06%	165,11%	251,02%	204,25%	372.194	302.847
Effecten grootboek nationale schuld 3%	8.576		99,49%	198,17%	198,34%	258,39%	245,31%	22.161	21.039
Totaal	183.623	101.774						433.862	360.949

Resultaat 2017 -72.913

Stille reserve per ultimo 2017 259.175

Aangezien de waardering van deze post plaats vindt tegen de aanschafwaarde, is er hier sprake van een zogenaamde 'stille reserve'. De 'stille reserve' bedraagt per ultimo 2017 ruim € 259.000.

Vlottende activa

Voorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:

Voorraden	Boekwaarde 31-12-2016	Lasten	Baten	Resultaat	Boekwaarde 31-12-2017
Bouwgronden in exploitatie	35.088.890	2.744.440	8.626.049	5.004.000	34.211.281
Gereed product en handelsgoederen	11.213	0	1.041	0	10.172
	35.100.103	2.744.440	8.627.090	5.004.000	34.221.453

Bouwgrond in exploitatie

De boekwaarde van de diverse in exploitatie genomen complexen is in het afgelopen verantwoordingsjaar met bijna € 0,9 miljoen gedaald. Deze daling wordt met name veroorzaakt door verkopen binnen de complexen 'Skoatterwâld' (€ 6,1 miljoen). Ten behoeve van deze complexen (het complex 'Skoatterwâld' is begin 2017 opgedeeld in een tweetal complexen: Skoatterwâld fase 1 en 2 en Skoatterwâld fase 3. Voor deze beide complexen zijn ook de meeste kosten gemaakt (respectievelijk € 8 ton en € 2,7 miljoen).

In onderstaande tabel wordt het één en ander gespecificeerd naar complex weergegeven:

Bouwgrond in exploitatie; wonen	Boekwaarde 31-12-2016	Uitgaven	Inkomsten	Voorziening	Resultaat	Inbreng / Uitname	Boekwaarde 31-12-2017
Tjalleberd - De Eide	1.035.700	30.254	147.933		0		918.021
Heidemeer	538.099	20.022	0				558.121
Terrein Hepkema	54.851	3.197	62.903				-4.855
De Fjilden Nieuwehorne	1.122.780	144.627	523.264	-50.000	50.000		794.143
Fedde Schurerplein	533.398	11.014	4.000				540.412
Schoolloccaties Jubbega	434.984	14.142	0				449.126
Tellegebied	287.978	175.081	630.000				-166.941
Haskerdijken	141.244	2.824	0				144.068
Skoatterwâld fase 1 en 2	0	795.338	3.329.191	590.000	-590.000	7.018.212	3.894.358
Skoatterwâld fase 3	0	1.126.356	2.748.888	520.000	805.000	15.705.000	14.887.468
Skoatterwâld	22.723.212	0	0			-22.723.212	0
	26.872.245	2.322.854	7.446.179	1.060.000	265.000	0	22.013.921
Bouwgrond in exploitatie; werken							
Heerenveen Oost Stadiongebied	2.869.641	61.230	0	-90.000	90.000		3.020.871
De Kavels	-306.845	2.442	444.200		1.321.000		572.397
IBF II	5.590.380	324.695	735.671		3.328.000		8.507.403
Spikerboor Zuid	63.470	33.219	0				96.689
	8.216.645	421.586	1.179.871	-90.000	4.739.000	0	12.197.360
	35.088.890	2.744.440	8.626.049	970.000	5.004.000	0	34.211.281

Zoals blijkt uit het bovenstaande overzicht bedraagt de boekwaarde van de complexen die in ontwikkeling zijn € 34 miljoen per 31 december 2017. Rekening houdend met de

nog te maken kosten en de te verwachten opbrengsten kunnen de diverse complexen op termijn worden afgesloten met een voordelig resultaat van € 5 miljoen. Voor een belangrijk deel heeft dit te maken met de winstnemingen in 2017.

Bouwgrond in exploitatie; wonen	Boekwaarde	Nog te maken kosten	Nog te realiseren baten	Verwacht eindresultaat
	31-12-2017			
Tjalleberd - De Eide	918.021	934.000	1.852.000	
Heidemeer	558.121	92.000	651.000	1.000
Terrein Hepkema	-4.855			5.000
De Fjilden Nieuwehorne	794.143	1.451.000	2.257.000	9.000
Fedde Schurerplein	540.412	720.000	1.457.000	174.000
Schoollocaties Jubbega	449.126	233.000	731.000	43.000
Tellegebied	-166.941	1.679.000	1.516.000	4.000
Haskerdijken	144.068	161.000	311.000	6.000
Skoatterwâld fase 1 en 2	3.894.358	11.312.000	15.208.000	2.000
Skoatterwâld fase 3	14.887.468	20.311.000	35.197.000	-2.000
	22.013.921	36.893.000	59.180.000	242.000
Bouwgrond in exploitatie; werken				
Heerenveen Oost Stadiongebied	3.020.871	2.389.000	5.413.000	3.000
De Kavels	572.397	213.000	1.684.000	920.000
IBF II	8.507.403	7.362.000	18.847.000	2.194.000
Spikerboor Zuid	96.689	213.000	687.000	309.000
	12.197.360	10.177.000	26.631.000	3.426.000
	34.211.281	47.070.000	85.811.000	3.668.000

Ten aanzien van het op termijn te verwachten resultaat wordt de kanttekening geplaatst dat het behalen van dit resultaat voor een belangrijk deel afhankelijk is van economische factoren. Indien het 'economische tij tegen zit', kan dit enerzijds leiden tot een stijging van de nog te maken kosten en anderzijds tot een stagnatie van de verkopen en/of lagere verkoopopbrengsten. Een stagnatie in de verkopen leidt in het algemeen tot een drukkend effect op de winstgevendheid van de complexen.

Ondanks dat het economisch klimaat ook in 2017 merkbaar is verbeterd, is de verwachting dat als gevolg van achterblijvende verkoop van woningbouwkavels een aantal grondcomplexen uiteindelijk met een nadelig resultaat zal moeten worden afgesloten. Op grond van de verslaggevingsvoorschriften is voor die gevallen een voorziening getroffen ter grootte van het verwachte 'verlies' van ruim: € 10,1 miljoen.

Een overzicht van alle complexen waarvoor per 31 december een voorziening is getroffen kan tenslotte als volgt worden weergegeven:

Voorzieningen grondexploitatie	Stand 31-12-2016	Toevoeging	Vrijval	Stand 31-12-2017
Tjalleberd - De Eide	1.389.000	-		1.389.000
Heidemeer	297.000	-		297.000
De Fjilden Nieuwehorne	3.192.000		50.000	3.142.000
Haskerdijken	160.000	-		160.000
Skoatterwâld fase 1 en 2		590.000		590.000
Skoatterwâld fase 3		3.566.000		3.566.000
Skoatterwâld	4.371.000	-4.371.000		0
Heerenveen Oost Stadiongebied	1.055.000		90.000	965.000
	10.464.000	-215.000	140.000	10.109.000

Voor een verdere toelichting per complex word verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.

Gereed product en handelsgoederen

De per 31 december 2017 aanwezige voorraden van het 'Posthuis' zijn verantwoord onder de overige grond- en hulpstoffen.

Uitzettingen korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van maximaal één jaar kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Vorderingen	Boekwaarde 31-12-2016	Boekwaarde 31-12-2017
Openbare lichamen	7.883.008	7.138.590
Schatkistbankieren	14.270.317	20.067.035
Rek.courant met niet-financiële instellingen	449.503	0
Overige vorderingen	9.494.463	9.185.855
	32.097.291	36.391.480
Af: voorziening voor mogelijke oninbaarheid	-160.000	-204.000
	31.937.291	36.187.480

Vorderingen op openbare lichamen

Binnen de post vorderingen 'Openbare lichamen' is onder andere de vordering op het BTW-Compensatiefonds opgenomen (het hiermee gepaard gaande bedrag bedraagt voor het verantwoordingsjaar 2017 € 7,0 miljoen (2016: 6,0 miljoen; 2015: € 5,2 miljoen).

Op 1 januari 2003 is het BTW-compensatiefonds (BCF) ingevoerd om de afweging tussen zelf werkzaamheden uitvoeren binnen de publieke sector of uitbesteden aan private

partijen niet te laten verstoren doordat de ene vorm wel is vrijgesteld (interne uitvoering) van BTW en de andere vorm (uitbesteding) niet. Uit het BCF krijgen gemeenten, provincies en kaderwetgebieden in beginsel compensatie voor de BTW die zij hebben betaald aan private partijen voor de uitvoering van overheidstaken.

De verdere specificatie van deze post kan als volgt worden weergegeven:

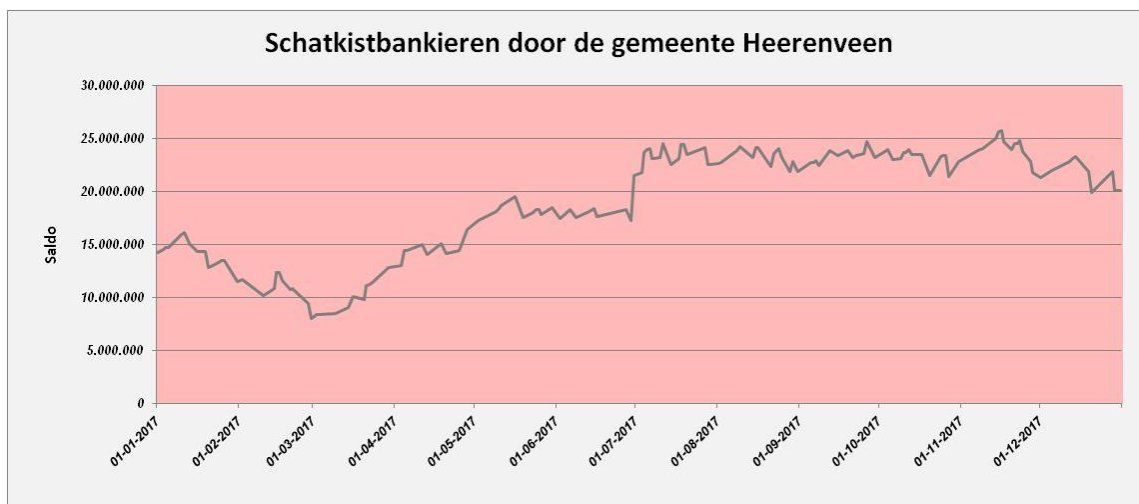
Openbare lichamen	Specificatie 31-12-2017
BTW-Compensatiefonds	6.957.024
Belastingdienst	113.600
Overig	67.967
	7.138.590

Schatkistbankieren

Decentrale overheden - waaronder dus gemeenten - zijn verplicht alle middelen die ze niet direct nodig hebben voor hun publieke taak (en die in het verleden daarom op een bank- of spaarrekening stonden) in de schatkist aan te houden. Het is niet meer toegestaan om middelen aan te houden op een rekening-courant of spaarrekening bij private partijen zoals een bank. Ook het uitzetten van middelen door te beleggen is niet meer toegestaan; wel geldt voor de destijds reeds bestaande beleggingen een overgangsregeling. Een belangrijke uitzondering op de hoofdregel dat alle middelen in de schatkist moeten worden aangehouden, is het drempelbedrag dat buiten de schatkist mag blijven. Naast het drempelbedrag zijn er nog een aantal andere middelen die worden uitgezonderd. Ten eerste de middelen in nazorgfondsen zoals die zijn ingesteld op basis van de Wet milieubeheer. Ook destijds bestaande beleggingen (peildatum 4 juni 2012) en middelen op zogenoemde G-rekeningen zijn uitgezonderd. Daarnaast vallen middelen die vanuit de publieke taak worden aangehouden bij derden ook niet onder schatkistbankieren. Het gaat dan bijvoorbeeld om onderpand of derdengelden (zoals in het kader van schuldhulpverlening). De verplichting tot schatkistbankieren is eind 2013 ingegaan.

Ultimo 2015 bedroeg het saldo van de vordering in het kader van schatkistbankieren bijna € 550.000. Gedurende de jaren 2016 en 2017 is dit saldo sterk gestegen.

Het verloop van het saldo van schatkistbankieren gedurende het verantwoordingsjaar 2017 was als volgt:

Om er voor te zorgen dat de gemeente Heerenveen altijd voldoet aan de wet- en regelgeving omtrent het schatkistbankieren, is er met de BNG (Bank Nederlandse Gemeenten) een overeenkomst afgesloten dat alle liquide middelen boven de € 1 miljoen, automatisch dagelijks worden afgeroomd ten gunste van het schatkistbankieren. Een overschrijding van het drempelbedrag heeft dan ook niet plaats gevonden:

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1.000)				
Verslagjaar				
(1)	Drempelbedrag	1.106		
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3
		Kwartaal 4		
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	721	657	866
		871		
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	385	449	240
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag				
Verslagjaar				
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	147.506		
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	147.506		
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-		
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van € 250.000	Drempelbedrag	1.106		
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen				
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3
		Kwartaal 4		
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	64.882	59.816	79.683
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	721	657	866
		871		

Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen

De gemeente heeft in 2006 aan het International Business Park Friesland CV een kredietfaciliteit ter beschikking gesteld. De kredietfaciliteit bestaat in de eerste plaats uit een krediet in rekening-courant. In plaats van het krediet in rekening-courant kunnen in

onderling overleg door de gemeente aan het IBF leningen worden verstrekt; één en ander met inachtneming van de kredietlimiet. Tot en met 2016 is alleen krediet verstrekt in rekening-courant. Per 31 december 2016 bedroeg de stand van de rekening-courant verhouding € 449.502. Er was op dat moment sprake van een 'tegoed' van de gemeente Heerenveen. Ultimo 2017 is er echter sprake van een 'schuld' van € 3.020. Op basis van de verslaggevingsvoorschriften is dat bedrag opgenomen onder de kortlopende schulden.

Overige vorderingen

Binnen de post 'Overige vorderingen' zijn onder andere de volgende posten verantwoord:

Overige vorderingen	Specificatie 31-12-2017
Debiteuren algemeen	1.854.186
Debiteuren Precariobelasting	3.290.975
Debiteuren gemeentelijke belastingen	1.373.866
Debiteuren Toeristenbelasting	102.000
Vorderingen werk en inkomen (bijstandsgerechtigden)	1.450.000 1)
Vordering uitvoering Bbz 2004 c.a.	110.331
Subsidie Gedempte Molenwijk	100.000
Overig	700.498
	8.981.855 2)

Een verdere gedetailleerde specificatie van de vorderingen is aanwezig bij de diverse afdelingen.

- 1) Bij de uitkeringsdebiteuren is per balansdatum sprake van een vordering met een bruto waarde van circa € 4,1 miljoen. Dit bedrag weerspiegelt vorderingen uit 2017 en ouder. Landelijke ervaringscijfers wijzen uit dat circa een derde deel daadwerkelijk geïnd kan worden. Daarom wordt van de € 4,1 miljoen bijna € 2,7 miljoen voorzien voor dubieuze debiteuren. Conform voorgaande jaren zijn de uitkeringsdebiteuren voor de nettowaarde ad € 1.450.000 in de balans opgenomen.
- 2) Op het totaalbedrag van € 8.981.855 is de getroffen voorziening ad € 204.000 reeds in mindering gebracht.

Voor een drietal 'debiteurengroepen' wordt indien noodzakelijk een voorziening voor mogelijke oninbaarheid getroffen. Het betreft hier de volgende groepen van debiteuren:

- # gemeentelijke belastingen en rechten,
- # naheffingen betaald parkeren,
- # overige vorderingen.

Per balansdatum is de volgende voorziening voor mogelijke oninbaarheid getroffen:

Voorziening dubieuze debiteuren	Boekwaarde 31-12-2016	Boekwaarde 31-12-2017
Dubieuze debiteuren naheffing betaald parkeren	0	0
Dubieuze debiteuren belastingen	80.000	98.000
Dubieuze debiteuren	80.000	106.000
	160.000	204.000

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

Liquide middelen	Boekwaarde 31-12-2016	Boekwaarde 31-12-2017
Kassaldi	8.353	6.552
Bank- en girosaldi	293.622	1.624.688
	301.976	1.631.240

De gemeente maakt gebruik van een pakket voor geïntegreerde dienstverlening voor het betalingsverkeer en kredietoperaties van de NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Hiervoor zijn een tweetal overeenkomsten afgesloten, namelijk een rekening-courant overeenkomst en een (raam)overeenkomst voor geïntegreerde dienstverlening. Op grond van deze overeenkomsten vindt ondermeer de renteberekening plaats over de hoofdrekening en de nevenrekeningen bij de BNG tezamen; er is bij deze berekening sprake van een zogenaamde "concernblok"-koppeling.

Per 31 december 2017 bedroeg het rekening-courantsaldo op de hoofdrekening bij de BNG € 888.746 positief (2016: € 210.144 positief; 2015: € 149.343 negatief).

Overlopende activa

De post overlopende activa bevat de volgende - op basis van BBV verplicht voorgeschreven - posten:

Overlopende activa	Boekwaarde 31-12-2016	Boekwaarde 31-12-2017
Nog te ontvangen bedragen met een specifiek bestedingsdoel	0	0
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	1.923.251	4.059.689
	1.923.251	4.059.689

De post 'Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen' kan vervolgens als volgt worden gespecificeerd:

Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	Boekwaarde 31-12-2016	Boekwaarde 31-12-2017
Overige nog te ontvangen bedragen	1.559.712	3.445.720
Vooruitbetaalde bedragen	363.539	613.969
	1.923.251	4.059.689

De 'Overige nog te ontvangen bedragen' worden, conform voorgaande jaren vrijwel volledig gevormd door het bedrag aan te ontvangen BTW.

Passiva

Vaste passiva

Eigen vermogen

Om financiële tegenvallers te kunnen opvangen heeft de gemeente weerstandsvermogen nodig. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en de risico's die de gemeente loopt. De risico's die worden gelopen zijn velerlei en van diverse aard. De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen die kunnen worden ingezet om tegenvallers op te vangen. Naast de bufferreserves zijn dit langlopende voorzieningen, ongebruikte belastingcapaciteit en ruimte op de begroting (waaronder de post 'onvoorzien'). Bij het optimaliseren van het weerstandsvermogen spelen naast weerstandscapaciteit en risico's als zodanig ook andere factoren een rol. Het gaat hierbij om het aanpassingsvermogen of de flexibiliteit van de organisatie en om de kans op gelijktijdigheid van tegenslagen. Op zichzelf genomen kleine risico's kunnen door toeval gelijktijdig of vlak na elkaar optreden, waardoor toch een groot beroep op de weerstandscapaciteit noodzakelijk is. De kansen op verschillende soorten tegenvallers kunnen afhankelijk zijn. Zo kan bijvoorbeeld een terugval van de economische groei leiden tot een lagere algemene uitkering, hogere rente, een groter beroep op garanties en meer bijstandsuitgaven.

Het beleid van de gemeente Heerenveen is er op gericht dat in eerste instantie de incidentele weerstandscapaciteit wordt gebruikt om zowel incidentele als structurele tegenvallers te dekken. Mochten zich in enig jaar structurele tegenvallers voordoen zonder dat daar meevallers tegenover staan, dan zullen deze eerst worden afgedekt middels de incidentele weerstandscapaciteit. Vervolgens zal in de eerstvolgende Verantwoordings- en Perspectiefnota structurele dekking worden gezocht. De gevolgen van het voordoen van een risico worden dus altijd eerst uit de incidentele weerstandscapaciteit gedekt. Uitgangspunt is daarbij, dat met name de vrij aanwendbare (algemene) reserves gebruikt worden om tegenvallers te dekken.

Bestanddeel	Incidenteel	Structureel
Algemene reserve	✓	
Reserves en voorzieningen	✓	
Onvoorzien	✓	
Begrotingsruimte		✓
Stille reserves	✓	
Onbenutte belastingcapaciteit		✓
Kostenreducties (bezuinigingen)		✓

Het eigen vermogen vormt een van de belangrijkste componenten van de weerstandscapaciteit.

Het in de balans opgenomen eigen vermogen (exclusief rekeningresultaat 2017) bestaat uit de volgende posten:

Reserves	Stand 31-12-2016	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2017
Algemene reserves	16.055.540	39.695.304	22.680.735	33.070.109
Bestemmingsreserves; egalisatie tarieven	0	0	0	0
Bestemmingsreserves; overig	20.198.977	265.833	15.343.866	5.120.944
	36.254.517	39.961.137	38.024.601	38.191.053

De mutaties op de reserves van de algemene dienst zijn verantwoord in de exploitatie. Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar bijlage 3 van deze jaarrekening (overzicht mutaties reserves).

De algemene reserves zijn als volgt opgebouwd:

Specificatie 'Algemene reserves'	Stand 31-12-2016	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2017
Algemene reserve niet geblokkeerd	3.200.781	1.227.373	2.409.669	2.018.485
Reserve gerealiseerd resultaat	4.171.066	0	4.171.066	0
Algemene reserve	8.683.693	22.867.931	16.100.000	15.451.624
Weerstandsvermogen	0	15.600.000	0	15.600.000
	16.055.540	39.695.304	22.680.735	33.070.109

Algemene reserve niet geblokkeerd

De algemene reserve niet-geblokkeerd bevat de door de gemeenteraad beschikbaar gestelde incidentele middelen. De besteding van deze middelen dient te geschieden aan het specifiek gestelde doel. De algemene reserve niet-geblokkeerd bedraagt per 31 december 2016 € 2.018.485 (2016: € 3.200.781; 2015: € 1.997.603). Dit onderdeel van de reserve is daarmee in 2017 met bijna € 1,2 miljoen afgenomen.

Reserve gerealiseerd resultaat

Deze reserve heeft betrekking op het voordelig rekeningresultaat van het voorgaande verslagjaar. Het resultaat van 2016 bedroeg € 4.171.066. In 2017 is dit toegevoegd aan de algemene reserve.

Algemene reserve

Zoals blijkt uit het bovenstaande verloopoverzicht van de 'algemene reserves' is deze reserve ten opzichte van voorgaand verslagjaar wederom sterk gestegen. Bedroeg de stand van de algemene reserve per 1 januari 2017 nog bijna € 8,7 miljoen; per 31 december 2017 is dit verbeterd tot bijna € 15,5. De algemene reserve is vrij besteedbaar. Hier zijn dus geen bestedingen aan gekoppeld. De algemene reserve zorgt voor een extra financiële buffer voor de gemeente en kan dienen als financiering voor onvoorziene kosten of nieuw beleid.

Weerstandsvermogen

De reserve 'Weerstandsvermogen' is in 2017 gevormd en bestaat uit het deel dat nodig is om de financiële gevolgen van van te voren onderkende risico's op te vangen. De gemeente Heerenveen streeft er naar dat het weerstandsvermogen te allen tijde toereikend is om de financiële gevolgen van risico's volledig op te kunnen vangen. Op basis van het risicoprofiel van de gemeente Heerenveen bedraagt het benodigd weerstandsvermogen per ultimo 2017 € 15,6 miljoen.

De voor de berekeningen gebruikte software (Naris) maakt integraal risicomanagement mogelijk. Het verzamelen van risico-informatie verloopt via een eenvoudig proces, waarbij diverse medewerkers informatie delen die voor het proces noodzakelijk zijn. Risico's en beheersmaatregelen worden daarbij gekoppeld aan de belangrijkste doelstellingen. Belanghebbenden krijgen daarmee inzicht in het noodzakelijke weerstandsvermogen van de gemeente.

Alle risico's die van te voren kunnen worden onderkend, zijn in kaart gebracht en worden in de beoordeling van het weerstandsvermogen betrokken. Een opsomming van de grootste risico's (met grootste worden de risico's bedoeld die door kans van optreden en gevolg het meeste invloed hebben op het weerstandsvermogen) kan als volgt worden weergegeven:

- H Optreden van een extra zorgvraag in de jeugdzorg.
- H Kostenverhoging van de jeugdzorg als gevolg van nieuwe vormen van inkoop (arrangementsfinanciering).
- H Geraamde opbrengsten grondexploitaties worden niet gerealiseerd (rekening houdend met de bestaande voorzieningen).
- H Noodzaak tot investeren op systeembeheer en de helpdesk om de benodigde kwaliteit en continuïteit te kunnen borgen.
- H Ontoereikend budget voor uitkeringen (BUIG) als gevolg van de open einde regeling.
- H Duurzaamheidskorting bouwleges.
- H APPA risico (onvoldoende dekking in het APPA-fonds ter dekking van de betaling van (toekomstige) pensioenen door schommeling van de rekenrente).
- H Oplopende Wsw-tekorten doordat een CAO-stijging van de lonen mogelijk niet wordt gecompenseerd door de rijksbijdrage.
- H Terugvordering van gemaakte kosten door Sociaal Domein Fryslân vanwege onjuiste inzet Beschermd wonen en ThuisPlus lokaal.
- H Het niet realiseren van lange(re) termijndoelen die door of voor ICT zijn gesteld omdat er geen focus ligt op de uitvoering van beleid.

Het beschikbare weerstandsvermogen gedeeld door het benodigde weerstandsvermogen op basis van het risicoprofiel vormt de ratio van het weerstandsvermogen. Deze ratio kan aan de hand van de volgende tabel worden beoordeeld:

Ratio	Waardering	Betekenis
>2	A	Uitstekend
1,4 – 2,0	B	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	C	Voldoende
0,8 – 1,0	D	Matig
0,6 – 0,8	E	Onvoldoende
< 0,6	F	Ruim onvoldoende

De gemeente Heerenveen streeft naar: 'voldoende' (ratio C). Dit omdat bij de berekening van het benodigd weerstandsvermogen rekening wordt gehouden met een verhogende factor. Bij het in de balans van 2017 gevormde weerstandsvermogen van € 15,6 bedraagt de ratio exact 1. Deze ratio is derhalve berekend exclusief de algemene reserve. Inclusief de algemene reserve loopt de ratio op naar bijna 2.

Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves zijn reserves waaraan door de Raad een bepaalde bestemming is gegeven. De precieze doelstelling per reserve staat beschreven in de notitie 'Reserves en Voorzieningen'. In de jaarstukken wordt deze doelstelling slechts kort toegelicht.

Bestemmingsreserve	Doel	Bedrag
Overige bestemmingsreserves		
Projecten uit eigen middelen	Er worden diverse projecten uitgevoerd die niet op de staat van investeringen terechtkomen omdat deze uit eenmalige middelen worden gefinancierd en/of uit subsidies en bijdragen van derden worden gedekt. Nog niet bestede gemeentelijke middelen per ultimo boekjaar worden ten gunste van deze reserve gebracht en in het volgende boekjaar weer beschikbaar gesteld voor de betreffende projecten.	458.246
Sociaal Cultureel werk Aengwirden	Het bevorderen van de sociale cohesie in de dorpen van de voormalige gemeente Aengwirden.	100.085
Sociaal Domein	De bestemmingsreserve is bedoeld voor de egalisatie van de inkomsten en uitgaven binnen de taakvelden Participatie, Jeugd, WMO en Bijstand.	2.594.486
Betaald parkeren	Het opbouwen van een buffer voor het onrendabele gedeelte van de huidige en toekomstig te realiseren parkeervoorzieningen.	0
Reserve leegstand Kompanije/MFA Jubbega	Dekking voor de huurinkomsten, voortvloeiende uit leegstand, als gevolg van gemeentelijke bezuinigingen.	76.578
Reserve baggeren	Het reserveren van gelden voor het financieren van toekomstige baggerprojecten.	128.971
Precario	Het opvangen van een eventuele verplichting tot terugbetaling van opgelegde precariobelasting. Op basis van gerechtelijke uitspraken kon deze reserve in 2017 worden opgeheven.	0
Frictiekosten concern	Het vormen van een buffer voor het opvangen van frictiekosten met betrekking tot personeelskosten.	1.462.574
Reserve BGT	De kosten die gepaard gaan met de realisatie en implementatie van de Basisregistratie Grootchalige Topografie te dekken .	300.004
Subtotaal		5.120.944
Totaal		5.120.944

De gemeente heeft vanaf 2011 precariobelasting op grond van de belastingverordening in rekening gebracht bij de netwerkbeheerder voor gebruik van het gas- en elektriciteitsnetwerk. De netwerkbeheerder was het niet eens met de opgelegde aanslagen en heeft daartegen bezwaar aangetekend. De rechter heeft uitspraken gedaan die uitvielen in het voordeel van de gemeente. Tegen deze uitspraken is door de netwerkbeheerder vervolgens hoger beroep ingesteld bij het gerechtshof. Op basis van onderliggende overeenkomsten heeft de netwerkbeheerder het beroep tegen de heffing van precariorechten voor het gasnetwerk in een eerder stadium reeds ingetrokken. De beroepsprocedure tegen de heffing van precariorechten voor het elektriciteitsnetwerk is doorgezet. De uitspraak in de beroepsprocedure heeft in 2017 plaats gevonden. De gemeente is hierbij in het gelijk gesteld. Op grond hiervan is het bedrag van de bestemmingsreserve vrijgevallen ten gunste van de 'algemene reserve'. Het hiermee gepaard gaande bedrag ad € 10,4 miljoen is vervolgens mede gebruikt om de reserve 'weerstandsvormogen' op het gewenste peil te brengen.

Er is de laatste jaren veel discussie geweest over het heffen van precariorechten. De mogelijk tot het heffen van precariorechten is daarom ingetrokken. Om een gemeente in staat te stellen het wegvallen van de inkomsten geleidelijk op te kunnen vangen, is er een overgangstermijn van vijf jaar overeengekomen. Gemeenten mogen daardoor nog tot uiterlijk 1 januari 2022 precariobelasting op nutsnetwerken heffen. Het overgangsrecht geldt alleen als een gemeente een verordening met tarief had voor precariobelasting op kabels en leidingen op 10 februari 2016, de datum waarop minister Plasterk van Binnenlandse Zaken het wetsvoorstel voor afschaffing van de precariobelasting had aangekondigd. Onder de overgangsregeling kan een gemeente bovendien maximaal heffen naar het tarief zoals dat gold op 10 februari 2016. De gemeente Heerenveen voldoet aan deze voorwaarden en zal de heffing van precariorechten dus voor het laatst opleggen over het belastingjaar 2021.

Voor het verloop van de bestemmingsreserves wordt verder verwezen naar het bijlagenboek bij de jaarrekening, bijlage 3 (staat van reserves).

Gerealiseerd resultaat

Gerealiseerd resultaat	Resultaat 2016	Resultaat 2017
Gerealiseerd resultaat algemene dienst	4.864.066	-2.130.069
Gerealiseerd resultaat grondexploitaties	-693.000	5.004.000
	4.171.066	2.873.931

Het resultaat van de jaarrekening 2017 bedraagt € 2.873.931 (voordelig)

Het resultaat van de jaarrekening 2016 bedroeg € 4.171.066 (voordelig). Dit resultaat is na vaststelling van de jaarrekening door de gemeenteraad conform het voorstel tot bestemming van het resultaat in 2017 toegevoegd aan de algemene reserve.

Voorzieningen

De vorming van een voorziening geschiedt op basis van bedrijfseconomische grondslagen. Ondanks dat de gemeenteraad bij het treffen van een voorziening feitelijk geen keus heeft, dient het vormen van een voorziening wel geaccordeerd te worden door de gemeenteraad. Dit vloeit voort uit het feit dat de gemeenteraad beschikt over het zogenaamde budgetrecht. Aangezien de voorziening wordt gevormd ten laste van de exploitatierekening, betekent dit dat de gemeenteraad met de vorming er van moet instemmen.

Voorzieningen worden, conform BBV, gevormd wegens:

- H* Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.
- H* Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten.
- H* Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.
- H* Bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven.

Voorzieningen mogen niet worden gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Rentetoevoeging aan voorzieningen is bovendien niet toegestaan.

Het verloop van de voorzieningen in 2017 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

Voorzieningen	Saldo 31-12-2016	Toevoegingen	Onttrekkingen	Vrijval	Boekwaarde 31-12-2017
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's	4.994.248	748.800	1.358.725	348.508	4.035.815
Egalisatievoorziening	1.850.447	1.954.525	609.271	0	3.195.701
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed worden	9.253.935	704.901	2.414.251	168.560	7.376.026
	16.098.630	3.408.226	4.382.247	517.067	14.607.542

Voor een nadere specificatie wordt verder verwezen naar het bijlagenboek bij de jaarrekening, bijlage 3 "staat van reserves en voorzieningen".

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

Het verloop van deze voorzieningen kan als volgt worden weergegeven:

Omschrijving	Stand 31-12-2016	Storting	Vrijval	Aanwending	Stand 31-12-2017
<u>Verplichtingen, verlies en risico's</u>					
Voorziening bedrijvenpark A7	638.371			638.371	0
Gevolgen wet APPA	4.015.113		98.508		3.916.605
WGA-fonds	293.693	39.000	250.000	15.745	66.948
Participatiefonds kwijscheldingen	595	704.650		704.609	636
Faciliteiten Raad	46.476	5.150			51.626
Totaal verplichtingen, verlies en risico's	4.994.248	748.800	348.508	1.358.725	4.035.815

De dotaties aan de voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (wet APPA) zijn gebaseerd op actuariële berekeningen.

Egalisatievoorzieningen

Het verloop van de egalisatievoorzieningen van de gemeente luidt:

Omschrijving	Stand 31-12-2016	Storting	Vrijval	Aanwending	Stand 31-12-2017
<u>Onderhoud- en egalisatievoorzieningen</u>					
Inventaris gemeentehuis	159.686	36.905		26.620	169.971
Voorziening sportvelden	125.988	300.020		1.000	425.008
Onderhoud kade- en oeverbescherming	0	13.500		2.947	10.553
Onderhoud CT kunstwerken	150.000	173.400		114.126	209.274
Onderhoud gebouwen	1.414.774	1.430.700		464.578	2.380.895
Totaal onderhoud en egalisatie	1.850.447	1.954.525	0	609.271	3.195.701

Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden

Onder deze post worden de ontvangen middelen verantwoord waaraan door de verstrekker een specifiek bestedingsdoel is verbonden. Daarnaast worden hier de middelen verantwoord die bestemd zijn voor de medefinanciering van toekomstige investeringen in activa waarvoor een heffing kan worden geheven.

De specificatie van deze posten kan als volgt worden weergegeven:

Omschrijving	Stand 31-12-2016	Storting	Vrijval	Aanwending	Stand 31-12-2017
<u>Van derden verkregen middelen</u>					
Rioleringen	7.770.582	704.901		1.636.702	6.838.780
Verplichtingen Boarnsterhim (afd. RO)	456.000			171.000	285.000
Afvalstoffenheffing	396.081		167.887		228.194
Achterstalling onderhoud B'him (bruggen)	607.221		672	606.548	0
Achterstalling onderhoud B'him (wegen)	0				0
Achterstalling onderhoud B'him (medium)	24.052				24.052
Totaal vervangingsvoorzieningen	9.253.935	704.901	168.560	2.414.251	7.376.026

Een deel van deze voorzieningen wordt sinds de jaarverslaggeving van 2014 voor het eerst opgenomen op grond van een wijziging van de verslaggevingregels (BBV). Indien gemeenten in de heffingen bijdragen hebben opgenomen voor toekomstige vervanging van investeringen voor riolering en afvalstoffeninzameling, dan komen deze gelden in een vervangingsvoorziening. Dit was reeds het geval, echter op de balans is er vanaf 2014 een aparte categorie voor deze voorzieningen voorgeschreven. Zodra de daadwerkelijke vervangingsinvestering plaats vindt, wordt deze investering geactiveerd. Vervolgens worden de bedragen opgenomen in de voorziening rechtstreeks op de vervangingsinvestering in mindering gebracht.

Het betreft in het geval van de gemeente Heerenveen alleen de voorziening 'Rioleringen'. Per 31 december 2017 bedraagt de omvang van deze voorziening € 6.838.780. Van het totaal van de getroffen voorzieningen kan tenslotte de volgende toelichting worden gegeven:

Voorzieningen	Doel	Bedrag
<u>Voorzieningen voor verplichtingen, verlies en risico's</u>		
Gevolgen Wet APPA	Het opvangen van de gevolgen van de wijziging van de Wet APPA.	3.916.605
WGA-fonds	Ter dekking van de kosten van WGA-uitkeringen voor arbeidsongeschikte werknemers in de zin van de WGA die voor eigen rekening komen.	66.948
Participatiefonds kwijtscheldingen	Afwikkeling kwijtschelding gemeentelijke belastingen.	636
Faciliteiten Raad	Egalisatie van kosten voor faciliteiten voor de Raad.	51.626
Subtotaal		4.035.815
<u>Onderhoud- en egalisatievoorzieningen</u>		
Inventaris gemeentehuis	Egalisatie van kosten van de inrichting.	169.971
Voorzieningen sportvelden	Egalisatie van onderhoudskosten van natuur- en kunstgrasvelden, inclusief atletiekbaan.	425.008
Onderhoud kade- en oeverbescherming	Egalisatie van onderhoudskosten ten behoeve van de kade- en oeverbescherming van die kades en oevers die in gemeentelijk eigendom zijn.	10.553
Onderhoud CT kunstwerken	Egalisatie van onderhoudskosten van de civiel technische kunstwerken die in gemeentelijk eigendom zijn.	209.274
Onderhoud gebouwen	Egalisatie van onderhoudskosten van de gebouwen die in gemeentelijk eigendom zijn.	2.380.895
Subtotaal		3.195.701
<u>Voorziening egalisatie tarieven</u>		
Rioleringen	Egalisatie ten behoeve van de (investeringen in de) riolering.	6.838.780
Verplichting Boarnsterhim (afd. RO/risicovoorziening)	Voorziening ter dekking van de risico's nieuwbouw woningen in Akkrum, welke voortvloeien uit de herindeling Boarnsterhim.	285.000
Achterstallig onderhoud Boarnsterhim (bruggen, wegen en medium)	Voorziening voor het uitvoeren van het achterstallig onderhoud op het grondgebied van de voormalige gemeente Boarnsterhim.	24.052
Afvalstoffenheffing	Egalisatie ten behoeve van de tarieven afvalstoffenheffing.	228.194
Subtotaal		7.376.026
Totaal		14.607.542

Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar

In het onderstaande overzicht wordt het verloop weergegeven van de langlopende schulden over het jaar 2017. Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar de staat van opgenomen langlopende leningen(bijlage 4).

Langlopende leningen	Oorspronkelijke hoofdsom	Saldo per 31-12-2016	Afgesloten	Aflossing regulier	Aflossing vervroegd	Saldo 31-12-2017
Banken	150.108.730	138.589.200	0	4.103.624	0	134.485.575
	150.108.730	138.589.200	0	4.103.624	0	134.485.575

De totale rentelast met betrekking tot de vaste schulden voor het jaar 2017 bedroeg - zoals blijkt uit het onderstaande schema - € 3.350.217 (2016: € 3.474.796; 2015: € 4.514.958). Voor het jaar 2018 wordt voor de huidige langlopende leningen een rentelast geraamd van ruim € 3,2 miljoen.

Rentelast	Rentelast 2017	Rentelast 2018
Banken	3.350.217	3.222.807
	3.350.217	3.222.807

De aflossingsbedragen (uitgaande van de per ultimo 2017 bestaande langlopende schulden) kunnen voor de komende jaren als volgt worden gespecificeerd:

Termijn	Aflossing
1 jaar	5.103.624
2 - 5 jaar	20.414.496
6 jaar en langer	108.967.455
	<u>134.485.575</u>

Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva zijn de netto-vlottende schulden en de overlopende passiva verantwoord.

Netto vlottende schulden

Onder netto-vlottende schulden worden verstaan die schulden die een rentetypische looptijd kennen die korter is dan één jaar.

De in de balans opgenomen netto-vlottende schulden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Kortlopende schulden	Boekwaarde 31-12-2016	Boekwaarde 31-12-2017
Kasgeldleningen openbare lichamen	0	0
Overige kasgeldleningen	0	0
Bank- en girosaldi	0	0
Overige schulden	4.537.196	4.837.511
	4.537.196	4.837.511

Kasgeldleningen

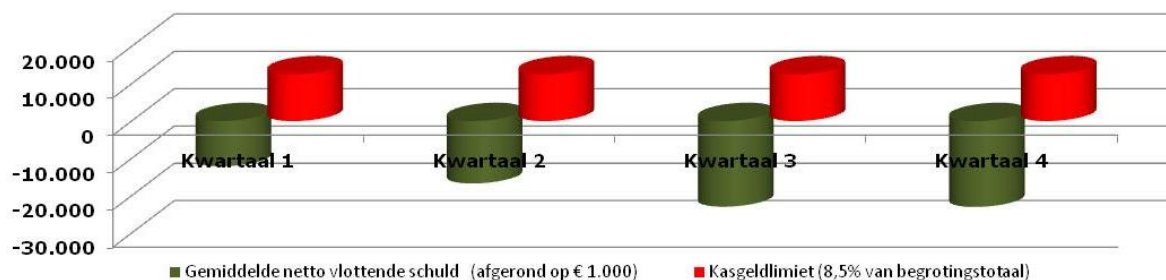
De wet Financiering decentrale overheden (wet Fido) schept een bindend kader voor een verantwoordelijke en professionele inrichting van de treasuryfunctie bij decentrale overheden waaronder gemeenten.

Het uitgangspunt voor de wet Fido, het beheersen van risico's, uit zicht in een tweetal randvoorwaarden voor het treasurybeleid:

- H Het aangaan en verstrekken van leningen alsmede het verstrekken van garanties is alleen toegestaan voor de uitoefening van de publieke taak.
- H Tijdelijke uitzettingen en derivaten moeten een prudent (verstandig) karakter hebben en mogen niet zijn gericht op het genereren van inkomsten door het lopen van overmatige risico's.

Het beheersen van risico's als uitgangspunt van de wet Fido uit zich verder in voorschriften omtrent de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Beide beogen de renterisico's te begrenzen die verbonden zijn aan de financiering door middel van achtereenvolgens de korte schuld en de lange schuld. Het begrenzen van de risico's van de korte schuld geschiedt via voorschriften ten aanzien van de kasgeldlimiet.

In het kader van de wet Fido (Wet financiering decentrale overheden) mocht de gemeente in 2017 maximaal zo'n € 12,5 miljoen met vlottende middelen financieren. Als gevolg van het hoge saldo aan liquide middelen gedurende 2017 (zie ook schatkistbankieren onder de 'uitzettingen korter dan één jaar') is deze limiet het verantwoordingsjaar in geen van de kwartalen overschreden. Het verloop van de kasgeldlimiet gedurende het jaar 2017 kan grafisch als volgt worden weergegeven:

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Gemiddelde netto vlottende schuld (afgerond op € 1.000)	-12.112	-16.703	-22.931	-23.002
Kasgeldlimiet (8,5% van begrotingstotaal)	12.538	12.538	12.538	12.538

De laatste jaren bestaan er per ultimo dienstjaar geen lopende kasgeldleningen.

Voor een verdere toelichting wordt tevens verwezen naar de paragrafen behorende bij de jaarstukken 2017 (onderdeel 2.3 financiering).

Bank-en girosaldi

De saldi per 31 december 2016 en 31 december 2017 waren allemaal positief, zodat de verantwoording plaats vindt op de debetzijde van de balans onder de liquide middelen.

Overige schulden

De overige schulden per 31 december 2017 worden gevormd door het uitstaande bedrag aan crediteuren. Voor een nadere specificatie van de post "overige schulden" wordt verwezen naar de specificaties bij de afdeling financiële dienstverlening.

De afwikkeling van de post 'overige schulden' vertoont een normaal verloop.

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

Overlopende passiva	Boekwaarde 31-12-2016	Boekwaarde 31-12-2017
Nog te betalen bedragen	13.204.630	14.336.384
Vooruitontvangen bedragen	952.494	3.777.501
	14.157.124	18.113.884

Nog te betalen bedragen

De bedragen per ultimo verslagjaar kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Specificatie 'nog te betalen bedragen'	Boekwaarde 31-12-2016	Boekwaarde 31-12-2017
Uitkeringslasten Soza	1.102.652	997.608
BTW fiscus	1.939.282	3.682.601
Overlopende rente	877.949	847.547
Nog te betalen sociale lasten	1.508.541	1.897.658
Nog te betalen bedragen	7.771.793	6.286.766
Overig	4.414	624.204
	13.204.630	14.336.384

De belangrijkste posten binnen de 'Nog te betalen bedragen' kunnen als volgt worden weergegeven:

Omschrijving	Bedrag
Diverse nog te betalen bedragen < € 50.000	239.787
Raming dagondersteuning langd.psychisch.; periode 13-2017	52.040
Raming contractbeheer Súdwest-Fryslân Sneek	60.000
Raming Veiligheidsregio Fryslân; 4e kwartaal 2017	69.998
Factuur Bbz en IOAZ gemeente Leeuwarden; december 2017	155.333
Verpl. Schagen infra; fp H'veen-Haskerdijken	164.419
Raming huish.zorg Himmelsjek; periode 13-2017	192.483
Raming thuisondersteuning; periode 13-2017	218.557
Raming kosten SDF	252.334
Raming jeugdzorg 303 berichten 2015/2016	374.813
Raming jeugdzorg 303 berichten 2017	994.898
Raming jeugdzorg 321 berichten 2015/2016	1.179.569
Raming jeugdzorg 321 berichten 2017	2.332.535
	6.286.766

Voor een verdere specificatie van de post "nog te betalen bedragen" wordt verwezen naar bijlage 7. Deze bijlage is in een afzonderlijk boekwerkje bij de jaarrekening opgenomen. De nog te betalen bedragen worden in de loop van het jaar 2018 regulier afgewikkeld.

Vooruitontvangen bedragen

Niet bestede middelen van uitkeringen van Europese en Nederlandse overheidslichamen met een specifiek bestedingsdoel moeten ingaande 2008 worden verantwoord onder de 'overlopende passiva'. Dit laatste is geregeld in artikel 49 van het BBV.

<i>Overlopende passiva</i>	Boekwaarde 31-12-2016	Boekwaarde 31-12-2017
Nog te betalen bedragen	13.326.361	14.634.136
Vooruitontvangen bedragen overheid	830.763	3.479.749
Vooruitontvangen bedragen overig	121.731	297.752
	14.157.124	18.113.884

Het verloop van de vooruitontvangen bedragen van de overheid kan als volgt worden gepresenteerd:

Verloopoverzicht 'vooruitontvangen bedragen' overheid	Boekwaarde 31-12-2016	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Boekwaarde 31-12-2017
Prov. Fryslân; project Heerenveen Beter Bereikbaar	0	3.500.000	1.580.821		1.919.179
Rijksbijdr. invest. stedel. vernieuw.	830.763	491.709			1.322.472
Friese aanpak (gemeenten) omgevingsvisie	0	177.245	33.627		143.618
Prov. Fryslân; fietspad K.R. Poststraat - Pastorielaan Heerenveen	0	40.000	0		40.000
Prov. Fryslân; herinrichting Compagnonstraat / van Dekemalaan	0	240.000	217.970		22.030
Gemeentelijke bijdragen Lightchallenge	0	32.450	0		32.450
	830.763	4.481.404	1.832.418	0	3.479.749

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Garant- en borgstellingen

Een garantie is een vorm van zekerheidstelling. Het is een overeenkomst waarbij de ene partij (de garant) zich jegens een andere partij (de schuldeiser) verbindt tot nakoming van een verbintenis die een derde (de gegarandeerde) jegens de schuldeiser heeft. Dit is overigens geen vastomlijnd juridisch begrip. Dat geldt wel voor een andere vorm van zekerheidstelling: de borgtocht. Borgtocht is volgens het Burgerlijk Wetboek (artikel 7:850) een overeenkomst waarbij de ene partij (de borg) zich jegens een andere partij (de schuldeiser) verbindt tot nakoming van een verbintenis die een derde (de hoofdschuldenaar) jegens de schuldeiser heeft of zal verkrijgen. Daar waar wordt gesproken van gemeentelijke garantstelling, is formeel sprake van borgtocht.

De gemeente Heerenveen staat per 31 december 2017 nog borg voor een bedrag van bijna € 27,1 miljoen. Het bedrag is, conform de jaarverslaggevingseisen, buiten de balans onder de passiva verantwoord.

Gewaarborgde geldleningen

Van de door de gemeente per ultimo 2017 gewaarborgde geldleningen kan - onder verwijzing naar de bijlage staat F (bijlage 5) bij de rekening - het volgende overzicht worden gegeven:

	Oorspronkelijk bedrag	Percentage borgstelling	Saldo 31-12-2016	Saldo 31-12-2017
Woningbouw: Stichting Accolade	10.168.307	100%	3.864.986	1.665.784
Woonfriesland	2.997.096	100%	2.764.022	2.642.745
Sportstad Heerenveen BV	20.000.000	100%	0	19.333.333
Stichting Meriant	580.839	100%	653.444	580.839
Stichting Bibliotheken Mar en Fean	340.335	100%	226.890	204.201
Stichting Verzorgingscentra Utingeradeel	3.743.687	100%	1.747.053	1.497.475
Stichting SBV, Tjalleberd	1.283.000	100%	1.214.670	1.178.778
Totaal	39.113.264		10.471.064	27.103.155

Garanties

WSW

Instellingen op het gebied van zorg- en sociale woningbouw hebben de mogelijkheid leningen aan te trekken via het Waarborgfonds sociale woningbouw (WSW). Hiervoor geldt een achtervangregeling waarvoor ook de gemeente Heerenveen risicodragend is. De omvang van de door Heerenveen gegarandeerde geldleningen bedraagt per 31 december 2017 € 227.245.294.

NHG

In de jaren na de Tweede Wereldoorlog bestond een groot woningtekort. Naast het bouwen in grote volumes voor de sociale huurmarkt, werd ook het eigen woningbezit gestimuleerd. Om het destijds makkelijker te maken om via een hypotheek voor de aanschaf van een woning te lenen, maar ook om dat voor geldverstrekkers minder riskant te maken, werden door gemeenten garanties afgegeven. Die garantie hield in dat de gemeente zich garant stelde voor de verschuldigde betalingen als de geldlener (=de burger) niet meer aan zijn hypothecaire verplichtingen kon voldoen. In 1995 hebben rijks- en gemeenteoverheid één gemeenschappelijk waarborgfonds opgezet, die overal op dezelfde manier uitvoering gaf aan de hypotheekgarantie: Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW); deze regeling staat beter bekend onder de naam Nationale Hypotheek Garantie (NHG). In 2011 hebben gemeenten zich uit de regeling teruggetrokken en staat het rijk alleen garant voor de kosten.

Op leningen tot 1995 kan de gemeente Heerenveen voor 100% worden aangesproken op het tekort. Op basis van de ontwikkeling van de huizenprijzen in relatie tot de omvang van de restschuld, wordt het risico dat de gemeente Heerenveen nu nog wordt aangesproken op tekorten voor deze hypotheek ingeschat als nihil. Sinds 1995 is de gemeente samen met het rijk aansprakelijk voor eventuele tekorten. Indien het waarborgfonds niet toereikend is om de financiële risico's op te vangen kan de gemeente Heerenveen voor 50% worden aangesproken om het tekort aan te vullen. Dit geldt voor leningen die na 1994 en vóór 1 januari 2011 zijn afgesloten. De omvang van de door Heerenveen gegarandeerde geldleningen bedraagt naar schatting per 31 december 2017 € 10,8 miljoen (dit op basis van de meest recente gegevens verstrekt door NHG).

Het voorgaande wordt als volgt gespecificeerd:

	Oorspronkelijk bedrag	Percentage borgstelling	Saldo 31-12-2016	Saldo 31-12-2017
<u>WSW</u>				
Accolade	136.160.000	100%	134.914.000	134.777.374
St. Habion	8.500.000	100%	8.500.000	8.500.000
Woonzorg Nederland	7.382.082	100%	5.977.000	5.847.920
Stichting WoonFriesland	76.000.000	100%	76.000.000	76.000.000
Stichting Mooiland	2.120.000	100%	2.120.000	2.120.000
			227.511.000	227.245.294
<u>NHG</u>				
Leningen tot 1995	pm	100%	0	0
Leningen 1995-2010	262.000.000	50%	27.570.000	10.810.000
Leningen vanaf 2011	pm	0%	0	0
			27.570.000	10.810.000
Totaal	492.162.082		255.081.000	238.055.294

Sportstad Heerenveen BV

In 2017 is door de gemeente Heerenveen een garantieovereenkomst afgesloten met Sportstad Heerenveen BV. Hiermee is de oude vermogeninstandhoudingsverklaring komen te vervallen. Met deze overeenkomst was het voor Sportstad Heerenveen BV mogelijk een nieuwe financieringsovereenkomst af te sluiten. Dit betekent dat conform de borgstellingsovereenkomst tussen de BNG Bank en de gemeente, de gemeente garant staat voor de betaling van de resterende lening en de bijbehorende rentevergoeding wanneer Sportstad Heerenveen BV niet langer in staat is aan deze verplichtingen te voldoen. In de afgesloten garantieovereenkomst zijn afspraken gemaakt en voorwaarden gesteld waardoor de gemeente haar risico's ten aanzien van deze garantstelling beheerst.

Overig

De gemeente Heerenveen kent de volgende belangrijke financiële verplichtingen waaraan de gemeente de komende jaren is gebonden:

Bedrijf: Canon Nederland N.V.

- H Type: levering op basis van huur hoogvolumemachines Repro-apparatuur
- H Termijn: 36 maanden (vanaf juli 2016)
- H Waarde: circa € 23.000,- op jaarbasis
- H Procedure: enkelvoudig onderhands

Bedrijf: Veenman (machines Xerox)

- H Type: levering (op basis van koop) van multifunctionals en bijbehorende dienstverlening (onderhoud en afdrukken)
- H Apparaten: 16 stuks
- H Termijn: 5 jaar (aanvang 01-01-2016 – einde 01-01-2021)
- H Waarde: circa € 20.000,- op jaarbasis
- H Procedure: meervoudig onderhandse aanbesteding

2 Overzicht lasten en baten + toelichting

Rekeningresultaat 2017

Er is sprake van een positief saldo op de thema's van € 2,9 miljoen. In deze Themarekening zijn voorstellen geformuleerd voor bestemming van het genoemde resultaat 2017.

Resultaat thema's

Onderstaand zijn de verschillen cijfermatig op hoofdlijnen weergegeven. De verschillen worden nader toegelicht per thema onder het kopje 'Wat heeft het gekost'.

Omschrijving	Thema's				
	1	2	3	4	Totaal
	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000
Begroting na wijziging	55.267	-47.264	-7.840	-163	0
Totaal rekening	60.824	-50.008	-7.824	-118	2.874
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	5.557	-2.744	16	45	2.874
Algemene uitkering gemeentefonds	181				181
Bedrijfsvoering	433				433
Bestemmingsplannen	108				108
Grondexploitaties	4.272				4.272
Leges titel 1	111				111
Vastgoed	353				353
Wijken	-413				-413
Jeugd		-2.744			-2.744
Onderwijs			168		168
Sport			-161		-161
Overige mutaties	512		9	45	566
Verschil	5.557	-2.744	16	45	2.874

Begrotingsrechtmatigheid

Als blijkt dat de gerealiseerde lasten hoger zijn dan de, ook na begrotingswijziging geraamde lasten op de geautoriseerde thema's, is sprake van onrechtmatige uitgaven (begrotingsonrechtmatigheid), omdat de overschrijding strijd kan opleveren met het budgetrecht. Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) dienen deze overschrijdingen herkenbaar in de jaarrekening te worden opgenomen. In 2017 is er op de totale lasten per thema, in thema 1; Financiën en Bedrijfsvoering en thema 2; Sociaal Domein, sprake van een 'begrotingsonrechtmatigheid'. Er wordt geadviseerd om de overschrijding bij de vaststelling van de Themarekening 2017 te autoriseren, waarmee de overschrijding alsnog als rechtmatig wordt aangemerkt.

De overschrijding van de uitgaven in thema 1 kan volledig worden toegeschreven aan de grondexploitaties. Tegenover deze extra uitgaven zijn ook de voordelen opgenomen in de inkomsten. Het saldo op de grondexploitaties is € 4,3 miljoen positief. Het resultaat op het thema Financiën en Bedrijfsvoering heeft in totaal een positief saldo van € 5,6 miljoen.

In thema 2 is de overschrijding het gevolg van een nabetaling in het Sociaal Domein, voor het domein jeugd, over de jaren 2015 en 2016. Daarnaast is er een balanspost opgenomen voor de nog te betalen kosten jeugd 2017. De extra uitgaven zijn toegelicht in het thema Sociaal Domein.

Thema	Omschrijving	Saldo x € 1.000
1	Financiën en Bedrijfsvoering	-1.004
2	Sociaal Domein	-4.688
Totaal overschrijding		-5.692

Analyses

Alle overschrijdingen hebben plaatsgevonden binnen het door de gemeenteraad geaccordeerde beleid. Voorgesteld wordt om bij de vaststelling van de Themarekening 2017 de genoemde overschrijdingen te autoriseren. Voor een nadere toelichting op de overschrijdingen (> € 100.000) wordt verwezen naar de desbetreffende thema's.

Saldo van baten en lasten

Onderstaand zijn de saldi per thema, inclusief de algemene dekkingsmiddelen (thema 1) en de mutaties in de reserves weergegeven.

Omschrijving	Raming begrotingsjaar voor wijziging			Raming begrotingsjaar na wijziging			Realisatie begrotingsjaar		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
Thema 1 *	191.405	127.667	63.738	131.128	69.875	61.253	137.540	70.879	66.661
Thema 2	20.430	69.344	-48.914	21.915	70.904	-48.989	21.684	75.593	-53.909
Thema 3	472	8.603	-8.131	477	8.317	-7.840	317	8.141	-7.824
Thema 4	0	50	-50	0	163	-163	0	118	-118
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	212.307	205.663	6.644	153.520	149.259	4.261	159.541	154.731	4.810
<i>Mutaties reserves:</i>									
Thema 1	1.257	6.748	-5.491	33.970	39.956	-5.986	34.119	39.956	-5.837
Thema 2	2.327	3.480	-1.153	1.730	5	1.725	3.906	5	3.901
Thema 3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Thema 4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal mutaties reserves	3.584	10.228	-6.644	35.700	39.961	-4.261	38.025	39.961	-1.936
Gerealiseerd resultaat	215.891	215.891	0	189.220	189.220	0	197.566	194.692	2.874
<i>* De algemene dekkingsmiddelen zijn opgenomen onder thema 1</i>									
<i>Algemene dekkingsmiddelen:</i>	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
- Lokale heffingen	17.760	3.441	14.319	18.035	3.588	14.447	18.108	3.692	14.416
- Dividend	665	0	665	109	0	109	113	0	113
- Saldo financieringsfunctie	11.900	10.979	921	566	-567	1.133	549	576	-27
- Overige algemene dekkingsmiddelen	78.105	0	78.105	79.334	0	79.334	79.516	0	79.516
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	108.430	14.420	94.010	98.044	3.021	95.023	98.286	4.268	94.018
Onvoorzien	0	130	-130	0	0	0	0	0	0
Totaal	108.430	14.550	93.880	98.044	3.021	95.023	98.286	4.268	94.018

Algemene toelichting

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

De WNT verplicht het openbaar maken van de (hoogte van de) inkomens van de secretaris en de griffier van de gemeente. In het hiernavolgende staatje zijn de wettelijk vereiste gegevens vermeld. Ook moeten uitkeringen in verband met beëindiging van het dienstverband worden vermeld. Dit kwam in 2017 niet voor.

Bezoldigingsgegevens 2017

	de heer Van Leeuwestijn
Functiegegevens	Gemeentesecretaris
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 – 31/12
Deeltijdfactor in fte	1,0
Gewezen topfunctionaris?	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 90.278,36
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 14.662,20
<i>Subtotaal</i>	€ 104.940,56
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 181.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.
Totale bezoldiging	€ 104.940,56
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Gegevens 2016	
Aanvang en einde functievervulling in 2016	11/12 – 31/12
Deeltijdfactor 2016 in fte	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 4.757,86
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 355,70
Totale bezoldiging 2016	€ 5.113,56

	mevrouw Jansen
Functiegegevens	griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 – 31/12
Deeltijdfactor in fte	0.8889
Gewezen topfunctionaris?	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 81.005,49
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 13.321,92
<i>Subtotaal</i>	€ 94.327,41
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 160.888,89
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.
Totale bezoldiging	€ 94.327,41
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Gegevens 2016	
Aanvang en einde functievervulling in 2016	01/01 – 31/12
Deeltijdfactor 2016 in fte	0,8889
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 78.199,70
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 9.539,46
Totale bezoldiging 2016	€ 87.739,16

Bezoldigingsgegevens 2016 (bron: jaarrekening 2016)

Naam	functie	(gewezen) topfunctionaris (ja/nee)	met dienst- betrekking (ja/nee)	beloning	belastbare vaste en variabele onkosten- vergoedingen	voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	Totale bezoldiging	duur van het dienstverband in het jaar (in dagen)	omvang van het dienstverband in het jaar (fte)
F. Perdok	Gemeentesecretaris	Ja	Ja	104.167	518	13.405	118.090	345	1.0
J. van Leeuwestijn	Gemeentesecretaris	Ja	Ja	4.758	356	0	5.114	20	1.0
W.J.M.A. Jansen	Raadsgriffier	Ja	Ja	77.862	337	9.539	87.739	292	0.8

Verantwoording uit hoofde van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). Toelichting bij het samenstellen van de WNT verantwoording Bij de samenstelling van bovenstaande verantwoording uit hoofde van de WNT zijn de Beleidsregels toepassing WNT d.d. 27 februari 2014 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties als uitgangspunt gehanteerd.

Schatkistbankieren

De voorschriften schrijven voor dat in de jaarrekening een berekening wordt opgenomen van het 'drempelbedrag schatkistbankieren'. Het drempelbedrag is een minimumbedrag (afhankelijk van de omvang van de decentrale overheid) dat gemiddeld buiten de schatkist mag worden gehouden.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)						
Verslagjaar						
(1)	Drempelbedrag	1315,368503				
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4	
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	746	662	621	657	
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	569	653	694	658	
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-	
(1) Berekening drempelbedrag						
Verslagjaar						
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	175.382				
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	175.382				
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-				
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	1315,368503				
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen						
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4	
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	67.914	60.256	57.136	60.441	
(5b)	Dagen in het kwartaal	91	91	92	92	
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	746	662	621	657	

Algemene dekkingsmiddelen

De gemeente Heerenveen kent met name de volgende niet bestedingsgebonden gemeentelijke heffingen:

Omschrijving	Product	Raming begroting na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
OZB eigenaren woningen	Belastingen	7.191.587	7.196.544	4.957
OZB eigenaren niet woningen	Belastingen	4.386.248	4.411.357	25.109
OZB gebruikers niet woningen	Belastingen	3.057.619	3.078.806	21.187
Precarioheffing	Belastingen	3.175.000	3.290.975	115.975
Hondenbelasting	Belastingen	271.000	275.657	4.657
Forensenbelasting	Belastingen	35.800	40.414	4.614
Toeristenbelasting	Belastingen	94.200	103.115	8.915
Totaal		18.211.454	18.396.867	185.413

Algemene uitkering

De verantwoorde algemene uitkering is gebaseerd op basis van de decembercirculaire 2017. Uit het gemeentefonds ontvangt Heerenveen in 2017 een totaalbedrag van € 79,5 miljoen. In totaliteit is de algemene uitkering € 181.000 hoger dan geraamd. Hiervan heeft € 119.000 betrekking op 2015, € 427.000 op 2016 en -/- € 365.000 op 2017.

Investeringskredieten

De lopende investeringskredieten zijn overgeheveld van 2017 naar 2018. Het betreft investeringen, waarvoor in 2017 of voorgaande jaren kredieten door u beschikbaar zijn gesteld, maar waarvan de realisatie (nog) niet heeft plaatsgevonden of is afgerond. Bij de overheveling geldt de algemene regel dat twee jaar na datum van het raadsbesluit het krediet automatisch wordt afgesloten, tenzij gemotiveerd is dat verlenging van de termijn noodzakelijk is.

Reserves en voorzieningen

Heerenveen beschikt per 31 december 2017 over circa € 54,9 miljoen aan reserves en voorzieningen. Onderstaand zijn beknopt de standen van de reserves en voorzieningen weergegeven:

Omschrijving	Stand 1-1-2017 x € 1.000	Storting x € 1.000	Onttrekking x € 1.000	Stand 31-12-2017 x € 1.000
Algemene reserve				
Algemene reserve	8.684	22.868	16.100	15.452
Reserve gerealiseerd resultaat	4.171	0	4.171	0
Algemene reserve niet geblokkeerd	3.201	1.227	2.410	2.018
Totaal algemene reserves	16.056	24.095	22.681	17.470
Bestemmingsreserves				
Overige reserves	20.199	15.866	15.344	20.721
Totaal bestemmingsreserves	20.199	15.866	15.344	20.721
Voorzieningen				
Verplichtingen, verlies, risico's	7.092	333	1.309	6.116
Onderhoud- en egalisatievoorzieningen	1.851	2.646	1.311	3.186
Van derden verkregen middelen	9.254	705	2.583	7.376
Totaal voorzieningen	18.197	3.683	5.203	16.678
Totaal reserves en voorzieningen	54.452	43.644	43.228	54.869

Opmerking

De algemene reserve niet geblokkeerd bevat voor de komende jaren nog een aantal verplichtingen en blijft om die reden in stand.

In bovenstaand overzicht zijn deze resultaatbestemmingen niet meegenomen. Inclusief de resultaatbestemming over 2017 is het totaal aan reserves en voorzieningen € 58,4 miljoen.

Voorstel bestemming resultaat 2017

Algemene reserve

De algemene reserve is in 2017 toegenomen van € 8,7 miljoen (1 januari 2017) naar € 15,5 miljoen per 31 december 2017.

Voorgesteld wordt om het saldo over 2017, zijnde € 3.494.000, te storten in de algemene reserve. Inclusief deze mutatie stijgt het saldo van de algemene reserve naar € 18,9 miljoen.

De mutatie die voortvloeit uit de bestemming van het resultaat 2017, wordt verwerkt in het boekjaar 2018.

3 Overzicht lasten en baten per taakveld

		Begroting			Begroting na wijziging			Realisatie			Verschil begroting na wijziging met realisatie		
		Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0. Bestuur en ondersteuning													
0.1	Bestuur	337	3.077	2.740	-	2.730	2.730	130	2.730	2.600	-130	-	130
0.10	Mutaties reserves	3.584	10.228	6.644	35.700	39.961	4.261	38.025	39.961	1.937	-2.325	-	2.325
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	-	-	-	-	-	-	-	2.874	2.874	-	-2.874	-2.874
0.2	Burgerzaken	838	1.079	241	838	798	-40	1.004	936	-68	-166	-138	28
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	3.159	3.201	42	1.600	3.008	1.408	2.255	3.054	799	-655	-46	609
0.4	Overhead	48.179	52.375	4.197	2.521	21.064	18.542	3.019	19.537	16.519	-497	1.526	2.024
0.5	Treasury	13.422	12.530	-892	1.306	-480	-1.786	767	-1.056	-1.824	539	576	37
0.61	OZB woningen	7.183	246	-6.937	7.192	250	-6.942	7.197	270	-6.927	-5	-20	-15
0.62	OZB niet-woningen	7.443	-	-7.443	7.444	-	-7.444	7.490	-	-7.490	-46	-	46
0.63	Parkeerbelasting	2.310	-	-2.310	2.268	-	-2.268	2.255	-	-2.255	13	-	-13
0.64	Belastingen Overig	3.405	441	-2.963	3.598	383	-3.215	3.759	505	-3.254	-161	-122	39
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	78.105	-	-78.105	79.334	-	-79.334	79.516	-	-79.516	-181	-	181
0.8	Overige baten en lasten	240	443	203	654	-29	-683	652	291	-362	1	-319	-321
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1. Veiligheid													
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-	2.785	2.785	-	2.726	2.726	-	2.699	2.699	-	27	27
1.2	Openbare orde en veiligheid	164	1.608	1.445	136	1.046	909	93	1.042	949	44	4	-40
2. Verkeer, vervoer en waterstaat													
2.1	Verkeer en vervoer	350	5.737	5.386	1.193	5.706	4.512	1.133	5.906	4.773	60	-201	-260
2.2	Parkeren	524	1.753	1.229	14	1.419	1.405	21	1.343	1.322	-7	76	83
2.3	Recreatieve havens	32	35	3	27	31	3	35	34	-1	-7	-3	4
2.4	Economische havens en waterwegen	102	540	438	476	956	480	481	923	442	-5	33	38
3. Economie													
3.1	Economische ontwikkeling	-	1.003	1.003	3	974	970	2	979	977	1	-5	-6
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-	-	-	2.607	1.819	-788	5.161	393	-4.767	-2.554	1.426	3.980
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	81	184	103	76	130	54	73	138	66	3	-8	-12
3.4	Economische promotie	143	508	365	130	289	159	152	299	147	-21	-10	12

		Begroting			Begroting na wijziging			Realisatie			Verschil begroting na		
		Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
4. Onderwijs													
4.2	Onderwijshuisvesting	3.030	7.623	4.593	22	4.813	4.791	23	4.826	4.803	-1	-12	-12
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	188	1.974	1.786	240	1.786	1.545	225	1.498	1.273	15	288	273
5. Sport, cultuur en recreatie													
5.1	Sportbeleid en activering	-	1.350	1.350	132	859	728	60	941	881	72	-81	-153
5.2	Sportaccommodaties	1.375	4.133	2.758	318	3.048	2.730	228	2.968	2.739	89	80	-9
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.686	3.433	1.747	674	2.749	2.075	688	2.848	2.159	-15	-99	-84
5.4	Musea	-	460	460	-	451	451	-	455	455	-	-4	-4
5.5	Cultureel erfgoed	-	79	79	-	75	75	-	48	48	-	27	27
5.6	Media	-	958	958	-	950	950	-	956	956	-	-5	-5
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	24	7.424	7.400	-7	4.669	4.676	7	5.740	5.733	-14	-1.071	-1.057
6. Sociaal domein													
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	38	7.860	7.822	1.755	9.818	8.063	1.360	9.246	7.886	395	571	176
6.2	Wijkteams	-	67	67	-	17	17	-	18	18	-	-1	-1
6.3	Inkomensregelingen	19.332	23.306	3.974	19.046	22.599	3.553	19.275	24.185	4.910	-229	-1.586	-1.356
6.4	Begeleide participatie	-	10.604	10.604	-	10.485	10.485	-	10.134	10.134	-	351	351
6.5	Arbeidsparticipatie	-	3.307	3.307	86	2.251	2.165	204	2.519	2.314	-119	-268	-149
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	17	1.725	1.708	-	1.297	1.297	-	1.288	1.288	-	9	9
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	910	12.222	11.312	810	11.124	10.314	566	11.158	10.592	244	-34	-278
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	-	3.711	3.711	-	3.557	3.557	-	5.018	5.018	-	-1.460	-1.460
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	-	71	71	-	57	57	-	50	50	-	7	7
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	-	5.611	5.611	-	5.367	5.367	-	8.168	8.168	-	-2.800	-2.800
7. Volksgezondheid en milieu													
7.1	Volksgezondheid	-	306	306	-	312	312	-	312	312	-	-	-
7.2	Riolering	5.033	4.752	-281	5.020	4.507	-513	5.108	4.551	-557	-88	-43	44
7.3	Afval	5.913	5.021	-892	6.331	5.359	-973	6.180	5.245	-934	152	113	-38
7.4	Milieubeheer	-	1.674	1.674	-1	1.144	1.145	4	1.168	1.165	-4	-24	-20
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	249	509	260	209	407	197	207	404	197	3	3	-
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing													
8.1	Ruimtelijke ordening	128	942	814	223	1.021	798	274	922	649	-51	99	149
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	7.259	7.089	-170	6.145	6.328	184	8.892	8.732	-160	-2.748	-2.403	344
8.3	Wonen en bouwen	1.112	1.908	797	1.100	1.390	290	1.046	1.312	266	54	77	24
	Totaal	215.895	215.892	-	189.220	189.221	-5	197.567	197.568	3	-8.344	-8.344	-

4 Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SISA)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2018						
OCW	D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017 Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voerschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie
			<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>
			<i>Indicatornummer: D9 / 01</i>	<i>Indicatornummer: D9 / 02</i>	<i>Indicatornummer: D9 / 03</i>	<i>Indicatornummer: D9 / 04</i>
			€ 148.161	€ 59.263	€ 0	€ 0
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid
			<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: D9 / 05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 06</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: D9 / 07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 08</i>

SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2017 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Gemeente I.1 Participatiewet (PW)	Gemeente I.1 Participatiewet (PW)	Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>
			<i>Indicatornummer: G2 / 01</i>	<i>Indicatornummer: G2 / 02</i>	<i>Indicatornummer: G2 / 03</i>	<i>Indicatornummer: G2 / 04</i>	<i>Indicatornummer: G2 / 05</i>	<i>Indicatornummer: G2 / 06</i>
			€ 18.171.183	€ 185.501	€ 1.557.407	€ 0	€ 205.347	€ 303

			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee
			Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle n.v.t.
			Indicatornummer: G2 / 07	Indicatornummer: G2 / 08	Indicatornummer: G2 / 09	Indicatornummer: G2 / 10	Indicatornummer: G2 / 11	Indicatornummer: G2 / 12
			€ 302.745	€ 25.673	€ 0	€ 193.911	€ 0	Ja
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeentedeel 2017 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoord voor hier het gemeentedeel	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Besteding (jaar T) Bob Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06
			€ 177.578	€ 157.065	€ 28.165	€ 130.005	€ 42.063	€ 0

		over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee		
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 08</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Indicatornummer: G3 / 09</i>	
			€ 0	€ 0	Ja		
lenW	E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden Provinciale beschikking en/of verordening Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen	Overige bestedingen (jaar T)	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E27B / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27B / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27B / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27B / 04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27B / 05</i>
			1302791	€ 9.827	€ 9.828		

			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Toelichting	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden
			Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.
			Indicatornummer: E27B / 06	Indicatornummer: E27B / 07	Indicatornummer: E27B / 08	Indicatornummer: E27B / 09	Indicatornummer: E27B / 10
			1302791	€ 21.784	€ 21.787	Veantwoord op E27B omdat Provincie zelf deze regeling aangeeft	Nee
lenW	E28C	Regionale mobiliteitsfonds en SiSa tussen medeoverheden Provinciale beschikking, verordening of overeenkomst Gemeenten	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Gerealiseerd Ja/Nee	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Te verrekenen met provincie
			Aard controle n.v.t.	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle n.v.t.	Aard controle R
			Indicatornummer: E28C / 01	Indicatornummer: E28C / 02	Indicatornummer: E28C / 03	Indicatornummer: E28C / 04	Indicatornummer: E28C / 05
			1274345	Ja	€ 76.918	€ 100.000	€ 0
			1447376	Nee	€ 1.649.196	€ 1.649.196	€ 0

			Kopie beschikingsnummer	Toelichting	Eindverantwoording Ja/Nee		
					Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor het komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden		
			Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.		
			Indicatornummer: E28C / 06	Indicatornummer: E28C / 07	Indicatornummer: E28C / 08		
			1274345	Conform toestemming van de Provincie is nog een bedrag aan ProRail betaald ad. € 5.658,14. Dit is meegenomen in de eindafrekening zodat het project kan worden afgesloten in 2017.	Ja		
		2	1447376	De gemeente gaat uit van een verantwoording van een subsidiebedrag minus de reeds verrekende subsidie ad. € 901.423,00 waarmee de te verantwoorden subsidie komt op € 24.324.601,00	Nee		

5 Overzicht reserves en voorzieningen

STAAT VAN RESERVES JAARREKENING 2017

Reserve	Omschrijving	I/S	Stand 1-1-17	Storting	Onttrekking	Stand 31-12-17
60705	Algemene Reserve niet geblokkeerd	I	3.201	1.227	2.410	2.018
60715	Reserve gerealiseerd resultaat	I	4.171	0	4.171	0
60750	Algemene Reserve	S	8.684	22.868	16.100	15.452
60755	Weerstandsvermogen	I	0	15.600	0	15.600
62470	Projecten uit eigen middelen	I	889	136	567	458
62500	Sociaal Cultureel werk Aengwirden	S	55	45	0	100
62501	Reserve Sociaal Domein	I	6.500	0	3.906	2.594
62535	Betaald parkeren	I	15	0	15	0
62597	Reserve leegstand Kompanije/ MFG Jubbega	I	137	0	60	77
62598	Reserve Baggeren	I	129	0	0	129
62715	Reserve precario	I	10.367	0	10.367	0
62795	Frictiekosten concern	I	1.857	35	429	1.463
62810	Reserve BGT	S	250	50	0	300
Totaal reserves			36.255	39.961	38.025	38.191

STAAT VAN VOORZIENINGEN JAARREKNING 2017

Voorziening	Omschrijving	I/S	Stand 1-1-17	Storting	Onttrekking	Stand 31-12-17
68460	Participatie Thialf	I	1.500	0	0	1.500
68480	Voorziening deelneming SSH BV	I	599	275	304	570
68520	Sportvelden	S	126	300	1	425
68573	Onderhoud kade- en oeverbescherming	S	0	14	3	11
68574	Onderhoud CT Kunstwerken	S	150	173	114	209
68577	Voorziening onderhoud gebouwen	S	1.415	1.431	465	2.381
68582	Achterstallig onderhoud Boarnsterhim: bruggen	I	607	0	607	0
68584	Achterstallig onderhoud Boarnsterhim: Medium	I	24	0	0	24
68585	Voorziening Afvalstoffenheffing	I	396	0	168	228
68591	Verplichtingen B'him (RO, risicovoorziening)	I	456	0	171	285
68595	Voorziening bedrijvenpark A7	S	638	0	638	0
68597	Rioleringen	S	7.771	705	1.637	6.839
68710	Gevolgen wet APPA	S	4.015	0	99	3.917
68750	WGA-fonds	S	294	39	266	67
68760	Inventaris gemeentehuis	S	160	37	27	170
68770	Participatiefonds kwijtscheldingen	S	1	705	705	1
68795	Faciliteiten Raad	S	46	5		52
Totaal voorzieningen			18.197	3.683	5.203	16.678

6 Overzicht incidentele lasten en baten

Incidentele lasten en baten rekening 2017

LASTEN

x € 1.000

Product	Omschrijving	Document	Bedrag
003	Frictiekosten concern	Verzamelbesluit 2017-2	-118
003	Frictiekosten concern	Staat van reserves	-310
005	Bedrijfsvoering	Verzamelbesluiten 2017-1 t/m 2017-4	-151
025	Sloop en afboeking boekwaarde vm Duisterhoutschool	Bestuursrapportage 2016	-132
025	Omgevingsvisie: de Friese Aanpak	Verzamelbesluit 2017-2	-139
041	Kosten Structuurvisie A-32	Bestuursrapportage 2014	-139
041	Herontwikkeling Heerenveen Midden	Bestuursrapportage 2014	-157
041	Herinr. Compagnonstr/v Dekemalaan	Bestuursrapportage 2014	-436
041	Gaswinning	Verzamelbesluit 2017-2	-185
046	Transitie en transformatie	Verzamelbesluit 2017-2	-2.237
028	Afrekeningen Jeugdzorg	Jaarrekening 2017	-2.744
Kpl.	Inhuur personeel Informatietechnologie	Perspectiefnota 2016	-450
Totaal incidentele lasten			-7.199

BATEN

x € 1.000

Product	Omschrijving	Document	Bedrag
002	Algemene Uitkering Gemeentefonds	Verzamelbesluit 2017-1	265
002	Algemene Uitkering Gemeentefonds	Verzamelbesluit 2017-3	349
002	Algemene Uitkering Gemeentefonds	Jaarrekening 2017	181
003	Algemene reserve	Verzamelbesluit 2017-2	191
003	Onttrekking Frictiekosten concern	Verzamelbesluit 2017-2	118
003	WGA fonds	Verzamelbesluit 2017-3	250
003	Vrijval voorziening Wet APPA	Jaarrekening 2017	100
005	Onttrekking Frictiekosten concern	Staat van reserves	310
008	Belastingen	Verzamelbesluit 2017-3 en 2017-4	190
025	Winstneming grondexploitaties	Begroting/Jaarrekening 2017	4.649
025	Correctie Voorzieningen voor verlies grondexploitaties	Jaarrekening 2017	355
025	Omgevingsvisie: de Friese Aanpak	Verzamelbesluit 2017-2	139
041	Bijdrage kosten en reserve Structuurvisie A-32	Bestuursrapportage 2014	139
041	Herontwikk. Heerenveen Midden subsidie	Bestuursrapportage 2014	150
041	Herinr. Compagnonstr/v Dekemalaan subsidie	Bestuursrapportage 2014	218
041	Herinr. Compagnonstr/v Dekemalaan bijdrage riolering	Bestuursrapportage 2014	218
046	Onttrekking Reserve Sociaal domein	Staat van reserves	2.237
050	Verkoop Uhlweg 1	Jaarrekening 2017	450
050	Verkoop diverse objecten en percelen	Jaarrekening 2017	103
Kpl.	Inhuur personeel Informatietechnologie	Perspectiefnota 2016	450
Totaal incidentele baten			11.062
Totaal incidentele lasten en baten			3.864

4.0 Overige gegevens

1 Controleverklaring

Bijlage

1 Lijst verbonden partijen

A. Gemeenschappelijke regelingen

- A1 Bedrijvenpark A7
- A2 Veiligheidsregio Fryslân
- A3 Sociale werkvoorziening Fryslân
- A4 De Marrekrite
- A5 Welstandzorg Hûs en Hiem
- A6 Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing
- A7 Centrumregeling samenwerking Sociaal domein Fryslân

B. Vennootschappen en coöperaties

- B1 Afvalsturing Friesland NV
- B2 NV Fryslân Miljeu
- B3 Fryslân Miljeu Zuidoost BV
- B4 Caparis NV
- B5 Dataland BV
- B6 Sportstad Heerenveen BV
- B7 Gemeentelijk Sportcentrum BV
- B8 Thialf OG BV
- B9 IJshockeyhal Thialf Heerenveen BV
- B10 NV Bank Nederlandse gemeenten (BNG)

C. Stichtingen en verenigingen

- C1 Vereniging Nederlandse Gemeenten
- C2 Vereniging van Friese Gemeenten
- C3 Stichting GBKN Friesland
- C4 Stichting De Basis
- C5 Stichting Openbare Verlichting Fryslân
- C6 Stichting OSG Sevenwolden
- C7 Vereniging van eigenaars Sportcentrum Heerenveen

D. Overige verbonden partijen

Geen

A.1. Gemeenschappelijke Regeling Bedrijvenparken A7

Doelstelling	Het stimuleren van de ontwikkeling en verzorgen van een optimale afstemming van de in het werkingsgebied gelegen bedrijventerreinen.
Publiek belang	Stimulering economische ontwikkelingen en werkgelegenheid
Aard rechtspersoon	Gemeenschappelijke regeling met een openbaar lichaam zodat er sprake is van een zelfstandig rechtspersoon. Het bestuur van het openbaar lichaam bestaat uit: een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en een voorzitter.
Betrokkenen	De gemeenten Heerenveen en De Fryske Marren.
Zeggenschap	Ieder 50%
Realisatie doelstellingen	Doelstellingen zijn gedeeltelijk gerealiseerd. De planning is begin 2018 aangepast en ten behoeve van de Jaarstukken 2017 geactualiseerd.
Ontwikkelingen	Ook Bedrijvenparken A7 ondervond de gevolgen van de economische crisis en zag dit terug in hun achterblijvende afzet. Een kentering is duidelijk zichtbaar en de extra verkoop van 2,2 hectare in 2018 is aanleiding van de exploitatie met 3 jaren in te korten. Aan het eind van de looptijd wordt een positief resultaat verwacht. Middels een Monte Carlo analyse zijn de risico's van de exploitatie berekend. Het maximale risico wordt geraamd op € 60.000 waarvan € 30.000 voor Heerenveen. Dit risico is opgenomen ten laste van het weerstandsvermogen.
Voornemens tot beleidswijzigingen	Geen
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	Bij de afsluiting van plangebieden worden de exploitatieoverschotten uitgekeerd aan de twee deelnemende gemeenten (elk 50%), anderzijds worden verwachte tekorten evenredig tussen de deelnemers verdeeld. Per 1 januari 2014 is de kapitaalverstrekking overgegaan van de gemeente Heerenveen naar de gemeente De Fryske Marren.
Bestaande en verwachte risico's	Bestaande risico's grondexploitatie worden jaarlijks geïnventariseerd en leiden tot een aanpassing van de grondexploitatie; het betreft de aan de exploitatie van bedrijfsterreinen inherente risico's van hoeveelheid gronduitgifte, marktprijzen en renteontwikkeling. De gehanteerde uitgangspunten liggen in lijn met de door de gemeente zelf gehanteerde punten. De geprognoseerde verkopen zijn ambitieus maar niet onrealistisch.
Ontwikkeling eigen vermogen	Het eigen vermogen van de GR is nihil. Beide gemeenten hebben hun aandeel in de voorziening voor verlies aangezuiverd in 2017 ten laste van de bij de gemeente gevormde voorziening. Op basis van de huidige ramingen wordt op termijn een positief resultaat verwacht. Beide deelnemers hebben voor 50% ieder recht op dit resultaat.
Ontwikkeling solvabiliteit	Solvabiliteit is toegenomen door de gerealiseerde verkoop en de bijdragen van de gemeente.
Ontwikkeling financiële resultaten	De resultaten zijn voornamelijk afhankelijk van de geplande verkopen. Op basis van de geactualiseerde exploitatieberekening begin 2018 wordt in 2036 een positief resultaat verwacht van € 287.000 (netto contant € 174.000).

Accountantsverklaring beschikbaar	Voor 2017 is deze beschikbaar.
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2017.
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	Bij eind grondexploitatie of tussentijds indien beide partijen hier het over eens kunnen worden.
Gevolgen van beëindiging betrokkenheid	Lasten en baten worden evenredig verdeeld over Heerenveen en De Fryske Marren.
Zeggenschap van gemeente	Vertegenwoordiging in dagelijks bestuur en algemeen bestuur. T.J. van der Zwan (AB+DB) J. van der Laan (AB+DB) Overige collegeleden (AB)

A.2. Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Fryslân

Doelstelling	1. Een zo doelmatig mogelijk georganiseerde en gecoördineerde repressieve en preventieve brandbestrijding en hulpverlening bij ongevallen en rampen, alsmede het in stand houden en continu paraat hebben van een centrale post ambulancevervoer, die voor het lokale grondgebied van de deelnemende gemeenten het ambulancevervoer dirigeert. 2. Het behartigen van de preventieve taken op het gebied van de volksgezondheid, alsmede de taken op dit terrein waartoe door de deelnemende gemeenten of andere instanties specifieke opdrachten zijn verstrekt, alsmede de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen en de voorbereiding daarop.
Publiek belang	1. Voorkomen en bestrijden van branden 2. Voorbereiding op rampenbestrijding en crisisbeheersing 3. Bevorderen volksgezondheid
Aard rechtspersoon	Gemeenschappelijke regeling met een openbaar lichaam zodat er sprake is van een zelfstandig rechtspersoon. Het bestuur van het openbaar lichaam bestaat uit: een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en een voorzitter.
Betrokkenen	De Friese gemeenten.
Zeggenschap	Via dagelijks en algemeen bestuur en de bestuurscommissies veiligheid en gezondheid.
Realisatie doelstellingen	Gemeenten zien toe op het behalen van jaarlijks opnieuw te formuleren doelstellingen (jaarverslagen, jaarrekeningen en begrotingen).
Ontwikkelingen	Per 1 januari 2014 is de brandweer geregionaliseerd. In 2017 is het Dekkingsplan 2.0 "Samen Paraat" vastgesteld, waarin o.a. de regionale brandweerprestaties zijn vastgesteld. Uitrol en implementatie vindt plaats in 2018 en verder.
Voornemens tot beleidswijzigingen	In 2018 wordt het beleidsplan voor de periode 2019 – 2022 op- en vastgesteld.
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	Voor Heerenveen bedroeg de bijdrage voor 2017: -Gezondheid € 1.620.832. -Brandweer en Crisisbeheer € 2.571.702. Het programma brandweer wordt verdeeld op basis van cluster OOV in het gemeentefonds. De overige programma's worden verdeeld op basis van inwoneraantallen.
Bestaande en verwachte risico's	n.t.b
Ontwikkeling eigen vermogen	De beleidsnota Weerstandsvermogen 2015-2018 is op 19 maart 2015 vastgesteld door het Algemeen Bestuur. Het weerstandsvermogen is gekwantificeerd op € 2,1 miljoen en als volgt opgebouwd: -Algemene reserve Gezondheid en Brandweer € 1,6 miljoen. -Jaarlijkse post onvoorzien in de exploitatiebegroting van € 0,5 miljoen. De omvang van de algemene reserve bedroeg per 31 december 2016 € 1.600.000.

Ontwikkeling solvabiliteit	Een onverhoopt nadelig saldo komt ten laste van de deelnemende gemeenten, naar rato van het inwonertal.
Ontwikkeling financiële resultaten	De jaarrekening presenteert het exploitatieresultaat met een voorstel tot bestemming, waarbij één van de opties verrekening met de deelnemende gemeenten is. Tussentijds komt de Veiligheidsregio met rapportages, waarbij zo nodig de budgetten via begrotingswijzigingen kunnen worden aangepast. In de tweede bestuursrapportage 2017 prognosticeert de Veiligheidsregio voor 2017 een positief resultaat van € 620.000.
Accountantsverklaring beschikbaar	Ja.
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening.
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	Nee, wij zijn verplicht de Veiligheidsregio in stand te houden op basis van de Wet Veiligheidsregio's.
Gevolgen beëindiging betrokkenheid	N.v.t.
Zeggenschap van gemeente	Het algemeen bestuur bestaat uit de burgemeesters van de Friese gemeenten, met allen gelijke zeggenschap. Voorzitter is de burgemeester van Leeuwarden. Het dagelijks bestuur is uit het Algemeen Bestuur gekozen. Verder zijn er de twee bestuurscommissie Veiligheid en Gezondheid. Vertegenwoordigers van Heerenveen zijn Tj. van der Zwan (Algemeen Bestuur en bestuurscommissie Veiligheid) en H. Broekhuizen (Bestuurscommissie Gezondheid).

A.3. Gemeenschappelijke Regeling Sociale Werkvoorziening Fryslân

Doelstelling	De uitvoering van de wet Sociale werkvoorziening en de uit deze wet voortvloeiende wettelijke voorschriften in het werkingsgebied.
Publiek belang	Bevorderen maatschappelijke participatie arbeidsgehandicapten
Aard rechtspersoon	Gemeenschappelijke regeling met een openbaar lichaam zodat er sprake is van een zelfstandig rechtspersoon. Het bestuur van het openbaar lichaam bestaat uit: een algemeen bestuur en een dagelijks bestuur. De gemeenschappelijke regeling functioneert als opdrachtgever aan Caparis N.V. Genoemde N.V. is belast met de uitvoering
Betrokkenen	De gemeenten Heerenveen, Achtkarspelen, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallingerland, Tytsjerksteradiel, Leeuwarden en Weststellingwerf.
Zeggenschap	Afhankelijk van meerderheidsbeslissing van door betrokkenen aangewezen bestuurders
Realisatie doelstellingen	Heerenveen moet volgens het nieuwe rekenmodel van het ministerie SZW in 2016 dalen naar een gemiddelde bezetting van 365.
Ontwikkelingen/ Voornemens tot beleidswijzigingen	De GR SW Fryslân is opdrachtgever voor het opstellen van het herstructureringsplan/de kanteling van de organisatie Caparis. De nieuwe directie van Caparis heeft -na consultatie van alle deelnemende college een plan geschreven: "Caparis: lokaal maatwerk, regionaal netwerk, transitie naar een sociale onderneming". De hoofdlijnen zijn gepresenteerd aan de gemeenteraden. Beoogd wordt een overgang naar een sociale onderneming in 2023. Het college heeft samen met de raad in december 2017 een koers bepaald voor de herstructurering van Caparis. Het doel is en blijft: het ontwikkelen van mensen door hen een werkplek te bieden met passend werk, zo regulier en duurzaam mogelijk. Dit sluit aan op het plan van de directie. Naast de ruimte die gemeenten hebben om zelf of via andere aanbieders activiteiten uit te voeren, moet ook de bedrijfsvoering van Caparis NV en – naar het zich laat aanzien – de governance structuur aan worden gepast.

Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	Voor 2017 bedraagt de bijdrage van de gemeente Heerenveen € 9.700.000.
Bestaande en verwachte risico's	Het risico van de GR bestaat uit de geldleningovereenkomst die is gesloten met Caparis, de verplichting die er ligt ten aanzien van het ambtelijk en SW-personeel. Het risico dat de bijdrage hoger uitvalt is met name afhankelijk van de uitstroom van de SW-ers. Wij blijven de resultaten van de GR nauwlettend monitoren.
Ontwikkeling eigen vermogen	Het eigen vermogen van de GR is nihil.
Ontwikkeling solvabiliteit	Tegenover de leningen met de BNG staan de vorderingen op Caparis NV. Als gevolg van de positieve resultaten is de solvabiliteit van Caparis NV fors toegenomen.
Ontwikkeling financiële resultaten	De financiële resultaten van de GR worden voornamelijk bepaald door de ontwikkeling van de loonkosten SW en het verloop van het aantal SW-ers. De gedeeltelijke uittreding van een aantal gemeenten i.h.k.v. het project GroenZelfDoen heeft er toe bijgedragen dat over 2017 de gemiddelde loonkosten zijn gedaald.
Accountantsverklaring beschikbaar	Over 2016 is een goedkeurende verklaring beschikbaar.
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	Ja; mits 5 van de 8 betrokkenen instemmen onder betaling van een uittredeboete van maximaal 3 x de jaarbijdrage
Gevolgen beëindiging betrokkenheid	Verplichting tot zelfstandige uitvoering van de doelstelling
Zeggenschap van gemeente	De gemeente is vertegenwoordigd in algemeen bestuur en dagelijks bestuur J. van der Laan (AB)

A.4. Gemeenschappelijke Regeling De Marrekrite

Doelstelling	Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemers om een uniforme, toeristische recreatieve infrastructuur op het water en het land te behouden, dan wel te realiseren.
Publiek belang	Bevorderen mogelijkheden tot recreatie en toerisme vanuit de doelstelling bevorderen economie en van welzijn van de burgers.
Aard rechtspersoon	Gemeenschappelijke regeling
Betrokkenen	Provincie Fryslân en de gemeenten Dantumadeel, Dongeradeel, Ferwerderadeel, De Fryske Marren, Heerenveen, Kollumerland, Leeuwarden, Leeuwarderadeel, Littenseradeel, Opsterland, Smallingerland, Súdwest Fryslân, Tytsjerksteradiel, Weststellingwerf, Franekeradeel, Harlingen, Het Bildt.
Zeggenschap	Via algemeen bestuur.
Realisatie doelstellingen	Met het oog op de herindeling met de waterrijke gemeente Boarnsterhim is de gemeente Heerenveen in 2011 opnieuw toegetreden. De Marrekrite richt zich naast het bevorderen van waterrecreatie ook op landrecreatie (bijvoorbeeld fiets, wandel, ATB en ruiter knooppuntssystemen) waar de gehele gemeente baat bij heeft.
Ontwikkelingen	Per jaar kan het planmatig onderhoud aan voorzieningen sterk wisselen. Tot 2016 werd altijd begroot op basis van vervanging van de historische voorraad. Na zorgvuldige afweging, onderzoek en overleg, is gebleken dat de Marrekrite met een situatie van overcapaciteit aan ligplaatsen te maken heeft. Daarom wordt voorlopig gekoerst op vervanging van 70% van de bestaande capaciteit.
Voornemens tot beleidswijzigingen	In de Verantwoordings- en Perspectiefnota 2011, is de financiële bijdrage vanaf 2014 door de raad geaccordeerd.
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	Voor Heerenveen bedroeg de bijdrage voor 2017: -Waterrecreatie € 30.749. -Baggerbijdrage € 641. -Landrecreatie € 3.659. Naast deze bijdrage wordt voor de vaste onderhoudskosten landrecreatie jaarlijks een bijdrage in rekening gebracht voor wandel- en fietsknooppunten, ca. € 7.167.
Bestaande en verwachte risico's	Geen.
Ontwikkeling eigen vermogen	Het geprognosticeerde eigen vermogen daalt van € 3,2 miljoen in 2017 tot 1,8 miljoen in 2021 als gevolg van een grote vervangingsoperatie.
Ontwikkeling solvabiliteit	De solvabiliteit daalt van 78% in 2017 naar 70% in 2021 door de daling van het eigen vermogen. Na de grote vervangingsoperatie beschikt de Marrekrite nog over ruim voldoende weerstandsvermogen.
Ontwikkeling financiële resultaten	In combinatie met de inzet van reserves komt de Marrekrite tot 2021 rondom de nullijn uit.

Accountantsverklaring beschikbaar	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening.
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	Om de vijf jaren is uittreding mogelijk, mits het besluit tenminste een jaar van tevoren aan het algemeen bestuur is toegezonden.
Gevolgen v beëindiging betrokkenheid	Zelf maatregelen nemen ter realisatie van de doelstellingen vanuit de visie van de gemeente.
Zeggenschap van gemeente	De gemeente is vertegenwoordigd in algemeen bestuur door wethouder J. van der Laan.

A.5. Gemeenschappelijke Regeling Welstandszorg Hûs en HIEM

Doelstelling	Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de bouwkunstige en landschappelijke schoonheid in de provincie.
Publiek belang	Bevorderen van bouwkunstige en landschappelijke schoonheid
Aard rechtspersoon	Gemeenschappelijke regeling met een openbaar lichaam zodat er sprake is van een zelfstandig rechtspersoon. Het bestuur van het openbaar lichaam bestaat uit: een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en een voorzitter
Betrokkenen	Hûs en Hiem is een gemeenschappelijke regeling van de Friese gemeenten.
Zeggenschap	Afvaardiging lid van College van B&W in Algemeen Bestuur
Realisatie doelstellingen	n.v.t.
Ontwikkelingen	De invoering van de omgevingswet en de ruimte die de wetgever biedt om met behulp van de kan-bepaling de uitvoering van het welstandsbeleid anders te organiseren, hebben invloed op de bedrijfsvoering en resultaten van Hûs en Hiem.
Voornemens tot beleidswijzigingen	Onder de vlag van de VFG is een proces in gang gezet voor de gemeentelijke samenwerking op het gebied van de herijking van welstand in de Friese gemeenten.
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	Voor de dienstverlening van Hûs en Hiem is de gemeente een vergoeding verschuldigd, welke via de gemeentelijke leges wordt doorberekend aan de afnemers.
Bestaande en verwachte risico's	De invoering van de omgevingswet en de ruimte die de wetgever biedt om met behulp van de kan-bepaling de uitvoering van het welstandsbeleid anders te organiseren, kunnen een grote invloed hebben op de haalbaarheid van de ramingen in de begroting. Hûs en Hiem zal tijdig voldoende maatregelen moeten nemen om beleid en de uitvoering af te stemmen op de toekomst.
Ontwikkeling eigen vermogen	Het weerstandsvermogen wordt gevormd door het eigen vermogen en het bezit van het kantoorpand. Op 31 december 2016 bedroeg het eigen vermogen € 165.742. Het kantoorpand is onbelast met hypotheek en de WOZ-waarde is per 1-1-2016 vastgesteld op € 353.000.
Ontwikkeling solvabiliteit	Verwachting voor de komende jaren stabiel.
Ontwikkeling financiële resultaten	Hûs en Hiem prognosticeert voor 2017 een positief resultaat van € 130.000. De gerealiseerde adviesomzet bedraagt over 2017 meer dan de begrote omzet. Vanaf 2018 is er een sluitende begroting.
Accountantsverklaring beschikbaar	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening.
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	Ja, de voorwaarden worden dan vastgesteld door het Algemeen Bestuur van de GR; welke dat zijn is niet vooraf bepaald.
Gevolgen v beëindiging betrokkenheid	Zelf maatregelen nemen ter realisatie van de doelstellingen vanuit de visie van de gemeente

Zeggenschap van gemeente	Vertegenwoordiging in dagelijks bestuur en algemeen bestuur door wethouder S. Siebenga.
--------------------------	---

A.6. Gemeenschappelijke Regeling Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing

Doelstelling	Het behartigen van de belangen van de deelnemers bij de uitvoering van taken en bevoegdheden op het gebied van het milieu- en omgevingsrecht.
Publiek belang	Behartiging van de taken binnen de doelstelling waaronder vergunningverlening en toezicht binnen het milieu-terrein.
Aard rechtspersoon	Gemeenschappelijke regeling met een openbaar lichaam zodat er sprake is van een zelfstandige rechtspersoon. De Gemeenschappelijke regeling kent een Algemeen Bestuur, een Dagelijks Bestuur en een voorzitter.
Betrokkenen	De Friese gemeenten, Wetterskip Fryslân en Provincie Fryslân.
Zeggenschap	Eén van de deelnemers, waarbij het aantal stemmen van de deelnemer wordt bepaald door diens financiële bijdrage. Er is voorzien in meervoudig stemrecht.
Realisatie doelstellingen	De FUMO is op 20 december 2012 opgericht. In 2013 was nog geen sprake van bedrijfsactiviteiten. Deze zijn met ingang van 1 januari 2014 daadwerkelijk opgestart. De afgelopen jaren is gebleken dat de gehanteerde productienorm van 1400 uur niet haalbaar is.
Ontwikkelingen	In 2017 is de AMvB VTH in werking getreden. Dit besluit regelt welke Wabo-taken binnen het milieudomein door de FUMO moeten worden uitgevoerd. Na inventarisatie zal blijken wat de gevolgen zijn voor de taken en formatie van de FUMO en de deelnemers.
Voornemens tot beleidswijzigingen	Er is sprake van een nieuw opgerichte organisatie. De realiteit is dat er nog geen sprake is van een soepel draaiende organisatie. In 2017 is gestart met een traject dat moet leiden tot FUMO 2.0.
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	In 2017 bedroeg de bijdrage aan de FUMO € 232.000. In 2018 zal de FUMO een meerjarenperspectief ter zienswijze voorleggen. De verwachting is dat de bijdrage hoger wordt.
Bestaande en verwachte risico's	Gebleken is dat de gehanteerde productienorm van 1400 uur de afgelopen jaren niet is behaald. Met name op het gebied van toezicht en handhaving kan dit risico's met zich meebrengen.
Ontwikkeling eigen vermogen	Na onttrekking van het negatieve rekeningsresultaat over 2016 (€ 411.000) bedraagt het weerstandsvermogen per 31 december 2016 € 431.000.
Ontwikkeling solvabiliteit	Het beschikbare eigen vermogen is door besluiten van het AB gereserveerd voor specifieke doelen.
Ontwikkeling financiële resultaten	In 2014 en 2015 heeft de FUMO forse financiële resultaten behaald. In 2016 was het resultaat € 411.000 negatief. Voor 2017 prognosticeert de FUMO een negatief van resultaat van € 350.000.
Accountantsverklaring beschikbaar	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening.
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	Ja. Een registeraccountant zal het Algemeen bestuur inzicht verschaffen in de kosten die direct en indirect met de uittreding samenhangen. De uittredende deelnemer vergoedt die kosten.

Gevolgen beëindiging betrokkenheid	De uittredende deelnemer neemt tevens het personeel over dat met de over te nemen taken belast was. Overigens geldt hierbij een inspanningsverplichting voor zowel de FUMO als de gemeente.
Zeggenschap van gemeente	Voor Heerenveen is de heer S. Siebenga lid van het Algemeen Bestuur.

A.7. Centrumregeling samenwerking sociaal domein Friese gemeenten

Doelstelling	Voor een aantal nieuwe taken die voortvloeien uit de 3 decentralisaties sociaal domein is het wettelijk voorgeschreven om die samen met de andere Friese gemeenten uit te voeren. Het betreft de verplichte taken Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen in de Wmo en de taken Algemeen Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling alsmede residentiële zorg voor de Jeugd. Voor overige taken zoals het Werkbedrijf in het kader van Werk en Inkomen en Jeugd en WMO is samenwerking niet verplicht. Maar de Friese gemeenten hebben afgesproken om wel samen te werken op vrijwillige basis. Dit betreft het Werkbedrijf en de inkoop van de specialistische voorzieningen Jeugd. Per 2018 treedt een nieuwe regeling in werking voor de gezamenlijke uitvoering van deze taken; hierbij is wederom gekozen voor een GR vorm waarbij de gemeente Leeuwarden ook voor de vrijwillige taken optreedt als centrumgemeente; dit betekent dat het college van b en w optreedt als bevoegd gezag van de niet verplichte taken. Doel van de gezamenlijke uitvoering is onder meer het realiseren van schaalvoordelen en het borgen van een 'zorglandschap' van specialistische jeugdhulp, bijvoorbeeld gezamenlijke inkoop specialistische taken jeugdzorg. De centrumconstructie vervult bij het organiseren en uitvoeren van de inkoopprocessen de volgende deelfuncties: bepalen inkoopstrategie, uitvoeren inkoopproces, sturen en monitoren van de totale inkoop. Het monitoren van het zorggebruik en de financiële uitgaven alsmede de administratieve gegevensverwerking ligt bij de individuele gemeenten. De gemeenten beslissen ook zelf over de inzet van hulp en blijven zelf verantwoordelijk voor het beheer en de aanwending van de programmabudgetten.
Publiek belang	De Regeling stroomlijnt de beleidsvoorbereiding ten behoeve van wettelijke taken op het terrein van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie. Tevens beoogt de Regeling de inkoop ten behoeve van jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning doelmatig te organiseren. Voor alle 20 Friese gemeenten worden dezelfde afspraken gemaakt: zelfde taken, prijs, kwaliteitseisen, verantwoording, wijze van facturering via de landelijke standaard gegevensknooppunt. Uitzondering betreft de administratieve verwerking van de jeugdzorg; hier kunnen gemeenten kiezen of men dit zelf wil uitvoeren of door de centrumgemeente wil laten uitvoeren. Beoogd worden lage administratieve lasten bij de centrumconstructie, de deelnemende gemeenten en de zorgaanbieders.

Aard rechtspersoon	De centrumconstructie is een centrumregeling in de zin van de Wet op de Gemeenschappelijke Regelingen (WGR). De Regeling tussen de 20 gemeenten en de centrumconstructie (formeel het college van B&W van Leeuwarden als eigenaar en opdrachtnemer) is ingericht volgens het principe van collectief opdrachtgeverschap vastgelegd in een publiekrechtelijke dienstverleningsovereenkomst. De regeling kent geen eigen bestuur, college van B&W van Leeuwarden is het bevoegd gezag; de uitvoeringsorganisatie SDF maakt onderdeel uit van de gemeentelijke organisatie van Leeuwarden.
Betrokkenen	De 20 Friese gemeenten. In de centrumregeling nemen de colleges van B&W en de burgemeesters deel. De uitvoering van de taken door de gemeente Leeuwarden betreft voornamelijk bevoegdheden van het college. Het sluiten van de overeenkomsten met de aanbieders in het sociale domein is een bevoegdheid van de burgemeester op grond van artikel 171 gemeentewet, eerste lid.
Zeggenschap	Het opdrachtgeverschap van de 20 gemeenten richting de centrumconstructie wordt collectief vormgegeven en is belegd bij het portefeuillehouderoverleg Sociaal domein van de Vereniging Friese Gemeenten. Vaststelling en wijziging van de Regeling gebeurt na instemmende besluitvorming door iedere gemeente afzonderlijk conform de bepalingen van de WGR. De beleidsvoorbereiding en –afstemming over aspecten op het terrein van Jeugd, WMO en Participatiewet vindt plaats in het bestaande portefeuillehouderoverleg Sociaal domein van de VFG. Bij de overleggen waarin de dienstverlening van de centrumconstructie aan de orde is, schuift een extra vertegenwoordiger van Leeuwarden in de hoedanigheid van opdrachtnemer aan. Het overleg van Secretarissen richt zich op de dienstverlening en bedrijfsvoering van de centrumconstructie. De formele zeggenschap over invulling van de uitvoerende taken van de centrumgemeente ligt bij het college van de centrumgemeente, die besluiten na het horen van het portefeuillehouders overleg Sociaal domein van de VFG (vwb beleidsvoorbereiding en –afstemming) dan wel het overleg van gemeentesecretarissen (vwb kwesties van dienstverlening en bedrijfsvoering).
Realisatie doelstellingen	In 2017 heeft de centrumgemeente een aanbestedingstraject doorlopen dat heeft geleid tot contractering namens de aangesloten gemeenten van zorgaanbieders op regionale en bovenregionale schaal. De werking van genoemde contractering is tot maximaal 31 december 2021, met dien verstande, dat per kalenderjaar over voortzetting en eventueel aanpassing van de contractinhoud besloten moet worden. Betaling van de afgenomen jeugdzorg vindt uiteindelijk plaats door iedere gemeente conform de daadwerkelijk per gemeente afgenomen zorg.

Ontwikkelingen	Voor 2018 is een nieuwe inkoopmethodiek geïntroduceerd volgens de zogenaamde arrangementsfinanciering. Doel is om meer te sturen op de resultaten van een arrangement. De aanbieder bepaalt de benodigde intensiteit van de behandeling. De taak gegevensverwerking wordt met ingang van 1-1-2017 niet langer uitgevoerd door de MOZaak. De centrumgemeente biedt ter vervanging een nieuw systeem van gegevensverwerking aan dat is ingericht binnen de Centrumgemeente zelf. Een aantal gemeenten (waaronder Heerenveen) heeft besloten daar geen gebruik van te maken, en de gegevensverwerking in eigen huis te gaan organiseren, aansluitend bij de lokale administratie van Jeugd AWBZ en WMO-taken.
Voornemens tot beleidswijzigingen	Met ingang van 1-1-2018 zijn de nieuwe centrumregeling en het nieuwe bekostigingsmodel (arrangementsfinanciering) van kracht. Voorshands zijn er voor 2018 geen verdere beleidswijzigingen voorzien maar zullen de beide vernieuwingen worden gemonitord en zonodig bijgestuurd.
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	De apparaatskosten worden door de 20 gemeenten gedeeld op basis van de aantallen inwoners. De uitvoeringskosten (uitgaven ten behoeve van cliënten) worden toegerekend op basis van het aantal cliënten Jeugd. Beleid en programmabudgetten worden lokaal vastgesteld en lokaal wordt beslist over de inzet c.q. indicatie van zorg.
Bestaande en verwachte risico's	Risico's op terrein van aanbestedingsrecht en/of fiscaal terrein (BTW) zijn ter kennisgeving meegenomen.
Ontwikkeling eigen vermogen	N.v.t.
Ontwikkeling solvabiliteit	N.v.t.
Ontwikkeling financiële resultaten	N.v.t.
Accountantsverklaring beschikbaar	Ja
Aard accountantsverklaring	Ingevolge de Gemeenschappelijke Regeling levert SDF (gemeente Leeuwarden) geen accountantsverklaring aan. Het is de deelnemende gemeenten toegestaan om hun rekenkamercommissie een onderzoek te laten doen in de boeken van SDF. Dat is in de Gemeenschappelijke Regeling vastgelegd.
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	De centrumconstructie wordt voor wat betreft taken waarvoor regionale samenwerking verplicht is (AMHK en Afspraken Werkbedrijf) aangegaan voor de periode dat de wettelijke verplichting geldt. Voor de vrijwillige samenwerkingstaken (m.n. Inkoop jeugdhulp en m.i.v. 1-1-2020 ook WMO Beschermd Wonen/MOVO) geldt de samenwerking voor de duur van de inkoopcontracten (d.w.z. t/m 2021). Tussentijdse beëindiging van betrokkenheid vereist aanpassing van de GR en is alleen met goedvinden van alle betrokken partijen mogelijk.
Gevolgen beëindiging betrokkenheid	Risico's c.q. uitvoeringsproblemen en risico's in de continuïteit van de zorgverlening jegens cliënten. Bij tussentijdse beëindiging van betrokkenheid (c.q. aanpassing van de GR) moet tussen partijen overeenstemming worden bereikt over frictiekosten.

Zeggenschap van gemeente	Zie Zeggenschap
-----------------------------	-----------------

B. Vennootschappen en coöperaties

B.1. Afvalsturing Friesland NV

Doelstelling	De benodigde transitie naar een circulaire economie vraagt van Omrin een andere positionering: van afvalinzamelaar en -verwerker naar een netwerkpartner in verschillende productketens: de focus ligt hierbij op het in de keten houden van grondstoffen en het produceren van duurzame energie. Waar het gaat om de verwerking van huishoudelijk afval, hanteert Omrin de volgende slogan: 'Bronscheiding waar het moet, nascheiding waar het kan'. Het verwerkingsconcept van Omrin bestaat uit het scheiden aan de bron van de componenten gft-afval, oud papier en karton, glas, textiel en afgedankte elektrische en elektronische apparaten, klein chemisch afval en diverse stromen die op de Milieustraat worden aangeboden. Door middel van nascheiding worden de componenten metalen, mineralen, kunststofverpakkingen en drankenkartons uit het huishoudelijk restafval gescheiden.
Publiek belang	Verzamelen, scheiden en verwerken van afvalstoffen, inclusief het sluiten van kringlopen, tegen zo laag mogelijke kosten
Aard rechtspersoon	Naamloze vennootschap
Betrokkenen	Aandeelhouders: - 23 Friese gemeenten (miv 1-1-2018 19 gemeenten) - GR Regio Noord Veluwe (miv 1-1-2018 6 gemeenten in de Regio Noord Veluwe) - Appingedam - Delfzijl - GR Irado (gemeenten Schiedam en Vlaardingen)
Zeggenschap	Er zijn in totaal 4.500 aandelen beschikbaar, waarvan 3.000 aandelen A voor de Friese Gemeenten (66,7%) en 1.500 aandelen B beschikbaar. Alle aandelen A zijn uitgegeven. Heerenveen heeft 155 aandelen A van nominaal € 453,78 (€ 70.300) = 5,2% van de aandelen A. De aandelen B zijn in bezit van: - RNV gemeenten Elburg, Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Oldebroek en Putten 360 - Appingedam 45 - Delfzijl 120 - GR Irado 360 De resterende aandelen B, 615 stuks, zijn nog niet uitgegeven.
Realisatie doelstellingen	Ligt geheel op schema.

Ontwikkelingen	De koers met het sluiten van de kringlopen, die uiteindelijk moet resulteren in een laag uniform verwerkingstarief, wordt ook in de nieuwe strategische visie 2017-2020 doorgezet. Daarbij is de vollast van installaties (bijvoorbeeld de REC/Harlingen) een belangrijke taak die bij de onderneming rust, dit in het belang van bijvoorbeeld het aandeelhouderstarief. Als het gaat om de prioritering van hergebruik van materialen en produceren van duurzame energie, dient het produceren van duurzame energie primair voort te vloeien uit de activiteit be- en verwerken van stromen. De door de AvA in december 2016 vastgestelde strategische visie levert voldoende aanknopingspunten en concrete handvatten op om werkelijk bij te dragen aan genoemde circulariteit en sluiten van ketens. Daarbij ligt de focus op de uitvoerbaarheid en samenhang van de opgesomde strategische doelen en subdoelen. Op termijn wordt een mogelijke integratie van de bedrijven Afvalsturing Friesland NV en de NV Fryslân Milieu voorgestaan.
Voornemens tot beleidswijzigingen	Op dit moment geen bijzondere beleidsvoornemens. De reguliere verwerkings- en bewerkingsactiviteiten als ook de daarmee samenhangende ontwikkelingen, worden jaarlijks gemeld bij de begrotingsbehandeling. In 2016 is de strategische koers van Omrin 2017-2020 vastgesteld, een heroriëntatie met betrekking tot de koers van de onderneming en haar bedrijfsonderdelen.
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	Nihil; op basis van contractuele afspraken wordt jaarlijks door de AvA een uniform tarief vastgesteld voor de verwerking van huishoudelijke afvalstoffen.
Bestaande en verwachte risico's	Omrin voert een financieel solide beleid, waarbij niet wordt gestreefd naar winstmaximalisatie, maar er wordt een balans gezocht tussen tarieven die de aandeelhouders moeten betalen voor de inzameling en verwerking van hun afval en de winst die de onderneming maakt om voldoende solvabiliteit te hebben om tegenvallers te kunnen opvangen. Om dit beleid invulling te geven zijn de volgende afspraken met aandeelhouders gemaakt: - Het rendement op overheidsactiviteiten bedraagt minimaal 3%. - Het rendement op commerciële activiteiten bedraagt minimaal 5%. -Omrin streeft naar een minimum solvabiliteit, welke van belang is om blijvend in innovaties te kunnen investeren. Bij Afvalsturing Friesland is bepaald dat 50% van de winst als dividend kan worden uitgekeerd bij een solvabiliteit van minimaal 25%. Bij een solvabiliteit van tenminste 35% kan alle winst uitgekeerd. Ten aanzien van de integratie van de beide bedrijven lijken de juridisch en financieel-technische mogelijkheden nog ver weg.
Ontwikkeling eigen vermogen	Het eigen vermogen is in 2016 toegenomen van € 43,1 miljoen naar € 44,7 miljoen.

Ontwikkeling solvabiliteit	De solvabiliteit is in 2016 licht gestegen van 24,4% naar 24,7%.
Ontwikkeling financiële resultaten	De jaarrekening 2016 laat een positief resultaat zien van € 1,3 miljoen. In de begrotingen 2017 en 2018 wordt uitgegaan van een positief resultaat.
Accountantsverklaring beschikbaar	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening.
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	Ja
Gevolgen van beëindiging betrokkenheid	Mogelijk een afkoopsom ten gevolge van de leveringsplicht uit hoofde van de gemeenschappelijke regeling OLAF.
Zeggenschap van gemeente	Uitsluitend als aandeelhouder naar rato van het aantal inwoners in Heerenveen t.o.v. het totaal in de provincie Friesland (AvA). De gemeente is vertegenwoordigd door wethouder S. Siebenga. Door de toetreding van de GR Regio Noord Veluwe, de gemeenten Appingedam en Delfzijl de GR Irado is dit beperkt gewijzigd.

B.2. NV Fryslân Miljeu

Doelstelling	Het bevorderen en leveren van kwalitatief hoogwaardige dienstverlening op het gebied van de inzameling van herbruikbare grondstoffen en van afvalstoffen en de daarmee verband houdende beleidsondersteuning. De inzameling van huishoudelijke afvalstoffen wordt namens de deelnemende gemeenten aangestuurd door 5 regio B.V.'s.
Publiek belang	Doelmatige inzameling van herbruikbare grondstoffen en afvalstoffen en aanverwante reinigingstaken.
Aard rechtspersoon	Naamloze vennootschap
Betrokkenen	In 2016 en 2017 heeft de gemeente Súdwest-Fryslân de in haar bezit zijnde aandelen overgedragen aan NV Fryslân Miljeu. Er zijn nu nog 15 van de 24 Friese gemeenten aandeelhouder van deze NV. Vanwege de herindelingen per 1-1-2018 zal het aantal Friese Gemeenten in aantal afnemen. Wat de consequenties voor het werkgebied is nog niet duidelijk. De Groninger gemeenten Eemsmond en De Marne zijn ook aandeelhouder .
Zeggenschap	Heerenveen neemt per 1-9-2014 met 19.063 aandelen van nominaal € 4,53 (€ 86.504) deel in de NV. (12,8%)
Realisatie doelstellingen	Ligt op schema
Ontwikkelingen	18 gemeenten zijn als aandeelhouder toegetreden. Versterken van positie als regionaal Noord-Nederlands inzamelbedrijf van afvalstoffen, ook buiten de provincie Friesland
Voornemens tot beleidswijzigingen	Integratie Afvalsturing en Fryslân Miljeu. In 2016 is de strategische koers van Omrin 2017-2020 vastgesteld, een heroriëntatie met betrekking tot de koers van de onderneming en haar bedrijfsonderdelen.
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	Nihil; op basis van contractuele afspraken is jaarlijks betaling van de ingezamelde hoeveelheden afval verschuldigd.
Bestaande en verwachte risico's	geen
Ontwikkeling eigen vermogen	Het eigen vermogen is gestegen in 2016 van € 6,9 miljoen naar € 7,4 miljoen.
Ontwikkeling solvabiliteit	De solvabiliteit is in 2016 gestegen van 29,9% naar 30,5%.
Ontwikkeling financiële resultaten	Omzet neemt toe en resultaat stabiliseert.

Accountantsverklaring beschikbaar	ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening.
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	ja
Gevolgen van beëindiging betrokkenheid	Tevens beëindiging van aandeelhouderschap BV Fryslân Zuidoost en noodzaak tot alternatief voor inzameling afval
Zeggenschap van gemeente	De gemeente is in de AvA vertegenwoordigd door wethouder S. Siebenga.

B.3. Fryslân Miljeu Zuidoost BV

Doelstelling	Het bevorderen en leveren van kwalitatief hoogwaardige dienstverlening op het gebied van de inzameling van huishoudelijke herbruikbare grondstoffen en afvalstoffen en de daarmee verband houdende beleidsondersteuning en collectieve aanbestedingen ten behoeve van de gemeenten. Fryslân Miljeu Zuid-Oost BV is een 100%-dochteronderneming van NV Fryslân Miljeu.
Publiek belang	Doelmatige inzameling van afvalstoffen en aanverwante reinigingstaken.
Aard rechtspersoon	Besloten Vennootschap
Betrokkenen	De afvalinzameling wordt door de regio Zuid-Oost bv uitgevoerd in de gemeenten Heerenveen, Ooststellingwerf en Opsterland.
Zeggenschap	Middels houder van aandelen in NV Fryslân Miljeu is de zeggenschap indirect.
Realisatie doelstellingen	Ligt op schema
Ontwikkelingen	Integratie bedrijven Fryslân Miljeu en Afvalsturing.
Voornemens tot beleidswijzigingen	geen
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	Het primaire dividend voor Heerenveen ad € 8.700 is opgenomen in de begroting. In 2017 bedraagt het aandeel in de resterende winst voor Heerenveen ca. € 11.000.
Bestaande en verwachte risico's	geen
Ontwikkeling eigen vermogen	Het eigen vermogen is toegenomen in 2016 van € 985.000 naar € 1,09 miljoen.
Ontwikkeling solvabiliteit	De solvabiliteit is gestegen in 2016 van 25,9% naar 29,7%.
Ontwikkeling financiële resultaten	Het resultaat over 2016 was € 70.000 positief. Er zijn nog geen resultaten bekend over 2017.
Accountantsverklaring beschikbaar	ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	ja
Gevolgen v beëindiging betrokkenheid	Tevens beëindiging van aandeelhouderschap NV Fryslân Miljeu en noodzaak tot alternatief voor inzameling afval
Zeggenschap van gemeente	De gemeente is in de AvA vertegenwoordigd door wethouder S. Siebenga.

B.4 Caparis NV

Doelstelling	Het bieden van arbeid onder aangepaste omstandigheden aan in de Wet sociale werkvoorziening bedoelde personen. Het doen realiseren van dienstbetrekkingen en detacheringen, alsmede het realiseren van sociale activering, scholing en andere stimuleringsactiviteiten voor deze personen. Het initiëren, creëren, organiseren en uitvoeren van werk en het bevorderen van de arbeidsmarkt voor met name diegenen die in de toetreding tot de arbeidsmarkt worden belemmerd.
Publiek belang	Bevorderen maatschappelijke participatie arbeidsgehandicapten
Aard rechtspersoon	Naamloze Vennootschap
Betrokkenen	De gemeenten Heerenveen, Achtkarspelen, Leeuwarden, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallingerland, Tytsjerksteradiel en Weststellingwerf.
Zeggenschap	Als minderheidsaandeelhouder beperkte zeggenschap
Realisatie doelstellingen	Ondanks de reeds jaren bestaande wachtlijsten was de overgrote meerderheid van de Sw-ers in de sociale werkvoorziening geplaatst; door de invoering van de participatiewet is er vanaf 2015 geen sprake meer van een wachtlijst.
Ontwikkelingen	Het eindrapport 'Herstructurering SW' is maart 2016 voorgelegd aan de aandeelhouders. De aandeelhoudersvergadering heeft besloten de module 'Voorzichtige afbouw' toe te passen. Deze module heeft het minste effect op het bedrijfsresultaat en beperkt de frictiekosten. In mei 2017 heeft de RvC een eerste versie van het herstructureringsplan aangeboden. Aan de hand hiervan is in Heerenveen de discussie gestart op welke wijze we de uitvoering van dit onderdeel van de Participatiewet invullen. Deze bevindingen zijn voorgelegd aan de directie van Caparis. De directie van Caparis heeft naar aanleiding hiervan het rapport Locaal maatwerk, regionaal netwerk' opgesteld. Caparis wil slagvaardig zijn en maatwerk bieden.
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	De deelname in aandelen in de NV omvat 7.479 aandelen van € 1.
Bestaande en verwachte risico's	De exploitatie van de uitvoering door Caparis NV is tot en met 2011 verliesgevend. Vanaf 2012 is Caparis in staat gebleken een positief resultaat te behalen. Echter vormt de nieuwe Participatiewet een risico voor de toekomst van Caparis en is het afwachten hoe de voorgestelde wijze van herstructurering, 'Voorzichtige afbouw', financieel uitpakt. Als gevolg van het project GroenZelfDoen zal het resultaat over 2017 lager uitvallen dan begroot. Dit zelfde geldt voor de begroting 2018 die als gevolg hiervan een lager resultaat verwacht dan voorgaande jaren. Wel zal een deel van het toekomstig resultaat uitsluitend ten gunste komen van de gemeenten die hebben besloten het groen niet zelf uit te voeren. Het rendement op deze opdrachten komt dan volledig toe aan deze gemeenten.

Ontwikkeling eigen vermogen	Als gevolg van de positieve resultaten in de afgelopen jaren is een eigen vermogen opgebouwd van circa € 16 miljoen.
Ontwikkeling solvabiliteit	Zal afnemen indien er geen adequate maatregelen worden genomen.
Ontwikkeling financiële resultaten	Zal afnemen indien er geen adequate maatregelen worden genomen.
Accountantsverklaring beschikbaar	ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	Ja, in combinatie met uittreden uit gemeenschappelijke regeling.
Gevolgen beëindiging betrokkenheid	Verplichting tot zelfstandige uitvoering van de doelstelling en opzetten van eigen uitvoeringsorganisatie
Zeggenschap van gemeente	Als minderheidsaandeelhouder beperkte zeggenschap J.R. Zoetendal (AVA)

B.5 DataLand BV

Doelstelling	Het realiseren en in stand houden van een landelijke voorziening die leidt tot het breed toegankelijk maken van alle mogelijke gegevens betreffende registergoederen uit het informatiedomein van gemeenten en/of andere publieke lichamen voor de publieke en private markt, het ter beschikking stellen en verstrekken van rapportages, adviezen en aanverwante diensten aan gemeenten.
Publiek belang	Verbetering overheidsdienstverlening aan publieke en private markt; Kwaliteitsverbetering eigen gemeentelijk functioneren.
Aard rechtspersoon	Besloten Vennootschap
Betrokkenen	Diverse Nederlandse gemeenten.
Zeggenschap	De aandelen van de DataLand B.V. zijn ingebracht in de Stichting Administratiekantoor DataLand. Deze stichting geeft certificaten van aandelen van de B.V. uit aan participerende gemeenten. Heerenveen participeert met 22.372 certificaten van aandeel van nominaal € 0,10 in DataLand.
Realisatie doelstellingen	Doordat steeds meer gemeenten participeren wordt steeds beter voldaan aan de doelstelling.
Ontwikkelingen	Het aantal participerende gemeenten breidt gestaag uit. Evenals het aantal partijen dat gegevens afneemt.
Voornemens tot beleidswijzigingen	Onbekend
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	Geen.
Bestaande en verwachte risico's	Niet bekend
Ontwikkeling eigen vermogen	Het eigen vermogen van DataLand bedraagt per 31 december 2016 € 846.646 (2015: € 948.912).
Ontwikkeling solvabiliteit	In 2016 is de solvabiliteit gedaald van 66% naar 58% als gevolg van het negatieve resultaat over 2016.
Ontwikkeling financiële resultaten	In 2016 bedroeg het negatieve exploitatieresultaat € 102.266 (2015: € 220.601 positief).
Accountantsverklaring beschikbaar	ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	Ja. Aandeelhouderschap is gekoppeld aan de overeenkomst tot levering van gegevens voor de Basisregistratie van adressen en gebouwen. Deze overeenkomst is aangegaan voor 5 jaar en wordt stilzwijgend verlengd met steeds 3 jaar.
Gevolgen v beëindiging betrokkenheid	Voor de gemeente: geen inkomsten meer uit verkopen gegevens aan klanten.
Zeggenschap van gemeente	Via de vergadering van certificaathouders DataLand B.V.

B.6. Sportstad Heerenveen BV

Doelstelling	Het realiseren, beheren en besturen van een multifunctioneel centrum voor sport, gezondheid, zorg, onderwijs en vrije tijd, genaamd Sportstad Heerenveen.
Publiek belang	Bevordering economische ontwikkeling en werkgelegenheid; Bevordering actieve deelname aan sport.
Aard rechtspersoon	Besloten Vennootschap
Betrokkenen	Gemeente Heerenveen, SC Heerenveen Vastgoed B.V. en Friesland College.
Zeggenschap	De gemeente heeft een belang van 55,9% als aandeelhouder. Dit belang is als gevolg van de uittreding van De Friesland Zorgverzekeraar toegenomen van 50% naar 55,9%. De huidige omvang kan er toe leiden dat voor specifieke besluiten alleen de goedkeuring van de gemeente voldoende is. In de aandeelhoudersvergadering zal de wenselijkheid hiervan worden besproken.
Realisatie doelstellingen	Medio 2006 is het multifunctioneel centrum in gebruik genomen. De doelstelling is nu gericht op het sluitend exploiteren van de accommodaties en het stimuleren van activiteiten op sportgebied in ruime zin.
Ontwikkelingen	Op 1 juli 2017 heeft Sportstad Heerenveen BV haar leningportefeuille geherfinancierd. Ook heeft zij de overeenkomst met haar belangrijkste huurder opengebroken en verlengd. Daarnaast heeft Sportstad Heerenveen de aandelen van De Friesland Zorgverzekeraar ingekocht. De Friesland Zorgverzekeraar is daarmee geen aandeelhouder meer. Als gevolg hiervan is de continuïteit van Sportstad Heerenveen gewaarborgd.
Voornemens tot beleidswijzigingen	geen
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	Het huidige geïnvesteerde aandelenkapitaal bedraagt € 11,6 miljoen. Als gevolg van de negatieve resultaten in de voorgaande jaren is het noodzakelijk geweest hier (tijdelijk) een voorziening voor te treffen ter grootte van 50% van de resultaten van de BV. Hiermee komt de waarde van het eigen vermogen van SSH overeen met hetgeen de gemeente op haar balans heeft geactiveerd. Het resultaat over 2016 heeft er toe geleid dat deze voorziening deels is vrijgevallen. Als gevolg van de herfinanciering in 2017 ontstaat er als gevolg van de eenmalige boeterente een negatief resultaat. In deze jaarrekening is een eenmalige toevoeging van € 275.000 opgenomen. Cf. de meerjarenplanning zal deze voorziening de komende jaren vrijvallen.
Bestaande en verwachte risico's	Het realiseren van een kostendekkende exploitatie overeenkomstig het Masterplan.

Ontwikkeling eigen vermogen	Heerenveen neemt met 119.000 aandelen van nominaal € 97,46 (€ 11.598.400) deel. Het eigen vermogen zal, cf. de meerjarenbegroting, de komende jaren toenemen. Een vrijval van de reeds opgebouwde verliesvoorziening behoort tot de mogelijkheden.
Ontwikkeling solvabiliteit	De solvabiliteit neemt licht toe.
Ontwikkeling financiële resultaten	De meest recente exploitatieresultaten zijn positiever dan in het Masterplan zijn opgenomen.
Accountantsverklaring beschikbaar	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening.
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	Ja
Gevolgen van beëindiging betrokkenheid	Verlies van zeggenschap over randvoorwaarden van bijvoorbeeld exploitatie sportcentrum op het vlak van redelijkheid van tarieven, openingstijden en beschikbaarheid voor doelgroepen.
Zeggenschap van gemeente	55,9% J. van der Laan (AVA)

B.7. Gemeentelijk Sportcentrum BV

Doelstelling	Het realiseren, beheren en exploiteren van sportvoorzieningen in het multifunctioneel centrum "Sportstad Heerenveen".
Publiek belang	Behartiging van de belangen van de inwoners van de gemeente.
Aard rechtspersoon	Besloten Vennootschap
Betrokkenen	Gemeente Heerenveen
Zeggenschap	De gemeente is voor 100% aandeelhouder.
Realisatie doelstellingen	Medio 2006 is het multifunctioneel centrum in gebruik genomen
Ontwikkelingen	Naar aanleiding van de herfinanciering Sportstad Heerenveen BV en de invoering van de vennootschapsbelasting per 1 januari 2016 wordt de structuur en verbanden die er tussen beide entiteiten zijn juridisch en fiscaal getoetst. Zodra de uitkomsten hiervan bekend zijn zullen wij u hierover informeren.
Voornemens tot beleidswijzigingen	geen
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	Geïnvesteed is als aandelenkapitaal € 18.000.
Bestaande en verwachte risico's	De gewijzigde huurovereenkomst is niet afgestemd met de belastingdienst. Op dit moment is de Belastingdienst niet in staat om op korte termijn hier uitsluitsel over te geven.
Ontwikkeling eigen vermogen	Geen; middels de huurovereenkomst worden de kosten en opbrengsten per saldo gedragen/doorberekend aan Sportstad Heerenveen Sportvoorzieningen BV
Ontwikkeling solvabiliteit	n.v.t.
Ontwikkeling financiële resultaten	Het resultaat zal de komende jaren nihil zijn.
Accountantsverklaring beschikbaar	Nee
Aard accountantsverklaring	n.v.t.
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	Ja
Gevolgen van beëindiging betrokkenheid	Verlies van zeggenschap over randvoorwaarden van exploitatie sportcentrum op het vlak van redelijkheid van tarieven, openingstijden en beschikbaarheid voor doelgroepen.
Zeggenschap van gemeente	100% J. van der Laan (AvA) F. Gossink (directeur)

B.8. Thialf OG BV

Doelstelling	Het deelnemen in, zich financieel interesseren in, toezicht uitoefenen op en het bestuur voeren over andere ondernemingen en vennootschappen, het verstrekken van leningen en kredieten aan die ondernemingen en vennootschappen dan wel het verstrekken van zekerheden tot voldoening van door die ondernemingen en vennootschappen van derden opgenomen leningen en kredieten, alsmede het beheren, beleggen en exploiteren van goederen, waarden en vermogensbestanddelen. Deze holding is in 2003 speciaal ten behoeve van het Thialf IJsstadion opgericht. Thialf B.V. is een 100% dochteronderneming van EAH Holding B.V. Inmiddels is in 2013 de provincie als aandeelhouder toegetreden (i.p.v. Essent en Aegon). Daarnaast is de naam gewijzigd naar Thialf OG BV.
Publiek belang	Instandhouding van IJsstadion Thialf als beeld- en imagobepalende voorziening voor Heerenveen en Fryslân
Aard rechtspersoon	Besloten Vennootschap
Betrokkenen	Gemeente Heerenveen, Provincie Fryslân.
Realisatie doelstellingen	Ligt op schema.
Ontwikkelingen	Na overname van de aandelen door de provincie is de bouw van het nieuwe Thialf afgerond en wordt onderzoek gedaan naar de exploitatie van het ijsstadion aanbesteed.
Voornemens tot beleidswijzigingen	Na de verkregen situatie van stabilisering plannen ontwikkelen met mogelijkheden voor de komende jaren.
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	De gemeente heeft zich voor € 1.500.000 ingekocht waarbij voorzichtigheidshalve direct een voorziening met dezelfde omvang is getroffen.
Bestaande en verwachte risico's	Inherent aan het publiek belang bij de instandhouding van een ijsstadion is het risico van exploitatieverliezen; naar verwachting zullen zich deze niet voordoen in de nieuwe situatie. Middels meerjarenramingen en periodieke rapportages worden de risico's beheersbaar gemaakt.
Ontwikkeling eigen vermogen	Heerenveen neemt ingaande februari 2005 deel met 6.000 aandelen van nominaal € 1,00 (€ 6.000) in de B.V. (1/3%). Op basis van de meest recente jaarrekening bedraagt het eigen vermogen circa € 1 miljoen en neemt de komende jaren af. Deze afname wordt met name veroorzaakt door de forse afschrijvingskosten die niet uit de exploitatie kan worden opgevangen. Op basis van de meest recente cijfers presteert Thialf OG BV in de lijn van de vastgestelde begroting.
Ontwikkeling solvabiliteit	Neemt af als gevolg van het afnemende eigen vermogen.

Ontwikkeling financiële resultaten	Op basis van de meest recente cijfers presteert Thialf OG BV in de lijn van de vastgestelde begroting en meerjarenperspectief.
Accountantsverklaring beschikbaar	Ja.
Aard accountantsverklaring	Oordeel met beperking over het boekjaar 2015/2016. Maatregelen zijn genomen om voor het komende boekjaar een goedkeurende verklaring te ontvangen. Jaarrekening 2016/2017 is nog niet beschikbaar.
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	Ja, mits nieuwe aandeelhouder de doelstelling volledig onderschrijft en qua statuur aanvaardbaar is voor de andere aandeelhouders overeenkomstig de aandeelhoudersovereenkomst.
Gevolgen v beëindiging betrokkenheid	Maatschappelijke gevolgen zijn onzeker.
Zeggenschap van gemeente	Voor 1/3e deel J. van der Laan (AvA)

Doelstelling	Het beheer en het (doen) exploiteren van de ijshockeyhal in het Thialf IJsstadion, met name ook met het oog op de behartiging van de belangen van de inwoners van de gemeente Heerenveen.
Publiek belang	Bevorderen actieve sportdeelname.
Aard rechtspersoon	Besloten Vennootschap
Betrokkenen	Gemeente Heerenveen
Zeggenschap	100%
Realisatie doelstellingen	Op schema
Ontwikkelingen	Het onderzoek zoals dit bij het Gemeentelijk Sportcentrum wordt uitgevoerd heeft mogelijk effect op de structuur tussen Thialf BV en IJshockeyhal Thialf Heerenveen BV. Daarnaast is de bouwkundige staat van de hal onderwerp van gesprek. Betrokken partijen bespreken momenteel de verschillende scenario's die nodig zijn voor het toekomstbestendig maken van de ijshockeyhal. Deze is namelijk in de renovatie van het 'grote' Thialf niet meegenomen.
Voornemens tot beleidswijzigingen	geen
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	Eenmalig bedrag ad € 900.000 waarvan bijdrage in investering € 882.000 en € 18.000 aandelenkapitaal. Wellicht dat in de toekomstig een financiële bijdrage van de gemeente nodig is voor het toekomstbestendig maken van de hal.
Bestaande en verwachte risico's	Geen; exploitatierisico ligt bij Thialf OG B.V.
Ontwikkeling eigen vermogen	Het resultaat van deze B.V. is vrijwel nihil waardoor het eigen vermogen stabiel is.
Ontwikkeling solvabiliteit	Neutraal
Ontwikkeling financiële resultaten	Stabiel
Accountantsverklaring beschikbaar	Nee
Aard accountantsverklaring	N.v.t.
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	Ja
Gevolgen v beëindiging betrokkenheid	Maatschappelijk onzeker
Zeggenschap van gemeente	100%, J. van Laan (AvA)

B.10. NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Doelstelling	De BNG is bankier ten dienste van overheden. Door middel van zo goedkoop mogelijke financiële dienstverlening biedt de bank toegevoegde waarde aan haar aandeelhouders en de Nederlandse publieke sector.
Publiek belang	Doelmatig beheer overheidsgelden.
Aard rechtspersoon	Naamloze Vennootschap
Betrokkenen	De Nederlandse gemeenten.
Zeggenschap	Minderheidsbelang
Realisatie doelstellingen	Middels gebruik van kredietfaciliteiten van BNG zijn de kosten van het gebruik van de kredietfaciliteiten zo laag mogelijk.
Ontwikkelingen	De statutaire eis van voldoende overheidsbetrokkenheid begrenst het werkgebied van de bank. Het aankoersen op de mogelijkheid van wijziging van overheidseigendom is ook bij de bank zichtbaar en door de statutaire begrenzing zijn enkele cliënten afgevallen. De bank wordt verder geconfronteerd met nieuwe en/of gewijzigde wetgeving op financieel gebied (de bank is niet langer vrijgesteld van vennootschapsbelasting) en ten aanzien van bancaire toezicht.
Voornemens tot beleidswijzigingen	Niet bekend
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	Heerenveen neemt met 65.267 aandelen van nominaal € 2,50 deel in de NV. Jaarlijks keert de BNG dividend uit, afhankelijk van het behaalde resultaat. In 2017 is een dividenduitkering ontvangen van € 107.038 over 2016.
Bestaande en verwachte risico's	Bancaire risico's.
Ontwikkeling eigen vermogen	Stabiele, positieve ontwikkeling.
Ontwikkeling solvabiliteit	De bank beschikt over een sterke solvabiliteitspositie. Deze positie is nodig om de triple-A status te behouden. Om die reden wordt de (naar risico gewogen) vermogenspositie nauwgezet bewaakt.
Ontwikkeling financiële resultaten	In het kader van de vennootschapsbelasting zullen het dividendbeleid en de rendementsnorm worden herijkt. Behoud van een sterke vermogenspositie vormt hierbij een essentiële randvoorwaarde.
Accountantsverklaring beschikbaar	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening.
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	Ja, de aandelen kunnen onderling (gemeenten, provincies e.a.) worden verhandeld.
Gevolgen v beëindiging betrokkenheid	Bij verkoop van aandelen wordt betrokkenheid niet beëindigd. Bij K.B. (1925) is vastgelegd dat rijksverrekeningen uitsluitend verlopen op een bankrekening van de BNG.

Zeggenschap van gemeente	Via de Algemene Vergadering van aandeelhouders (zie bij ontwikkeling eigen vermogen de deelneming in de NV). Overigens is sprake van een verdeling van 50% Rijk en 50% gemeenten, provincies e.a. J. Zoetendal (AVA)
--------------------------	---

C. Stichtingen en verenigingen

C.1. Vereniging van Nederlandse gemeenten

Doelstelling	Het collectief en individueel bijstaan van de leden (gemeenten) bij de vervulling van hun bestuurstaken.
Publiek belang	Doelmatige en kwalitatief goede uitvoering gemeentelijke overheidstaken.
Aard rechtspersoon	Vereniging
Betrokkenen	De Nederlandse gemeenten.
Zeggenschap	Een der 382 leden van de vereniging (stand per 31-12-2017).
Realisatie doelstellingen	Heeft ondersteunende functie bij handreikingen en voorbeeldverordeningen e.d.
Ontwikkelingen	Stabiel
Voornemens tot beleidswijzigingen	Doelstelling blijft onveranderd.
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	Voor het jaar 2017 was de verschuldigde contributie € 64.136 (exclusief BTW).
Bestaande en verwachte risico's	Geen
Ontwikkeling eigen vermogen	N.v.t.
Ontwikkeling solvabiliteit	N.v.t.
Ontwikkeling financiële resultaten	Geen bijzonderheden.
Accountantsverklaring beschikbaar	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening.
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	Door opzegging. Lidmaatschap eindigt op 31 december van het jaar na het jaar waarin de opzegging plaatsvindt.
Gevolgen v beëindiging betrokkenheid	Niet meer gebruik kunnen maken van de ondersteuning op velerlei gebied.
Zeggenschap van gemeente	De gemeente heeft als lid van de vereniging in de algemene ledenvergadering beperkte invloed en stemrecht. Afgevaardigde college afhankelijk van agenda T. van der Zwan (ALV)

C.2. Vereniging van Friese Gemeenten

Doelstelling	Het behartigen van de belangen van de leden (Friese gemeenten); het verstrekken van advies aan de leden; het uitoefenen van een platformfunctie voor afstemming met en communicatie tussen de leden; het regelen van vertegenwoordigingen voor en namens de leden.
Publiek belang	Doelmatige en kwalitatief goede uitvoering gemeentelijke overheidstaken van Friese gemeenten.
Aard rechtspersoon	Vereniging
Betrokkenen	Alle Friese gemeenten.
Zeggenschap	Een der 20 leden van de vereniging.
Realisatie doelstellingen	Systeem kwaliteitsverbetering voor gemeenten in samenwerking met Provincie Fryslân.
Ontwikkelingen	Geen
Voornemens tot beleidswijzigingen	Geen
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	Voor het jaar 2017 was de verschuldigde contributie € 21.625.
Bestaande en verwachte risico's	Geen
Ontwikkeling eigen vermogen	N.v.t.
Ontwikkeling solvabiliteit	N.v.t.
Ontwikkeling financiële resultaten	Geen opmerkingen.
Accountantsverklaring beschikbaar	Ja.
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening.
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	Opzeggen lidmaatschap vereniging.
Gevolgen v beëindiging betrokkenheid	Verlies van ondersteuning en netwerken. Alle Friese gemeenten zijn lid; opzegging van het lidmaatschap plaatst Heerenveen in een uitzonderingspositie.
Zeggenschap van gemeente	Heerenveen heeft als lid van de vereniging invloed en stemrecht in de ledenvergaderingen. Daarnaast is er invloed via werkgroepen en commissies. Afgevaardigde college afhankelijk van agenda. Tj. van der Zwan.

C.3. Stichting GBKN Friesland in liquidatie

Doelstelling	Het houden, bijwerken en vernieuwen van de grootschalige basiskaart van Nederland in de provincie, alsmede het toegankelijk maken van deze kaart.
Publiek belang	Bevorderen kwaliteit gemeentelijk ruimtelijk beleid
Aard rechtspersoon	Stichting
Betrokkenen	Alle Friese gemeenten, via de VFG.
Realisatie doelstellingen	n.v.t. in verband met liquidatie
Ontwikkelingen	Het Landelijk Samenwerkingsverband GBKN wil tot landelijke standaard productspecificaties voor de GBKN komen om voor de GBKN de status van basisregistratie te kunnen verkrijgen. In 2012 is de gemeente gestart met de invoering van de BGT (basisregistratie Grootschalige Topografie) en zijn de taken overgeheveld naar de stichting BGT. In maart 2017 is de Stichting geliquideerd en zijn de resterende middelen aan de gemeente uitgekeerd. De gemeente Heerenveen heeft uit plan van verdeling ontvangen een bijdrage van € 1.285,14.
Voornemens tot beleidswijzigingen	N.v.t.
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	N.v.t.
Bestaande en verwachte risico's	Geen
Ontwikkeling eigen vermogen	n.v.t.
Ontwikkeling solvabiliteit	n.v.t.
Ontwikkeling financiële resultaten	n.v.t.
Accountantsverklaring beschikbaar	Ja, ook van de liquidatie.
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening.
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	n.v.t.
Gevolgen van beëindiging betrokkenheid	n.v.t.
Zeggenschap van gemeente	Indirect via de VFG.

C.4. Stichting De Basis

Doelstelling	Het in stand houden van de scholen voor openbaar primair onderwijs in de gemeente Heerenveen. Statutair doel: het geven van openbaar onderwijs overeenkomstig artikel 46 van de Wet op het primair onderwijs.
Publiek belang	Zie doelstelling
Aard rechtspersoon	Stichting
Betrokkenen	n.v.t.
Zeggenschap	In de statuten is vastgelegd dat de gemeenteraad de begroting en jaarrekening blijft goedkeuren. Omdat ook de Raad van Toezicht van Stichting Ambion deze stukken moet goedkeuren is er sprake van gestapeld toezicht.
Realisatie doelstellingen	Ja, scholen zijn in stand gehouden.
Ontwikkelingen	In 2012 is besloten tot het instellen van een verscherpt gemeentelijk toezicht op De Basis.
Voornemens tot beleidswijzigingen	In 2016 is De Basis een bestuurlijke samenwerking aangegaan met Stichting Openbaar Primair Onderwijs. Hiervoor is de Stichting Ambion opgericht.
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	n.v.t.
Bestaande en verwachte risico's	De realisatie van de begroting is sterk afhankelijk van de ontwikkeling van de leerlingenaantallen en de bekostiging vanuit het rijk. De Basis zal hier tijdig op moeten reageren.
Ontwikkeling eigen vermogen	De algemene reserve bedraagt per 31 december 2016 € 2.614.583. De algemene reserve dient als risicobuffer. De ontwikkeling van de algemene reserve is positief, de geprognoseerde omvang bedraagt in 2021 € 3.660.950.
Ontwikkeling solvabiliteit	De ondergrens voor de solvabiliteit bedraagt 30%. De solvabiliteitsratio's van de Basis bewegen boven de 30%.
Ontwikkeling financiële resultaten	Het positieve resultaat bedroeg in 2016 € 25.986. Voor 2017 prognosticeert de Basis een positief resultaat van € 675.000. de komende jaren verwacht de Basis dat het resultaat zich rond de nullijn zal bewegen.
Accountantsverklaring beschikbaar	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	De gemeenteraad heeft het besluit tot oprichting van de stichting genomen en blijft verantwoordelijk voor voldoende aanbod van openbaar onderwijs in de gemeente.
Gevolgen van beëindiging betrokkenheid	N.v.t.
Zeggenschap van gemeente	Zie boven.

C.5. Stichting OV Fryslân

Doelstelling	Adequaat en betaalbaar beheer en onderhoud van openbare verlichting en het behalen van financiële voordelen met de gezamenlijke inkoop van energie.
Publiek belang	Verkeersveiligheid, sociale veiligheid.
Aard rechtspersoon	T/m 2017 Stichting. Met ingang van 1 januari 2018 coöperatie.
Betrokkenen	Friese gemeenten / Provinsje Fryslân / aantal geprivatiseerde gemeentelijke instellingen.
Zeggenschap	Via stichting bestuur en raad van toezicht.
Realisatie doelstellingen	Overleg met betrokkenen.
Ontwikkelingen	Uitbreiding met inkoop van energie (voor meerdere partners).
Voornemens tot beleidswijzigingen	In 2015 is een proces in gang gezet om te komen tot een toekomstbestendige organisatie.
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	In 2017 is een bijdrage gedaan door de gemeente Heerenveen ad. € 36.638. De bijdrage OVF (€ 26.564) is afhankelijk van de begroting van de Stichting OVF (verdeling op basis van het aantal lichtmasten). De bijdrage voor de inkoop van energie (€ 10.074) wordt verrekend naar rato van het volume Elektriciteit en Gas.
Bestaande en verwachte risico's	N.v.t.
Ontwikkeling eigen vermogen	Het eigen vermogen bedraagt per 31 december 2016 € 237.215 (2015: € 149.186). Het positieve resultaat over 2016 is toegevoegd aan het eigen vermogen.
Ontwikkeling solvabiliteit	De ontwikkeling van de solvabiliteit is positief.
Ontwikkeling financiële resultaten	Het resultaat over 2016 bedraagt € 88.029 positief (2015: € 112.866 negatief). Het resultaat over 2015 was negatief door incidentele verplichtingen.
Accountantsverklaring beschikbaar	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening.
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	Ja
Gevolgen van beëindiging betrokkenheid	Bij beëindiging van contract zal gemeente zelf meer capaciteit beschikbaar moeten stellen en haar producten in moeten kopen.
Zeggenschap van gemeente	Invloed uit te oefenen via de stichting. Lid Raad van Bestuur: H. Broekhuizen Lid Raad van Toezicht: S. Siebenga

C.6. Stichting OSG Sevenwolden

Doelstelling	Het in stand houden van de scholen voor openbaar voortgezet onderwijs in de gemeente Heerenveen. Statutair doel: het geven van openbaar onderwijs overeenkomstig artikel 42 van de Wet op het voortgezet onderwijs.
Publiek belang	Zie doelstelling.
Aard rechtspersoon	Stichting
Betrokkenen	n.v.t.
Zeggenschap	De leden van de Raad van Toezicht worden benoemd door de gemeenteraad van Heerenveen. De begroting en jaarrekening worden ter informatie voorgelegd aan de gemeenteraad.
Realisatie doelstellingen	Ja, de scholen zijn in stand gehouden.
Ontwikkelingen	Intensivering samenwerking met bijzonder voortgezet onderwijs.
Voornemens tot beleidswijzigingen	n.v.t.
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	Vanaf 2013 is er geen financiële bijdrage van de gemeente meer verschuldigd aan de stichting OSG Sevenwolden.
Bestaande en verwachte risico's	De realisatie van de begroting is sterk afhankelijk van de ontwikkeling van de leerlingenaantallen en de bekostiging vanuit het Rijk. De OSG zal hier tijdig op moeten reageren.
Ontwikkeling eigen vermogen	Het eigen vermogen van de OSG heeft twee functies, nl. financieringsfunctie en bufferfunctie. In de meerjarenbegroting wordt jaarlijks een update gemaakt van de risico's en het benodigd buffervermogen. De eigen norm voor het weerstandsvermogen bedraagt 15% en de norm van de inspectie is 10%-40%. In de meerjarenbegroting 2016-2019 beweegt het percentage zich rond de eigen norm.
Ontwikkeling solvabiliteit	In de meerjarenbegroting 2016-2019 bedraagt het percentage voor de solvabiliteit 39%. De norm van de inspectie bedraagt 20%. De Raad van Toezicht heeft aangegeven minimaal de norm van 35% te willen hanteren.
Ontwikkeling financiële resultaten	Voor 2017 ligt er een sluitende begroting.
Accountantsverklaring beschikbaar	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening.
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	De gemeenteraad heeft het besluit tot oprichting van de stichting genomen en blijft verantwoordelijk voor voldoende aanbod van openbaar onderwijs in de gemeente.
Gevolgen van beëindiging betrokkenheid	n.v.t.
Zeggenschap van gemeente	Zie boven.

C.7. Vereniging van Eigenaars Sportcentrum Abe Lenstra Boulevard 23-27

Doelstelling	De vereniging van Eigenaars Sportcentrum Heerenveen heeft ten doel het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de eigenaars, waaronder uitdrukkelijk dient te worden begrepen het verkrijgen, bezwaren, vervreemden en beheren van registergoederen. Het betreft hier het registergoed Abe Lenstra Boulevard 23-27.
Publiek belang	Doelmatige en kwalitatief goede uitvoering gemeentelijke overheidstaken.
Aard rechtspersoon	Vereniging
Betrokkenen	Gemeente Heerenveen en Sportstad Heerenveen B.V.
Zeggenschap	50% zeggenschap
Realisatie doelstellingen	N.v.t.
Ontwikkelingen	Stabiel
Voornemens tot beleidswijzigingen	Doelstelling blijft onveranderd.
Het beslag op de financiële middelen van de gemeente	geen
Bestaande en verwachte risico's	geen
Ontwikkeling eigen vermogen	N.v.t.
Ontwikkeling solvabiliteit	N.v.t.
Ontwikkeling financiële resultaten	Geen bijzonderheden.
Accountantsverklaring beschikbaar	Nee
Aard accountantsverklaring	N.v.t.
Mogelijkheid tot beëindiging betrokkenheid	Verkoop van appartementsrecht
Gevolgen v beëindiging betrokkenheid	Geen gebruik meer kunnen maken van het registergoed aan de Abe Lenstra Boulevard 23-27.
Zeggenschap van gemeente	De secretaris van de vereniging wordt geleverd door de gemeente Heerenveen. Gebruikelijk is hierbij dat de directeur van Gemeentelijk Sportcentrum Heerenveen BV deze taak op zich neemt. F. Gossink (directeur).